

Nr 101

Onsdagen den
20 mars 1985

Anslag till väg-
väsendet

4 § Föredrogs men bordlades åter
Lagutskottets betänkanden 1984/85:28 och 30–32
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1984/85:15
Socialutskottets betänkande 1984/85:15
Kulturutskottets betänkande 1984/85:11

5 § Föredrogs
trafikutskottets betänkanden
1984/85:13 om anslag till Vägväsende m. m. (prop. 1984/85:100 delvis) och
1984/85:14 om anslag till Trafiksäkerhet (prop. 1984/85:100 delvis).

Anf. 1 TALMANNEN:

Trafikutskottets betänkanden 13 och 14 kommer att debatteras i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså trafikutskottets betänkande 13 om anslag till Vägväsende m. m.

Anslagen till vägväsendet

Anf. 2 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Sveriges stora budgetunderskott och vår alltför stora offentliga sektor gör det absolut nödvändigt att begränsa de statliga utgiftsåtagandena. Regeringen påstår i finansplanen beträffande budgetunderskottet att detta hela tiden minskar och nu dras ned från 69,7 miljarder till 63,5 miljarder 1985/86. Men så väl är det inte. Den här minskningen beror i stor utsträckning på bokföringstekniska åtgärder.

På inkomstsidan har statskassan tillförts 30 miljarder kronor genom 75 skattehöjningar – skattehöjningar som emellertid har en mycket negativ effekt på dynamiken i den ekonomiska utvecklingen.

Dessutom – statsskulden växer i hisnande fart. Den var 330 miljarder hösten 1982 och är nu mer än 570 miljarder. 10 miljarder till, så har s-regeringen på två år ökat skulden lika mycket som den borgerliga regeringen på hela sex år. Takten är mer än dubbelt så hög och detta i en högkonjunktur.

Att spara på *alla* sektorer i statsbudgeten är ofrånkomligt, alltså även på kommunikationssektorn. Skall vi få en ekonomisk tillväxt som kan jämföras med andra industriländers, måste vi dessutom sänka skattetrycket, så att det åtminstone kommer ned i nivå med andra högskatteländers. Men inte heller det räcker. Sveriges ekonomi måste avregleras. Det är en viktig uppgift att minska statens inblandning i människornas, företagens och de lokala myndigheternas liv.

Avreglering och effektivisering kan bl. a. ske genom privatisering. Viss statlig affärsverksamhet bör därför överföras i enskilda händer. Affärsverksamhet drivs oftast både effektivare och mer konkurrensneutralt i privat ägo. Som en biprodukt vid försäljning får också staten ett bidrag att fylla igen budgetunderskottet med.

Inom hela den offentliga sektorn behöver vi hitta mer ändamålsenliga och effektiva former för verksamheten. Affärsverken kan t. ex. till viss del omändras till aktiebolag, vilket gör att de får bättre förutsättningar för ett rationellt rörelseidkande som kan leda till mindre statliga utlägg, ja förhoppningsvis i stället inkomster till statskassan. Den myndighetsutövning som ofta bedrivs av verket parallellt med affärsverksamheten kan avskiljas, varigenom misstanken att den statliga affärsverksamheten bedrivs icke konkurrensneutralt kan elimineras. Säkert betyder en sådan förändring både stimulans och ökad arbetsglädje också för personalen vid verken.

Vi moderater har som mål för den ekonomiska politiken under 1980-talet att vi skall avveckla det strukturella underskottet i den offentliga sektorn och samtidigt minska skattetrycket.

De obalanser Sverige har beror på en växelverkan av att staten och kommunerna har fått öka sina utgifter samtidigt som skatterna höjts. Därför måste besparingar och skattesänkningar följas åt.

Bland skatterna är marginalskatterna de mest skadliga. Vi vet att de lockar till svartjobb och fiffel, tvingar fram höga lönelyft och driver på löneglidningen, skapar tröghet på marknaderna, begränsar företagens utvecklingsmöjlighet, hämmar arbete och minskar familjernas handlingsutrymme.

Våra förslag beträffande besparingar och systemförändringar syftar till att få balans i ekonomin. Bl. a. genom besparingarna vill vi minska den stora andelen offentlig sektor i vår ekonomi – den är nu över 70 % och störst i västvärlden. Den skall helt enkelt ha en storlek som vi har råd att betala. Självfallet vill vi ha en god service – ja, vi vill förbättra den. Detta är möjligt genom privatisering av delar av den offentliga sektorn. Därmed är inte sagt att allt skall privatiseras; lämpliga områden däremot.

Skattetryck och skattesystem måste vara så konstruerade att de stimulerar till utveckling och arbete och därigenom på ett positivt sätt tillför staten inkomster.

I det sammanhanget måste regeringen starkt kritiseras för alla de pålagor i form av olika skatter som vägtransportsektorn – bilismen och näringslivet – utsätts för. Det är inte enbart genom bra vägar som transportsektorns utveckling och svenskt näringsliv gynnas. Genom att ta bort några av de skatter som lagts på bilismen och transportererna skulle man uppnå en ännu större positiv effekt. Det är genom näringslivets utveckling och genom de enskilda människornas arbetsinsats vi kan behålla och förbättra vår standard.

Systemförändringarna kan som sagt innebära privatisering, dvs. att i annan form finansiera och bedriva en verksamhet för att härigenom uppnå ökad stimulans genom konkurrens och marknadsmässiga arbetsformer. Mer av entreprenader och leasing är andra inslag i de systemförändringar som kan förbättra balansen i ekonomin.

Jag har redan tidigare sagt hur betydelsefullt vårt näringsliv är för tillväxten i ekonomin, liksom den enskildes arbetsinsatser. Alla de sätt varpå näringslivets egen växtkraft kan understödjas bör därför uppmuntras. Till detta hör ett bra vägväsende. Utvecklingen inom näringslivet har inneburit ökade transportkrav, krav på snabba transporter och transporter av god kvalitet.

Bra vägar, lägre skatter, tillväxt i ekonomin samt besparingar som leder till minskat budgetunderskott är således samverkande faktorer och oskiljaktiga när det gäller mönsteranpassningen för att pussla ihop en god effekt.

Herr talman! Behovet av besparingar samtidigt med behovet av generösa anslag för att kunna bibehålla och helst förbättra vårt vägnät leder till en svår balansgång vad gäller att finna den rätta avvägningen mellan anslagens storlek och den nödvändiga återhållsamheten med utgifterna i statsbudgeten. Mot den bakgrunden skall våra besparingsförslag ses. Trots nödvändigheten av besparingar även inom kommunikationssektorn accepterar vi i stort sett de anslagsförslag som finns i budgetpropositionen.

Jag övergår nu till att redovisa de moderata reservationerna i betänkande 13 och inleder med att yrka bifall till dessa, nämligen reservationerna 2, 5, 6 och 10.

Herr talman! I reservation 2 föreslås ett i förhållande till regeringens förslag sänkt anslag med 60 milj. kr. Vi menar att ett något lägre anslag är tillräckligt, i synnerhet som sysselsättningsanslaget för vägbyggande numera får beaktas redan i planeringen. Detta ligger i linje med vad som från moderat håll föreslagits tidigare. Sysselsättningsaspekten skall ändå kunna beaktas, enligt kommunikationsministern. Emellertid kan man då fråga sig om inte – såsom vägverket föreslår – sysselsättningsmedlen kan tillföras verket som ordinarie medel under förutsättning att motsvarande del av anslaget används i samarbete med arbetsmarknadsmyndigheterna.

I reservation 5 återkommer vi till en fråga som behandlades även föregående år och som sammanhänger med vad jag sagt tidigare i mitt anförande beträffande systemförändringar, nämligen att hitta former för finansiering utanför statsbudgeten av angelägna objekt. Det finns många entreprenörer som är villiga att låna ut pengar för att t. ex. broinvesteringar skall kunna finansieras. Formerna för externfinansiering behöver inte vara kopplade till avgiftsuttag eller leasing. Detta är emellertid bra alternativ. Det som numera blivit aktuellt, nämligen byte av fast kapital mot t. ex. byggande, kan vara ett annat sätt. Å andra sidan ger leasing och avgiftsuttag en flerdubbel positiv effekt på det sättet att staten avlastas, att man uppnår en fördelning av kostnaderna för projektet över tiden samt en fördelning mer på brukarna än på skattebetalarna.

I reservationerna 6 och 10 föreslås en minskning av det procentuella bidraget till kommunerna för byggande och underhåll av statskommunala vägar. Vi markerar genom våra besparingsförslag att vi vill prioritera underhållet av vägarna och säger ja till detta anslag beträffande statsvägarna. Vad däremot gäller bidraget till kommunerna, menar vi att det är orimligt att kommunsektorn, som har en utomordentligt god finansiell situation, med en överlikviditet på 30 miljarder, skall få bidrag på sammanlagt 50 miljarder från staten, som har en stor brist i kassan. Det system för bidrag till de statskommunala vägarna som f. n. tillämpas är emellertid både orättvist och otypligt. Vi förutsätter därför att detta system ses över snarast. Enligt vad jag erfarit har en arbetsgrupp inom Kommunförbundet också påbörjat en översyn av reglerna. Vi förutsätter då att översynen syftar till att minska

stödet från staten, samtidigt som fördelningen av kostnader och ansvar mellan kommunerna blir rättvisare.

Herr talman! Det finns skäl att särskilt markera att vi instämmer i regeringens anslagsförslag vad gäller underhållssidan i fråga om vägarna, att vi biträder organisationsförändringen av vägverket och att vi anser att regeringens förslag att vissa anslag skall utnyttjas flexiblare är riktigt. Det gäller att man från anslaget Drift av statliga vägar får föra över medel till Bidrag till drift av enskilda vägar m. m. i samband med att vägar övergår till enskild våghållning, det gäller justeringar under ett år mellan drift- och byggandeanslagen för statlig våghållning, och det gäller att driftmedel för byggande av vägar får användas för att bygga broar eller ersätta färjor.

Herr talman! Jag yrkar således bifall till de moderata reservationerna i trafikutskottets betänkande 13 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 3 GÖSTA ANDERSSON (c):

Herr talman! Det är lätt att finna många goda skäl för att vi behöver ett bra vägnät. En hög vägstandard kan bidra till att minska olyckorna på våra vägar. Detta är en angelägen uppgift. Vi kan också, genom att vi håller oss med bra vägar, minska slitaget på bilarna och dessutom spara energi. För en stor del av det svenska näringslivet är bra vägar något nödvändigt och självklart. Särskilt gäller det för områden av landet som saknar tillgång till järnvägar. För åtskilliga människor i Sverige som inte har tillgång till kollektiva trafikmedel är vägen och bilen det enda alternativet för att ta sig till jobbet. För dessa människor är bra vägar ett rimligt krav. Att vårt svenska vägnät har en enorm betydelse för ekonomisk utveckling och välfärd är obestridligt.

Vi är här i riksdagen överens om att en hög standard på våra vägar är ett väsentligt mål att eftersträva. Vi bör också vara överens om att det återstår mycket att göra innan alla delar av landet kan anses ha ett bra vägnät.

I en tid då kampen mot ett alltför stort budgetunderskott är en viktig politisk uppgift gäller det att noggrant pröva om vi använder resurserna på kommunikationsområdet på bästa möjliga sätt. För att få en riktig bild av hur resurserna fördelas måste man också se på hur t. ex. kollektivtrafiken finansieras. Lika viktigt är det att bedöma vilka som kan använda sig av denna service. Det går inte att bortse ifrån att de skattemedel som sätts in i kollektivtrafiken av stat, landsting och kommuner utgör en allt större resurs. Enbart subventionen till denna trafik är lika stor som det totala årliga väganlaget. Det finns då anledning att ställa sig frågan: Hur fördelas dessa resurser? I vissa delar av landet kan över 80 % av invånarna ta sig till jobbet med kollektiva färdmedel. I landets glesbygdsområden kan 5 % av befolkningen ta buss eller järnväg till sin arbetsplats. Det finns naturligtvis ingen anledning att reagera negativt mot att man i vissa storstadsområden har tillgång till en kollektivtrafik var femte minut under dagtid. Det är bra att denna möjlighet finns – inte minst ur miljösynpunkt. Vad värre är: en mycket stor del av Sveriges befolkning har inte en chans att utnyttja ett enda kollektivt trafikmedel för att t. ex. ta sig till jobbet. Dessa människor får däremot via skattsedeln vara med om att på olika sätt finansiera de ca 6 000

Nr 101

**Onsdagen den
20 mars 1985**

*Anslag till väg-
väsendet*

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Anslag till väg-
väsendet*

milj. kr. som kollektivtrafiken kostar samhället. Det är bl. a. denna verklighet vi bör beakta när vi fördelar våra vägresurser.

Vi bör ta hänsyn till att befolkningen och näringslivet i stora delar av Sverige alltjämt får leva med synnerligen dåliga vägar. I dessa områden av landet är man hänvisad till ofta mycket dåliga grusvägar. Det är vägar som är krokiga och svåra att ta sig fram på. Dessa vägar är ofta gropiga och går illa åt bilarna. Det är på dessa vägar som en stor andel av de tunga transportererna utförs. Det går inte med bästa vilja i världen att påstå att man i dessa områden har goda kommunikationer. Att det pågår en farlig avfolkning och utarmning av landets glesbygdsområden är inte så egendomligt då man ser vilka dåliga vägar man har i vissa områden. Tålmodet hos befolkningen sätts på svåra prov när man vet att man i dessa områden också får betala de vägskatter och andra skatter som finansierar ett bra vägnät och en väl utbyggd kollektivtrafik i andra delar av landet.

När man talar om lönsamheten på vägnätet borde man mera ta hänsyn till att det på länsvägarna transporteras en mycket stor andel av den skogsråvara som ger landet exportinkomster på över 40 miljarder kronor per år. Skogsnäringen tillför alltså vårt land den överlägset största nettointkomsten via exporten. Villkoren på kommunikationsområdet för näringarna i framför allt stora glesbygdsområden är att man har långt till flyget, och i många fall saknar man dessutom järnväg. Det är vägen och bilen som utgör det enda alternativet. I dessa bygder borde det vara en självklarhet att man åtminstone hade tillgång till bra vägar. Detta ganska försynta krav borde ligga väl i linje med de vackra målsättningar som riksdagen uttalade sig för i trafikutskottets betänkande nr 18 1979. Vi i riksdagen borde inse att det på sikt inte är realistiskt att tro att företag i glesbygder kan överleva om man saknar såväl flyg som järnväg och dessutom har dåliga vägar.

Det är mot bakgrund av denna verklighet som vi i centern är kritiska mot att byggandet av länsvägar endast tilldelas omkring 200 milj. kr. av de sammanlagt 900 milj. kr. som anvisas för byggande av statliga vägar. Trots att länsvägarna omfattar 8 500 mil, mot riksvägarnas 1 300 mil, får detta vägnät endast en tredjedel av de pengar som går till byggande av statliga vägar. Vi anser att detta är en orimlig fördelning. En sådan inriktning av vägbyggandet leder till att stora delar av landet även framöver tvingas leva med ett dåligt vägnät. Detta är ett svårt handikapp för skogsbruket, skogsindustrin, andra näringsgrenar i dessa regioner. Det hade enligt centerns uppfattning varit rimligt att länsvägarna åtminstone fått 50 % av de resurser som går till byggandet av statliga vägar. Det är denna rättvisare fördelning av vägpengarna som vi tar ställning för i reservation nr 4.

Ytterligare ett led i att förbättra kommunikationerna i de delar av landet som har det sämsta vägnätet är centerns förslag om ett särskilt reservationsanslag för bärighetsupprustning av mindre vägar och broar som har betydelse för skogs- och industritransporter på landsbygden. Vägverkets generaldirektör har vid olika tillfällen med all rätt talat om flaskhalsar som utgör hinder för trafiken. Ett sådant hinder är givetvis broar som är så svaga att de sätter stopp för transporter för t. ex. skogsbruket. Det finns enligt centerns

uppfattning goda skäl för punktvisa insatser som kan leda till att vi kommer till rätta med dessa brister i vägnätet. I reservation nr 1 föreslår vi att 25 milj. kr. anvisas för detta ändamål.

I bl. a. några enskilda centermotioner föreslås att vissa angelägna brobyggen kommer till stånd så snart som möjligt. I reservation nr 8 föreslår vi, tillsammans med moderaterna och folkpartiet, att nya former prövas för finansiering av dessa brobyggen. Det bör enligt vår uppfattning vara möjligt för vägverket att ta upp förhandlingar med entreprenadföretag som kan vara villiga att bygga och finansiera angelägna brobyggen som hyrs ut exempelvis till vägverket under viss tid. För de bygder och människor som är i stort behov av dessa broar måste det vara en fördel att få en tidigareläggning på kanske tio år av ett visst broprojekt.

När det gäller det enskilda vägnätet håller regeringen tyvärr fast vid det byråkratiska och delvis orättvisa bidragssystem som delar in det enskilda vägnätet i fyra olika bidragsklasser med 40, 50, 70 resp. 80 % statsbidrag. Motivet var tydligen att moderaterna och socialdemokraterna skulle spara pengar på detta system. Verkligheten har visat att man där i stort sett tog fel. Det eländiga med detta krångliga bidragssystem är att man skapar stora orättvisor. I praktiken kan löntagare och företagare som är bosatta utmed en enskild väg i vissa fall få betala 60 % av underhållet ur egen plånbok. Detta sker trots att man betalar vägskatter precis som alla andra. De som haft tur och är bosatta utmed vägar som blivit klassade som 80-procentsvägar får däremot betala endast 20 % av kostnaderna. Vi håller från centerns sida fast vid de rättvisa och obyråkratiska regler som gällde före moderaternas och socialdemokraternas koalition i frågan om enskilda vägar. I reservation nr 12 föreslår vi en återgång till de gamla och rättvisa regler som gällde under Fälldinregeringens tid.

I några motioner aktualiseras frågan om att bygder och regioner som förlorar sina järnvägar bör kompenseras med ett upprustat vägnät. Från centerns sida ser vi detta som en angelägen fråga. Det är enligt vår uppfattning viktigt att denna upprustning sker före nedläggningen av järnvägstrafiken. Det är nödvändigt bl. a. för att den kollektiva landsvägstrafiken – som måste ersätta den nedlagda järnvägen – skall kunna fungera under så goda förutsättningar som möjligt. Det är givetvis också nödvändigt av regionalpolitiska skäl att en region som förlorar järnvägen åtminstone har tillgång till ett bra vägnät. Denna ståndpunkt vill vi ge regeringen till känna i reservation nr 14.

Med det anförda, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationerna nr 1, 4, 5, 7, 12, 14 och 15.

Anf. 4 OLLE GRAHN (fp):

Herr talman! Folkpartiet delar den uppfattning som framkommit i vägverkets anslagsframställning för kommande budgetår, nämligen att det finns ett stort behov av resurstillskott för att man skall kunna återställa och upprätthålla en godtagbar kvalitet på våra vägar. Såväl från ekonomisk synpunkt som med hänsyn till trafiksäkerheten är det av största betydelse att

landets vägnät kan ha en hög standard. Det är för övrigt en synpunkt som även gäller vårt järnvägsnät, men den frågan får vi väl anledning att återkomma till vid ett senare tillfälle. Så snart landets finanser medger bör därför resurser ställas till vägverkets förfogande både för att man skall kunna renovera det befintliga vägnätet och för att man skall kunna göra nödvändiga nyinvesteringar.

Beträffande de av regeringen föreslagna anslagen för bidrag till drift av vägar vill vi framhålla att anslaget till enskilda vägar bör räknas upp med 10 milj. kr., och för finansiering av denna utgiftsökning har vi, i den kärva ekonomiska situation som vi befinner oss i, föreslagit att motsvarande besparing görs på bidraget till drift av kommunala vägar och gator. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till mina reservationer 8 och 13.

Våra vägar och vägarnas beskaffenhet är en fråga som intresserar alla, och just frågor om vägstandard och om olika sträckningar vid nybyggnadsplaner möter man ofta när man reser i landet. Vi har i vår motion om trafikpolitiken i huvudsak kunnat ställa oss bakom de förslag som regeringen har lagt fram beträffande väganlagen, och jag skall därför inte orda så mycket om de frågor som gäller anslagen till byggande och drift av de statliga vägarna. Det finns *en* skrivning i departementschefens förslag, som utskottet i sin helhet i och för sig har ställt sig bakom men som jag ändå vill beröra även i år. Det är principen om särskilda insatser i sysselsättningsbefrämjande syfte, vilket nu har blivit något av ett naturligt inslag i vägbyggandet. Det är inte tillfredsställande att vägbyggandet i så stor utsträckning blir beroende av att medel anvisas för sysselsättningsbefrämjande ändamål. En betydande nackdel med sådana anslag är att insatserna inte alltid kan göras vid rätt tidpunkt och på rätt ställe. Dessutom innebär ju detta en betydande osäkerhet om vilka medel som egentligen kommer att ställas till förfogande för byggande av vägar.

Folkpartiet har i olika sammanhang framhållit att det finns väginvesteringar som har en stor samhällsekonomisk lönsamhet och där det enskilda projektet är ett gott exempel på just vilka fördelar en offensiv inriktning och satsning kan ge: det kan vara transportekonomiskt och för olika regioner grundläggande för en god sysselsättningsutveckling. Vi har i riksdagen i flera år, både i motioner och på annat sätt, förespråkat en utbyggnad av Europaväg 6 från Halland till norska gränsen som en sammanhängande motorväg. Nu synes det som om vi äntligen skulle ha fått gehör för denna satsning, och jag hälsar med tillfredsställelse beslutet om motorvägsbygget i Halland. Motorvägsbygget innebär en ökad genomsnittshastighet och därmed effektivare transportarbete. Trots ökad hastighet medför motorvägsstandardens väsentliga förbättringar i trafiksäkerheten. Det gäller både för de vägfarande och inte minst för fotgängare och för bofast befolkning, eftersom miljöstörningarna minskas.

Herr talman! Jag vill också yrka bifall till reservation nr 5, som är en gemensam reservation från folkpartiet, centern och moderaterna. I reservationen, som behandlar motionsförslag från bl. a. Bohusbänken, framhålls hur viktigt vi anser brobyggandet vara även i det kärva ekonomiska läge som

vi befinner oss i. För att upprätthålla kompetensen för våra brobyggare, och naturligtvis också för att förbättra våra vägförbindelser, anser vi att nya finansieringsvägar för exempelvis brobyggande är angelägna att pröva. Därför har vi i denna reservation föreslagit externfinansiering av lönsamma broförbindelser.

Herr talman! Jag yrkar således bifall till reservationerna 5, 8 och 13. I övrigt biträder jag utskottets hemställan.

Anf. 5 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Vpk:s allmänna syn på vägpolitiken är att vägarna måste vidmakthållas, inte minst av trafiksäkerhetsskäl. En minskning av samhällets kostnader för vägarna kan ske långsiktigt genom en ny trafikpolitik, bl. a. innebärande att tung landsvägstrafik förs över till järnväg. Järnvägen, som har överkapacitet, är mera energisnål, miljövänlig och trafiksäker. En ökning av kollektivtrafiken, som jag här kommer att beröra, medverkar också till god vägekonomi.

I detta inlägg skall jag kommentera vpk-reservationerna 3, 9 och 11 och ett par reservationer, 14 och 15, som vi avgivit tillsammans med centern. Vår motion 1995 uttrycker en vilja att öka kollektivtrafikens möjligheter genom förstärkta resurser. Det är styrkt att det kortväga resandet – resandet i tätorter och mellan närbelägna sådana – dominerar trafikbilden. En undersökningsrapport, gjord av TPR, visar för övrigt att två tredjedelar av allt resande är kortväga, dvs. mindre än 10 mil. Tendensen är också tydlig. Det kortväga resandet, dvs. det resande som berör städer och tätorter, visar en ökning för kollektivtrafiken med 50 % mellan 1970 och 1980. Enligt vår mening är detta bra. Det minskar den intensiva bilismen och förbättrar klart trafikmiljön. Om vi ställde upp målsättningen att minska biltrafiken i tätorterna med en femtedel – 20 % – skulle detta innebära krav på en fördubbling av kollektivtrafikens arbete.

Den undersökning som jag här refererat till visar för övrigt att just kollektivtrafikens standard, dvs. tillgänglighet, framkomlighet, restid och bekvämlighet liksom taxorna *direkt* påverkar bilanvändningen. En fortsatt minskning av framför allt tätortsbilismen kräver klart en ökad ambitionsnivå då det gäller kollektivtrafiken.

Fortfarande är det emellertid så att de flesta invånare i dessa regioner inte har tillgång till bil för sina resor. Visst innebär bilinnehavet att rörligheten ökar och restidsvinster kan göras, men samtidigt försämras framkomligheten och urholkas underlaget för kollektivtrafikresenärerna, som är i majoritet. Det är fortfarande också så att tillgången till bil inte är en slump utan hör ihop med en relativt hög inkomst i hushållen. Mestadels är det mannen som använder bilen, medan övriga hushållsmedlemmar hänvisas till kollektivtrafiken. För oss i vpk är detta viktigt att notera. Vi vill att lågavlönade, kvinnor, pensionärer och barn inte skall missgynnas genom en satsning på bilismen. Vi vill värna om de grupper som inte är gynnade i trafiken, dvs. majoriteten, som också i andra avseenden behöver solidaritet.

Goda transporter måste bli en social rättighet för alla, precis som sjukvård,

bostad och utbildning. Det här är ett viktigt skäl till vår målsättning och vår motion.

Ett annat viktigt skäl är miljöhänsynen. Det är inte bara en fråga om avgasutsläpp och buller via bilismen utan också om en onödigt hög skade- och dödsfrekvens i trafiken. Följden härav är stort lidande för den enskilde och höga kostnader för samhället.

Tillåt mig, herr talman, säga något om uppgifter som kom mig till handa i går. Det är information från trafiksäkerhetsverkets tjänstemän som visar att statistiken när det gäller trafikolyckor är mycket bristfällig. Sålunda kan jag referera till uppgifter i SOU 1984:42 från socialdepartementet, Att förebygga skador, som avser år 1980. Enligt dessa uppgifter rapporterar sjukhusen att 34 000 personer har tagits in för vård på grund av trafikolyckor, medan polisrapporterade olyckor – som ligger till grund för analysen av situationen inom trafiksektorn – bara redovisar 6 000 trafikolyckor.

Detta visar att vi har ganska litet hum om vilka enorma verkningar som trafiken har när det gäller kostnader för samhället och lidande för de enskilda människorna.

Alla utredningar bekräftar att kollektivtrafikens gynnande också spar energi.

Då vpk i vägpolitiken nu driver linjen att utveckla kollektivtrafiken och dess möjligheter vägleds vi av en samhällsekonomisk grundsyn som inte får stanna vid ord på papperet. Stora behov finns inom kollektivtrafiken – det framgår också av budgetpropositionens bil. 8. Åtgärder för att förbättra framkomlighet och säkerhet kan vidtas men kräver ofta trafiksanering och ombyggnader till nytta för t. ex. gång- och cykeltrafikanter. Det gäller i hög grad också investeringar för att förbättra framkomligheten för bussar samt därmed motverka långsamma och obekväma resor och bidra till en bättre arbetsmiljö för förarna. Detta kan gälla såväl reserverade körfält för busstrafiken som utformning av terminaler och hållplatser så att tillgänglighet, komfort och säkerhet gynnas.

Kommunerna har här ansvaret, och vi har ingen anledning att ändra på det förhållandet i detta sammanhang. Det är styrkt att statsbidragen är en god stimulans till kommunala insatser av det slag jag här nämnt exempel på, och vi menar att de växande behoven av åtgärder för utbyggnad till önskvärd effektivisering och förbättring står i samband med statsbidragen. Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 9 och 11.

I reservation 14 aktualiseras bl. a. frågan om upprustning av vägnätet utmed sträckan Långele–Hoting, då persontågstrafiken enligt regeringsbeslut skall dras in inom kort. Länsstyrelsen i Västernorrlands län framhöll i en skrivelse den 16 mars 1983 följande:

”Sätts busstrafik in krävs en omfattande upprustning och ombyggnad av vägnätet. I annat fall minskar anknytningsmöjligheterna mellan Hoting/Inlandsbanan och Långele/norra stambanan och resenärerna får vidkännas ökad tidsåtgång, minskad bekvämlighet och trafiksäkerhet. Vägnätet är i dag i dåligt skick inom hela området med långa sträckor grusväg, nedsatt bärighet, dålig sikt och hastighetsbegränsningar till följd av tvära kurvor och

den bitvis starkt kuperade terrängen.”

Nu har regeringen, med moderaternas hjälp, lyckats få tågtrafiken nedlagd. Folk är nu hänvisade till en landsvägsbuss på de vägar som länsstyrelsen beskrivit i det citerade brevet – en landsvägsbuss som tar längre tid än tåget och inte har trygga anslutningar. Det borde vara en hederssak att åtminstone leva upp till löftet om vägreparationer i området, och dessa upprustningar borde vara klara *innan* tågen försvinner. Den resande allmänheten, som nu får en försämring, känner sig klart besviken, och man blir inte gladare om nu också väguprustningen uteblir. De stora timmertransporterna på banan fortgår och utvecklas, men kräver också vägarnas upprustning i berört område eftersom omfattande timmertransporter med bil sker till terminalen vid järnvägen. Man kan inte ostraffat lägga ned den enorma transportpotential som flottningen utgjorde utan att det får konsekvenser. Det drabbar fortfarande vägnätet, av de skäl jag här sökt anföra.

Jag yrkar bifall till reservation nr 14.

Slutligen, herr talman, några kommentarer till reservationerna 3 och 15 som handlar om den nära nog ökända vägsträckan mellan Ramsjö och Östavall. Vägen är i ett miserabelt skick, smal, krokig och ofta svårframkomlig. Den tvingar ofta tung trafik till kostsamma omvägar, t. ex. via Sundsvall – en ökad väglängd på 22 mil om man befinner sig norr om Ånge och skall nedåt Värmland eller omvänt. De som är direkt berörda av vägen och måste använda den för exempelvis dagliga arbetsresor med egen bil riskerar skador och kostnader för bilfärden. Kommunikationsministern har rest på vägen och uttalat sig för en ordentlig upprustning, men hela tiden sker uppskov. Ständiga uppvaktningar från såväl kommuner som trafikantopinioner tycks inte hjälpa. Frågan har varit uppe i årtal här i riksdagen, men hela tiden tycks de ansvariga hänvisa till de lokala prioriteringsbesluten. Men, herr talman, denna fråga tenderar nu att bli ett riksintresse. Det måste vara möjligt, trots den sparsamhetskampanj som pågår, att vidta åtgärder så att också transportörer-trafikanter kan spara in på både resekostnader och reparationskostnader. Vi skall inte bara tänka på statens möjligheter att spara och dra in, vi skall också se till att de enskilda människorna inte åsamkas för stora utgifter. Det förhållandet att riksväg 83 berör gränsområdet mellan ett par län kan inte vara något hinder.

Jag yrkar bifall till reservation nr 3 och, om den reservationen faller, till reservation nr 15. I övrigt vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 6 KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Den socialdemokratiska regeringen har sedan regeringsskiftet 1982 haft en ambition att återställa balansen i vårt lands ekonomi. Denna strävan har ställt krav på en återhållsam budgetpolitik. För att skapa utrymme för angelägen verksamhet har därför myndigheter och verk tvingats ompröva verksamheter och rationalisera metoder och rutiner. Vi kan nu se positiva resultat av den förda ekonomiska politiken, och Sverige är på rätt väg när det gäller att komma till rätta med det ekonomiska elände som sex års borgerligt styre gav till resultat.

När det gäller kommunikationsområdet i allmänhet och vägområdet i synnerhet har målet varit att öka verksamheten. Under 1970-talet eftersattes väginvesteringarna, och speciellt underhållet av våra vägar var på en otillfredsställande nivå. Detta fick till följd att vi tärde på vägkapitalet och sköt framför oss en ökande reparationssskuld.

Den första åtgärden för den socialdemokratiska regeringen blev därför att öka anslagen till drift och underhåll av våra vägar, och varje år sedan 1982 har vi därför nu kunna beta av en del av det eftersatta vägunderhåll som den borgerliga politiken fick till följd. Även i årets budgetproposition, herr talman, sker en rejäl ökning av driftanslaget. När det gäller investeringar på byggsidan har – även om anslaget till vägverket varit nominellt oförändrat under flera år – vi kunnat fullfölja intentionerna i våra flerårsplaner. Utöver ordinarie medel till vägverket har ca 2 miljarder de senaste åren anvisats genom s. k. särskilda medel och genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Vi har därför haft, och kommer under nästa år också att ha, en hög aktivitet på vägbyggandet.

Jag vill i det här sammanhanget ge uttryck för en stor tillfredsställelse över att man på det nordiska planet, genom bl. a. beslut av de nordiska finans- och kommunikationsministrarna och i Nordiska rådet på dess senaste session, bestämt sig för en gemensam satsning på vägområdet. Den upprustning och utbyggnad som kommer att ske av Europaväg 6 i Bohuslän och Halland och upp till Oslo samt den lösning av de fasta förbindelserna över Öresund som vi nu förhoppningsvis kan se fram emot, är av utomordentligt stor betydelse för svensk industri.

Den socialdemokratiska politiken innebär alltså att vi fullföljer 1979 års trafikpolitiska beslut, som ju syftar till att ge invånare och näringsliv en tillfredsställande transportförsörjning i landets olika delar. En god standard på väg- och gatunätet är av väsentlig betydelse för landets näringsliv och för de människor som dagligen, individuellt eller kollektivt, måste färdas på vägarna.

Landets befolkning har sin bosättning och utkomst spridd över en stor yta med långa transportavstånd. Samhällets utveckling liksom industrins omvandling förändrar hela tiden transportbehoven. Godstransportarbetet ökar, bl. a. som en följd av en koncentration till färre produktionsställen och en distributionsteknik med effektivare lagerhållning. Denna omvandling leder till krav på god framkomlighet på vägnätet under alla tider på dygnet.

Att möta de förändringar i transportbehoven som ständigt uppstår är väghållarnas och politikernas uppgift.

Den allmänna ekonomiska politik som vi socialdemokrater för syftar bl. a. till en ökning av industrisektorns relativa andel i ekonomin. Det är industrin som är basen för vår ekonomiska utveckling, och vi kan glädja oss åt att den förda ekonomiska politiken inneburit en kraftig framgång för svensk industri och därmed ökad konkurrensförmåga samt som ett resultat ökad export.

En viktig komponent i vår industripolitik och näringspolitik är ökad satsning på samhällets infrastruktur, bl. a. vägarna. Härigenom främjas näringslivets tillväxt och förutsättningarna för tillväxt. En stark tilltro till

vägbyggandets värde för den ekonomiska tillväxten ligger till grund för den av regeringen utfärdade förordningen om det framtida vägbyggandet, som redovisas i flerårsplaner och fördelningsplaner. Här har vi nämligen uttalat att vägbyggandet har som ett viktigt mål att främja näringslivets transporter. Samma inställning har vi när det gäller drift och underhåll av det existerande vägnätet.

Herr talman! Jag finner det mot bakgrund av vad jag nu sagt högst förvånande att moderata samlingspartiet intagit en så negativ hållning såväl när det gäller underhåll och drift av våra vägar som när det gäller framtidsbyggen. Totalt vill moderaterna dra ner anslagen med över 300 miljoner. I sina motioner, som man följt upp med reservationer till trafikskottets betänkande nr 13, föreslår man nämligen följande reduceringar av medelstildelningen.

Först och främst vill man minska driftsanslaget till det statskommunala vägnätet, som är det ur trafiksynpunkt mest belastade vägnätet, med inte mindre än 158 milj. kr. Här syftar man uppenbarligen till att lasta över driftskostnaderna på kommunerna, eftersom man vill minska statsbidragsprocenten från 95 % till 75 %. Fru Görel Bohlin talade i sitt inlägg om skattepolitik. Hur stämmer det här egentligen med moderaternas skattepolitik? Man går ut och kräver kommunalt skattestopp, man säger att kommunerna skall minska sin aktivitet. Resultatet av det moderata besparingsförslaget när det gäller de statskommunala vägarna, som ju utgör det ur trafiksynpunkt allra viktigaste vägnätet, måste uppenbarligen bli en kapitalförstörelse – som följd av minskat underhåll av detta mycket trafikerade vägnät. Kapitalförstörelse, Görel Bohlin, är ingen besparing.

Det som under ett antal år skett i USA, där man eftersatt vägunderhållet, leder nu till att Reaganadministrationen, trots vad dess företrädare har sagt, tvingas höja beskattningen för att få medel till att ta itu med det eftersatta vägunderhållet. Eftersom jag vet att moderata samlingspartiets trafikskottsgrupp gjorde ett studiebesök just i USA i höstas för att titta på vägunderhållet anser jag det förvånande att moderaterna i trafikskottet icke har lärt sig ett dyft av denna studieresa.

Moderaterna föreslår vidare en minskning av anslaget till byggande av statliga vägar med 60 miljoner, och man föreslår en minskning med 97 miljoner när det gäller byggande av statskommunala vägar. Även de här besparingsförslagen förvånar mig högeligen. Det är nämligen så, att dessa byggnadsanslag har varit nominellt oförändrade under ett stort antal år, men trots detta föreslår nu moderata samlingspartiet minskningar av anslagen. Detta är än mer förvånande med tanke på vad som sägs i årets budgetproposition, nämligen att utöver dessa ordinarie medel, som anvisas till vägverket i budgetpropositionen, skall vi leva upp till flerårsplanerna när det gäller byggande av statliga och statskommunala vägar. Det skall utöver dessa ordinarie medel anvisas 700 milj. kr. för byggande av statskommunala vägar, och via särskilda medel skall 160 milj. kr. ställas till förfogande för byggnadsverksamhet, så att intentionerna för år 1986 i flerårsplanerna fullföljs.

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Anslag till väg-
väsendet*

Moderata samlingspartiet har inte sagt någonting om detta. Nu är min direkta fråga till Görel Bohlin: När ni nu föreslår minskningar i de ordinarie anslagen på byggsidan till statsvägar och statskommunala vägar, står då moderata samlingspartiet bakom målsättningen i flerårsplanerna, eller ställer ni inte upp på att särskilda medel skall ställas till förfogande utöver dessa ordinarie medel? Är det så, ärade kammarledamöter, då innebär moderaternas förslag på vägbyggnadsområdet att vägbyggandet i stort sett halveras jämfört med vad som är fallet för närvarande. Det är viktigt att moderata samlingspartiet i dag besvarar den frågan här i kammaren. Det är också viktigt att ni besvarar den med tanke på att Görel Bohlin i sitt inlägg sade att det är bättre att ha medel på ordinarie anslag än på tilläggsanslag. Det är en uppfattning som jag delar med henne. Den uppfattningen har också trafikutskottets samlade majoritet framfört ett flertal gånger. Tyvärr har vi inte nått ända fram. Men jag är nu mycket intresserad av att få veta var moderata samlingspartiet står i den här frågan.

Jag ställer den frågan också mot bakgrund av att moderaterna vill framstå som bilisternas speciella beskyddare. Förra året ställde de sig negativa till en höjning av fordonsbeskattningen. När vi i höstas höjde bensinskatten med 50 öre, då var det enligt moderaterna ingen hejd på vilka olyckor som därigenom skulle drabba landets bilister. Men moderata samlingspartiet, vars företrädare Görel Bohlin nyss stod i talarstolen och klagade på det höga skattetrycket, har icke varit med om att föreslå en sänkning av vare sig fordonsbeskattningen eller bensinskatten. Ändå framställde ni bara för ett par månader sedan detta som en ödesfråga. Då hävdade ni att vi genom våra åtgärder företog vad som skulle kunna kallas för en brandskattning av landets bilister. Det tiger ni nu stilla om.

Det är emellertid inte nog med det. Moderaterna ställer också krav på kraftiga besparingar på vägområdet, besparingar som inte bara innebär fördyringar för näringslivets transporter utan också drabbar landets bilister genom sämre vägunderhåll och minskat vägbyggande samt därmed höjda kostnader för enskilda bilister. Finns det någon som helst logik i moderaternas politik på detta område? Det vore intressant att få en redovisning av den logik som i så fall ligger bakom er politik.

Centerpartiet traskar som bekant i ökad utsträckning patrull med moderaterna. Det gäller tyvärr numera också på vägområdet. Även centern vill göra kraftiga prutningar på underhållet av det statskommunala vägnätet och föreslår en jämfört med regeringens förslag minskad medelstillelning på 89 milj. kr. På sätt och vis är moderaterna hederligare än centern, därför att moderaterna säger att statsbidragen skall minskas från 95 % till 75 %. Det gör alltså inte centern. I stället föreslår centern en neddragning av anslaget med 89 milj. kr., men man andas inte en suck om att man därmed inte kan leva upp till de statsbidragsregler som riksdagen enhälligt har fattat beslut om.

Jag tycker att centern här i dag skall klara ut om vi skall hålla fast vid reglerna om bidrag med 95 % när det gäller drift och underhåll av det statskommunala vägnätet. Är svaret på den frågan ja, kan jag inte förstå att

centerpartiet kan lägga fram dessa kraftiga besparingsförslag på 89 milj. kr.

Vidare vill jag understryka att anslaget för drift av de statskommunala vägarna numera också kan användas för investeringar i kollektivtrafiklösningar. Centern vill ofta göra sig till tolk för ökade satsningar på kollektivtrafiken. Hur går detta centerförslag ihop med centerns intresse för en god kollektivtrafik?

I en annan reservation vill centern införa ett nytt anslag för bärighetsupp- rustning av mindre vägar och broar av betydelse för skogs- och industri- transporter på landsbygden och anvisa ett särskilt belopp på 25 milj. kr. Utskottet har sagt nej till detta anslag. Vi anser visserligen att det är viktigt att satsa på bärighetsupp- rustning av dessa vägar och broar, men centerns förslag innebär en risk för att satsningen blir mindre. På de olika anslagen satsar vi i dag i runda tal 70 milj. kr. på bärighetsupp- rustning. Inför vi ett särskilt anslag på bara 25 milj. kr., måste resultatet bli en mindre satsning på bärighetsupp- rustning av mindre vägar och broar av betydelse för skogs- och industritransporter på landsbygden. Det är en förvånansvärd glesbygdspoli- tik som centern därmed vill föra.

I reservation 4 tar centern upp fördelningen av det statliga vägbyggnads- anslaget på riksvägar och länsvägar och menar att fördelningen skall vara 50 % till vardera. Det som måste avgöra dimensioneringen, när man fördelar anslaget på olika vägtyper, måste naturligtvis vara trafikutvecklingen. Denna mäts kontinuerligt av vägverket. I fråga om riksvägarna fick man vid senaste mättillfället värdet 19,5 miljarder axelparskilometer – det är den enhet som man mäter i – medan beträffande länsvägarna värdet blev 5,5 miljarder axelparskilometer, i runda tal en fjärdedel. Trafikflödet var 4 200 fordon per årsmedeldygn på riksvägarna och 1 500 fordon per årsmedeldygn på de primära länsvägarna. På övriga länsvägar var trafikflödet bara 350 fordon per årsmedeldygn. Det skulle bli en väldigt sned inriktning av investeringsmed- len, om vi satsade 50 % på riksvägarna och 50 % på länsvägarna. Det skulle innebära att de högtrafikerade vägarna skulle sättas i ett sämre läge än de lågtrafikerade. Det rimmar väldigt illa med den inställning som vi har i trafikutskottet och den ståndpunkt som riksdagen har intagit när det gäller satsningar på trafiksäkerheten.

På det enskilda vägnätet vill centern satsa ytterligare 25 milj. kr. Det må i och för sig vara en Gudi behaglig gärning. Men vi tycker inte att det är rimligt att föra över pengar från det statskommunala vägnätet till de enskilda vägarna. På de enskilda vägarna är trafikflödet 70 fordon per årsmedeldygn, medan på de statskommunala vägarna trafikflödet är 3 200 fordon per årsmedeldygn. Ändå vänder sig centern mot statsbidragssystemet när det gäller enskilda vägar och säger att det är orättvist. Det kan jag inte förstå. Genom det differentierade statsbidragssystem som riksdagen förra året tog ställning till prioriterar vi de viktigaste enskilda vägarna ute i glesbygden, de som tillgodoser åretruntbefolkningens behov, dvs. kraven från våra lantbrukare och skogsbrukare. Med tanke på glesbygdens förhållanden måste det vara rimligt att prioritera åretruntbefolkningen på bekostnad av sommargäs- ter och turister. Det är en något egendomlig glesbygdspolitik centerpartiet

Nr 101

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Anslag till väg-
väsendet*

ger uttryck för när man angriper ett differentierat statsbidrag till de enskilda vägarna.

Herr talman! Olle Östrand kommer att beröra ytterligare ett par av de reservationer som finns fogade till utskottets betänkande. Jag skall inte mycket kommentera vad min vän Sven Henricsson sade här, men jag måste ändå till kammarens ledamöter säga att det emellanåt är väldigt svårt att hänga med i vpk:s dans. Förra året föreslog vpk en minskning av anslaget till statskommunala vägar med 35 milj. kr. I årets budgetförslag har regeringen kraftigt ökat detta anslag, men det tycker inte vpk räcker i dag. I år vill man satsa ytterligare 120 miljoner. Förra året ville man minska med 35 miljoner på ett anslag som var väsentligt lägre än vad som nu är föreslaget i budgetpropositionen. Nu ändrar man uppfattning med ungefär 180 grader och vill satsa ytterligare 120 miljoner. Det är med förlov sagt svårt att förstå det långsiktiga tänkesätt som vänsterpartiet kommunisterna utgår ifrån när man för fram sina förslag på vägpolitikens område.

Herr talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till trafikutskottets hemställan på alla punkter.

Anf. 7 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Kurt Hugosson inledde med en deklARATION beträffande s-regeringens stora förmåga att återställa balansen i vår ekonomi. Om han hade varit inne från början av mitt anförande, hade han fått höra att jag alls icke delar hans uppfattning på den punkten. Vi är inte på rätt väg när det gäller att återställa balansen i svensk ekonomi. Det är bl. a. beroende på att den socialdemokratiska regeringen, trots att man säger att man måste åstadkomma besparingar för att få balans, inte har kunnat göra det och på att man tydligen inte inser att skattehöjningar underminerar dynamiken i den ekonomiska utvecklingen; man har ju t. ex. höjt 75 olika skatter på mycket kort tid.

Jag vill också påminna om att den skatterabatt som man nu aviserar inte är finansierad utan ökar budgetunderskottet. Dettas verkliga storlek döljer man genom bokföringstekniska transaktioner. Den devalvering som regeringen inledde med är i själva verket uppäten nu, och vi kommer att få en inflation som är mycket större än vad den socialdemokratiska regeringen har sagt sig ha som ambition.

Jag blev hårt angripen för moderaternas besparingsförslag på 60 milj. kr. när det gäller byggandeanslaget. Kurt Hugosson fick inte det att gå ihop med vårt resonemang om sysselsättningsanslaget. Först och främst vill jag erinra om att trafikutskottet inte har att behandla sysselsättningsanslaget. Då vi vill ha en minskning så måste den därför göras på det ordinarie anslaget. Vi har tidigare deklarerat att det är det sammanlagda belopp som vägverket får disponera som är det intressanta. Vi vill alltså att vägverket skall få räkna med hela beloppet redan från början. Då kan man också bedöma hur personalstyrkan skall disponeras.

Det finns flera faktorer som gör att de 60 milj. kr. som vi föreslår som besparing egentligen kan ses som ett buffertbelopp. Vägstandarderna är en

faktor. Det finns vägexperter, som jag kan återkomma till och berätta om, som har sagt att standarden bör anpassas efter den trafikintensitet och det behov av standard som kan gälla för olika delar av en väg. Man skall inte heller underskatta den tekniska utveckling som gör att arbetsmetoderna hela tiden förbättras, så att arbetena kan utföras både bättre och billigare.

Därtill kommer att regeringen själv talar om möjlighet att överföra från byggnads- till driftanslag. Det finns även andra buffertområden inom detta anslag.

Jag hoppas att jag får återkomma till Kurt Hugossons övriga angrepp senare.

Anf. 8 GÖSTA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Kurt Hugosson bör ge en rättvis bild av centerns inställning till väganlagen. Han känner säkert till att Claes Elmstedt aktivt medverkade till som kommunikationsminister att väsentligt räkna upp anslagen till hela vägväsendet.

Kurt Hugosson bör väl också erkänna att när vi ökar anslaget med 25 milj. kr. för att förbättra vägverkets möjligheter att rusta upp dåliga broar, kan detta rimligtvis inte vara att försvaga insatserna på området.

När Kurt Hugosson tar upp länsvägarna vill jag i all ödmjukhet påminna honom om vad som står i betänkandet från 1979. Jag kan inte se annat än att han då tog ställning för en ökad tilldelning av resurser just till länsvägarna. Min fråga blir här: Vad har Kurt Hugosson för skäl att ändra ståndpunkt i det avseendet?

Trafikuskottets värderade ordförande borde inte bortse från att regeringen har ägnat sig åt en del lotteriverksamhet när det gäller stödet till enskilda vägar. För den som haft tur och är bosatt utefter en enskild väg med 80 % bidrag är det bra. För den som haft otur och bosatt sig utmed en väg med 40 % bidrag är det inte lika bra. Men villkoren för människorna som bor utmed dessa vägar kan ju i många fall vara exakt desamma.

Den som bor vid vägen med det 40-procentiga bidraget kan vara en löntagare som pendlar till jobbet eller en företagare vars verksamhet är exakt densamma som någon bedriver vilken är bosatt utmed en "80-procentsväg".

Det borde väl ändå vara rimligt att erkänna att det här inte är ett bra system när människor blir så olika behandlade trots att de lever under samma förhållanden.

Jag måste därför fråga Kurt Hugosson: Är det ändå inte hög tid, om man är motståndare till byråkrati och elände, att man omprövar det djupt orättvisa system som de differentierade bidragen i praktiken innebär för många människor?

Anf. 9 SVEN HENRICSSON (vpk) replik:

Herr talman! Kurt Hugosson säger att han inte har mycket att tillägga till mitt inlägg och det kan jag förstå eftersom mina argument är väl underbyggda. Jag är glad att han i huvudsak ansluter sig till de synpunkter jag har framfört.

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Anslag till väg-
väsendet*

Emellertid kom Kurt Hugosson in på vårt förslag om en överflyttning – det var vad det var fråga om – av 35 milj. kr. från statskommunvägarna till de enskilda vägarna. Det var mest glesbygdsvägar det gällde, och den överflyttningen var betingad av de hårda nedprutningar som regeringen föreslog när det gällde de enskilda vägarna. Den prutningen skulle indirekt ha drabbat glesbygdskommunerna väldigt hårt, eftersom de i de allra flesta fall har att skjuta till de medel som fattas när statsbidraget minskar. Det gällde alltså att inom den kommunala sektorn denna gång prioritera de glesbygdsvägar som vi ville slå vakt om inför hotet om nedskärning.

I dagens läge är situationen helt annorlunda. Regeringen har tagit sig till vara, och den föreslår förbättringar för de enskilda vägarna. Därför kan vi nu med gott samvete föreslå en aktivitet och en offensiv när det gäller utveckling av anslaget till den statskommunala vägsektorn.

Anf. 10 KURT HUGOSSON (s) replik:

Herr talman! Det skulle i och för sig vara mycket intressant att föra en ekonomisk-politisk debatt med Görel Bohlin. Vi kunde tala om att budgetunderskottet var 90 miljarder kronor när de borgerliga partierna hade regeringsmakten och att det i dag är ungefär 60 miljarder. Då hade vi en inflation som var tvåsiffrig, medan den i år kanske uppgår till 3–4 %. Vi hade en stigande arbetslöshet – i dag har vi en reduktion av arbetslösheten. Det skulle vara intressant med en sådan debatt, men jag tycker att det är onödigt att vi för den debatten nu – vi skall ju diskutera vägpolitiken.

Jag ställde ett par enkla frågor till Görel Bohlin. Ställer moderata samlingspartiet upp på en flerårsplan, bl. a. innebärande att vi nästa år skall satsa 1,6 miljarder kronor på det statliga vägnätet och 500 milj. kr. på det statskommunala vägnätet? Jag fick inget svar på det. Görel Bohlin säger att det här inte är någonting som vi skall ta ställning till. Men vi har ju redan tagit ställning. I budgetpropositionen har vi tagit ställning till att vägverket skall planera för denna medelstildelning. Görel Bohlin har ju ställt upp på det. Jag ställer därför min fråga om ni håller fast vid detta.

Ni föreslår nu en reduktion av de ordinarie medlen till vägverket. Samtidigt har ni tidigare sagt att det är synd att vi inte har mer medel. Det här går inte ihop! Görel Bohlin måste reda ut hur det ligger till.

Jag frågade vidare om kommunalskatten. Ni har sagt att ni inte vill ha någon höjning av kommunalskatten. Men ni vill nu lasta över 160 miljoner på kommunerna. Är ni beredda att ta det kommunalekonomiska ansvaret och säga till kommunerna att de måste höja skatten eftersom de skall ta hand om det här? Eller menar ni att vi skall försämra driften och underhållet av de statskommunala vägarna?

Jag ställde dessa frågor, och jag ställde dessutom följande fråga: Vad är det för logik i att ena månaden kräva att vi inte skall ha några bensinskattehöjningar och att vi inte skall höja fordonsbeskattningen, men att sedan två månader efteråt acceptera dessa saker? Samtidigt vill ni göra kraftiga besparingar på vägområdet, vilka drabbar den enskilde bilisten och näringslivet. Jag fick inte heller något svar på den frågan. Vad är det för moderat logik

som ligger bakom? Görel Bohlin kan begära ytterligare en replik och kan då besvara dessa frågor. Använd repliktiden för att svara på dem!

Till Gösta Andersson vill jag säga att jag beklagar att Claes Elmstedt inte finns i kammaren numera. Claes Elmstedt hade en positiv inställning till vägunderhållet. Centerpartiet har – i motsats till vad Gösta Andersson säger – föreslagit en minskning med totalt ca 40 miljoner på väganslaget.

Anf. 11 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Kurt Hugossons inlägg kommer mig att tänka på de sista stroferna i en gammal saga: "Sig spände och sig åter spände till dess han sprack, det arma djur."

Olle Grahn sade att osäkerheten egentligen är ganska stor beträffande storleken av vägbyggnadsanslaget – dels varierar storleken av tilläggen i form av sysselsättningsanslag mellan 300 och 700 milj. kr. resp. år, dels föreslår regeringen själv att överföringar mellan olika anslag skall kunna ske. Jag vill dock återigen säga att den besparing på 60 milj. kr. som vi föreslagit är fullt genomförbar, dels beroende på att själva anslaget är så tänjbart, dels beroende på att det finns buffertar inom anslaget. Jag övergår nu till att tala om det statskommunala anslaget.

Jag sade i mitt anförande att kommunerna har en överlikviditet på 30 miljarder. Då är det egentligen inte rimligt att staten skall bidra med så stora belopp som sammanlagt 50 miljarder. När det gäller de statskommunala vägarna grundar sig ansvaret för väghållningen dels på lag, dels på ett avtal mellan kommunerna och staten. Vi har 108 kommuner som är väghållare. Det är ett mycket orättvist system: några kommuner har stort ansvar medan andra slipper undan helt och hållet. När det gäller fastläggning av vad som är statliga vägar resp. statskommunala vägar följer man inte någon enhetlig linje.

Det är mycket viktigt att se över hela detta system och att nu börja med att sänka statens andel av kostnaderna för systemet. Det vidhåller vi, herr talman.

Anf. 12 GÖSTA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Enligt utskottets ordförande hänger det tydligen på 40 miljoner vad avser om man är positiv eller negativ till det svenska vägnätet när vi diskuterar en total summa på 6 miljarder. Det har jag kanske litet svårt att förstå.

Kurt Hugosson tar upp frågan om enskilda vägar kontra statliga vägar. Då finns det anledning att peka på några fakta. De statliga vägarna omfattar 570 mil, medan de enskilda vägarna omfattar 7 000 mil. Och när man bedömer vilka resurser som bör satsas på olika vägar, bör man ta hänsyn till inte bara antalet bilar som trafikerar vägarna utan också vilken typ av transporter det handlar om. Då skall man veta att en stor del av de verkligt tunga transportererna, som är viktiga för svensk industri, går på såväl länsvägar som det enskilda vägnätet. Det är denna verklighet som man rimligtvis bör ta hänsyn till.

Nr 101

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Anslag till väg-
väsendet*

Det känns inte riktigt bra att utskottets värderade ordförande saknar det rätta intresset för problemet att länsvägarna på många håll har dålig standard. Han tycks inte förstå att det t. ex. för löntagare som pendlar till jobbet med bil flera mil på dåliga grusvägar innebär en stor påfrestning. Socialdemokraterna tycks heller inte se det som något stort och avgörande problem när skogsindustrin och skogsbruket får svårighet med sina ekonomiskt mycket värdefulla transporter. Regeringspartiet vill heller inte riktigt förstå vad det innebär för människor att sakna tillgång till kollektivtrafik. Det är ju för dessa människor helt avgörande hur vägnätet ser ut.

Utskottets ordförande ser det heller inte som något avgörande rättviseproblem att löntagare eller företagare som är bosatta utefter vissa enskilda vägar kan tvingas att ur egen plånbok betala en stor andel av underhållet av dessa vägar. Jag tycker att socialdemokraterna, som ibland säger sig ha känsla för rättvisa, borde ta hänsyn till att vissa människor kan få betala 60 % av underhållet medan andra kommer helt undan.

Jag tror att det inte skulle vara så dumt om man litet mer ägnade sig åt att studera verkligheten ute i landet. Det skulle kanske underlätta det politiska beslutsfattandet.

Anf. 13 KURT HUGOSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte riktigt vad det är som Görel Bohlin menar har spruckit. Det som har hänt under denna debatt är väl ändå att vi har spräckt en ballong genom att visa att moderaterna har fel när de går ut och försöker göra gällande att de är bilisternas förespråkare. Utskottsbetänkandet dokumenterar klart att moderaterna – trots att de tycker att vi har en överbeskattning – är beredda att minska anslaget till vägverket, vilket drabbar bilisterna.

Jag ställde tre frågor. Görel Bohlin har inte kunnat svara på dem, vilket jag kanske inte hade väntat mig att hon skulle kunna göra. Det är ganska avslöjande för moderaternas s. k. besparingspolitik.

För att nu anknyta till en ekonomisk-politisk debatt upptäcker man tyvärr, Görel Bohlin, när man börjar peta på moderaternas s. k. besparingsförslag att det i realiteten icke är fråga om besparingar, utan om ett kostnadsövervältrande på kommuner och enskilda människor – oftast från dem som har det hyggligt ställt till dem som har det svårt. Det är moderat politik i sin prydno. Moderata samlingspartiets trafikutskottsgrupp följer upp denna politik – det har vi fått klart dokumenterat. Det är bra att det har blivit så tydligt uttalat här i dag.

Jag vill med anledning av Gösta Anderssons replik beröra frågan om enskilda vägar och länsvägar. Det som förordas i årets budgetförslag är en kraftig ökning av anslaget till enskilda vägar och till grusvägnätet.

Det vi från socialdemokratisk sida har svårt att förstå när vi diskuterar med centerpartiets företrädare är er inställning till reglerna för statsbidrag till det enskilda vägnätet. Ni står på den punkten helt ensamma. Ingen annan kan finna att ert system är rättvist. Vi tycker tvärtom att centerpartiets förslag är orättvist för den fasta befolkning som bor i glesbygd.

Genom det statsbidragssystem som vi nu har byggt upp för att fördela anslag till drift av det enskilda vägnätet prioriterar vi de vägar där det går trafik årets alla dagar och kring vilka det finns fast befolkning. Det anser jag är det viktigaste. Skall vi i framtiden kunna ha en levande landsbygd och glesbygd måste vi se till att den befolkning som bor året runt gynnas. De regler som nu gäller för fördelning av driftsanslag till de enskilda vägarna är ett uttryck för detta synsätt. Det är rättvist för glesbygdsbefolkningen.

Talmannen anmälde att Görel Bohlin och Gösta Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 14 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Min uppgift i denna debatt är närmast att något kommentera reservationerna 14 och 15, som har att göra med vissa väginvesteringar i samband med överflyttning av persontrafik från järnväg till landsväg och med den planeringsordning som vi har när det gäller flerårs- och fördelningsplanerna. Reservation 3 av vpk, där man ställer krav på en ökning av anslaget Byggande av statliga vägar med 15 miljoner för att rusta upp riksväg 83 mellan Ramsjö och Östavall, har en direkt koppling till reservation 15, som också berör riksväg 83.

När det gäller kraven på upprustning av vägnätet i samband med överföring av trafik från järnväg till landsväg på de sträckor som vi tidigare fattat beslut om har regeringen anvisat tre alternativ för att finansiera de nödvändiga vägupprustningarna. Ett sätt är att man gör en omprioritering i flerårsplanerna. Det andra sättet är att man finansierar de nödvändiga vägupprustningarna på så sätt att regeringen anslår särskilda medel för sysselsättningsfrämjande väginvesteringar. Om dessa två finansieringssätt av någon anledning inte går att tillämpa kan anslaget som gäller tjänster till utomstående användas för dessa vägupprustningar. Behovet av speciella vägupprustningar prövas också mycket ingående i samband med att persontrafiken föreslås bli överflyttad från järnväg till landsväg.

Om man tittar litet närmare på de vägsträckor som är omnämnda i reservation 14, ser man beträffande sträckan Forsmo–Hoting att ersättningstrafiken med landsvägsbuss till största delen kommer att gå på vägar med hög standard där busstrafik bedrivs redan i dag. Enligt vägförvaltningen i Härnösand har det aktuella vägnätet sådan standard att en ökning av busstrafiken med ytterligare två tre dubbelturer per dag inte skall medföra några som helst problem ur belastningssynpunkt. Av den anledningen behandlas inte heller några vägfrågor i regeringsbeslutet om en överflyttning av persontrafiken från järnväg till landsväg. Så är förhållandet, Sven Henricsson.

När det gäller sträckan Arvika–Mellerud har transportrådet i fullt samförstånd med vägförvaltningen vid sin prövning ansett vissa väginvesteringar erforderliga. Därför föreslår man en upprustning av länsväg 172 för 4 miljoner i Värmlands län och för 6 miljoner i Älvsborgs län. Till detta kommer en mindre upprustning av väg 1221 mellan Håverud och Tisselskog för 5 miljoner.

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Anslag till väg-
väsendet*

Man anser alltså att det sammanlagt erfordras omkring 15 miljoner till väginvesteringar på denna sträcka utöver flerårsplanerna.

I avvaktan på länshuvudmannens i Älvsborgs län nya strukturplan för länstrafiken, som kommer att klarlägga behovet av väginvesteringar för ersättningstrafiken söder om Billingsfors, har transportrådet föreslagit att beslutet om nedläggning av persontrafiken på sträckan Bengtsfors-Mellerud uppskjuts till hösten 1986. Transportrådet utgår givetvis också från att regeringen ansluter sig till dessa förslag.

Beträffande sträckan Växjö-Västervik har regeringen genom beslut den 12 april 1984 anvisat sammanlagt 12,5 miljoner för vissa vägupprustningsåtgärder i Kalmar län. Dessa medel är i första hand avsedda för upprustning av de vägar som berörs av en överföring av persontrafiken från järnväg till landsväg.

När det gäller sträckan Falköping-Landeryd har transportrådet vid förhandlingar med vägförvaltningarna kommit överens om en omprioritering så att objekten Falköping-Luttra på väg 46 och Torstad-Gällstad på väg 157 kan tidigareläggas. Regeringen förutsätter att en sådan prioritering skall ske.

Dessutom föreslås omfattande extra vägmedel bl. a. till väg 46.

Sammanlagt föreslås att extra vägmedel på 28 miljoner utgår till väginvesteringar för ersättningstrafiken. Regeringen har också uppmanat vägverket att vidta nödvändiga åtgärder så att dessa förbättringar kan påbörjas med kort varsel. På det mest kritiska vägavsnittet föreslås det dessutom att persontrafiken bibehålls mellan Ulricehamn och Sjötofta i avvaktan på erforderliga vägupprustningar.

Herr talman! Den här redogörelsen visar med all tydlighet att man anvisar extra vägmedel till de vägsträckor där det behövs speciella insatser för upprustningsåtgärder i samband med att persontrafiken flyttas över från järnväg till landsväg. Detta berör just de vägsträckor som omnämns i denna reservation, vilken jag härmed yrkar avslag på.

Det verkligen allvarliga, enligt min uppfattning, med reservationerna 14 och 15 är att centern och vpk nu vill riva upp den decentraliserade planerings- och beslutsprocess som gäller för de olika vägobjekten över huvud taget i landet. Det här tycker jag är speciellt anmärkningsvärt när det gäller centern, som i andra sammanhang talar sig varm just för en decentralisering av besluten. Nu vill man att riksdagen skall gå in och peta i enskilda vägobjekt och göra egna prioriteringar som helt strider mot de prioriteringar som har gjorts ute i resp. län. Ett exempel på detta är ju just förslaget om riksväg 83. Herr talman! Sådant här måste riksdagen naturligtvis på det bestämdaste avvisa. Vad riksdagen skall besluta om är ju ramarna. Sedan är det av mycket stor vikt att vägbyggnadsobjekten prioriteras i den ordning som de regionala och kommunala instanserna i de olika länen har beslutat om i samverkan med vägverket.

Sven Henricsson talade mycket varmt för riksväg 83. Därför kan jag, herr talman, inte underlåta att något kommentera Sven Henricssons partivän Bertil Måbrinks agerande när denne är ute i Gävleborgs län och propagerar.

Bertil Måbrink står ju som första namn bakom motion 742, som berör just riksväg 83. Motionen har bl. a. föränlett reservationerna 3 och 15. Fredagen den 8 mars i år kunde man läsa följande: "Bertil Måbrink, vpk, kommer att begära votering när motionen kommer upp i riksdagen." Herr talman! Jag har inte sett Bertil Måbrink här i dag, och jag har inte heller sett att Bertil Måbrink har anmält sig på talarlistan. Kan detta, Sven Henricsson, kanske bero på att samme Bertil Måbrink har suttit i Gävleborgs läns länsstyrelse och beslutat om att riksväg 83 inte skall tas med i den flerårsplan som skall gälla från 1984 till 1993? Jag tyckte, herr talman, att det fanns anledning att i den här vägdebatten avslöja detta dubbelspel.

Herr talman! Med det sagda vill jag yrka avslag på reservationerna 3 och 15 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 15 GÖSTA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Olle Östrand är kritisk mot oss, eftersom han menar att vi skulle rubba saneringsarbetet ute i länen, när vi säger att områden som förlorar järnvägen som kompensation behöver ett rejält tillskott till sitt vägnät. Den kritiken förstår jag inte riktigt. I så fall måste Olle Östrand också rikta en rejäl kritik mot regeringen, när regeringen går in då det gäller Uddevallaområdet. I den speciella situation som har uppstått där rubbas naturligtvis den långsiktiga planeringen beträffande vägnätet. Jag läste helt nyligen ett pressmeddelande från kommunikationsdepartementet rörande vägen Falköping-Luttra. Även där tar regeringen klar ställning för en ändring av den tidigare planeringen.

Jag har erfarenheter från länsvägnämnden i Kalmar län. Vi har för vår del naturligtvis ingenting emot att regeringen tar på sig ett särskilt ansvar efter nedläggandet av järnvägen Västervik-Växjö. Tvärtom tycker vi att det är självklart. I det här läget är det allvarligt att nedläggning skedde före upprustningen av vägnätet. Jag kan inte förstå att man vare sig i de bygder eller i de län där man ägnar sig åt vägplanering har någonting emot att få ett tillskott samtidigt som man drabbas av ett sådant bakslag som att förlora järnvägen. Jag anser snarast att det i sådana lägen är självklart att regeringen går in med särskilda resurser. Då är det inte enbart fråga om de vägar som går parallellt med järnvägen. En nedläggning av järnvägen är ett bakslag för en hel region. Det krävs alltså större insatser än insatser begränsade till en viss väg, som går parallellt med järnvägen. Jag tycker att det här borde vara självklart även för socialdemokrater som är angelägna om att bygder skall kunna leva vidare.

Anf. 16 SVEN HENRICSSON (vpk) replik:

Herr talman! Olle Östrand säger att länsmyndigheterna – vägverket i Västernorrland – har sagt att det inte förekommer några klagomål på vägnätet i det berörda området. Det kan jag inte begripa. Jag har också fortlöpande kontakt med dessa myndigheter och med vägdirektören. På ett möte med vägföreningen i fjol höll vägdirektören i Västernorrland ett föredrag där han just tog upp de stora problemen med vägnätet i västra

Onsdagen den
20 mars 1985

*Anslag till väg-
väsendet*

Ångermanland, delvis betingade av den kraftiga volymen av den timmertransport som där sker.

När det gäller decentralisering av besluten skulle jag vilja fråga Olle Östrand: Vilka länsmyndigheter avstår från möjligheten att få bidrag till reparation och upprustning när det nu visar sig att regeringen är beredd att lämna sådant bidrag för att förbättra vägstandarden när man lägger ned järnvägen?

Beträffande väg 83 så är det inte fråga om Bertil Måbrinks agerande. Han har här motionerat som riksdagsledamot. Nu sägs det att den här vägen får man inte ta upp här i riksdagen, för ärendet skall handläggas enligt den rutin som gäller för länsplaneringen. Men när socialdemokraterna var i minoritet här i kammaren presenterade man minsann på två hela sidor i ett betänkande krav på nya väg- och broarbeten, som skulle göras ute i landet. Då vill jag fråga Olle Östrand: Är det riktigt att fatta riksdagsbeslut om olika vägobjekt när socialdemokraterna är i minoritet men helt uppåt väggarna när socialdemokraterna har majoritet? Jag tycker för min personliga del att det är fullt O.K. att man i riksdagen som ledamot för en viss region tar upp sådana fall där det är aktuellt att reparera vägar, inte minst när det är fråga om vägar som utgör flaskhalsar och försämrar rikstrafiken.

Anf. 17 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Men det är ändå så, Sven Henricsson, att vi, när vi väckte den här mycket omfattande motionen om väg- och broupprustningar, dels anvisade särskilda medel, dels följde den prioriteringsordning man hade gjort upp ute i de olika länen. Det är stor skillnad.

När det gäller järnvägen Forsmo–Höting är det viktigt att påpeka, Sven Henricsson, att järnvägen på den här sträckan går på södra sidan av Ångermanälven. Trafik med buss på den sidan av Ångermanälven har två nackdelar. Befolkningskoncentrationerna i området finns på norra sidan av älven. Där är även vägnätet av mycket god standard. Busstrafiken kommer av den anledningen att gå på norra sidan av Ångermanälven.

I fråga om E 6 vid Uddevalla är det väl inte alldeles obekant för Gösta Andersson att det är fråga om ett led i en mycket stor nordisk satsning för att förbättra kommunikationerna. Jag kan väl aldrig tänka mig att Gösta Andersson har något emot denna stora gemensamma nordiska satsning.

Beträffande ersättningstrafiken har vägarna i allmänhet mycket god standard på de sträckor där man flyttar över järnvägstrafiken till landsväg. Men på de sträckor där det behövs vägupprustningar har det också anvisats och kommer att anvisas pengar för sådana. På de sträckor där vägen har så dålig standard – jag nämnde detta i mitt inledningsanförande – kommer beslut om överföring av trafiken från järnväg att skjutas upp tills nödvändiga vägupprustningar har utförts.

Anf. 18 GÖSTA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har inte kritiserat insatserna i Uddevalla. Med exemplet Uddevalla ville jag enbart ha sagt att regeringen i det fallet, liksom i en del

andra fall, har ändrat i de planer för vägbyggandet som har gjorts upp ute i länen.

Olle Östrand måste väl ändå erkänna att de regioner som förlorar sitt järnvägsnät rimligtvis bör kompenseras kraftigt med ett förbättrat vägnät. I verkligheten har dessa regioner inte fått denna compensation. Det är inte svårt att finna åtskilliga exempel på detta. Jag tror inte att det finns någon socialdemokrat i Kalmar län som vill säga att länet har blivit kompenserat med åtgärder i fråga om vägnätet för de 50 % av järnvägsnätet som man där har förlorat. I många bygder har samhället bara givit en blygsam compensation till vägnätet när de har förlorat sina järnvägar. Jag tror att Olle Östrand borde studera detta förhållande litet bättre i framtiden.

Anf. 19 SVEN HENRICSSON (vpk) replik:

Herr talman! Olle Östrand säger att när socialdemokratin på sin tid här i kammaren bröt med den gängse rutinen och framförde förslag om bro- och vägbyggande så var det riktigt och O.K., eftersom de då följde prioriteringsordningen. Men det gjorde de inte, utan socialdemokraterna kom med olika förslag till brobyggande som inte alls fanns i de aktuella planerna för byggande och ville att de skulle sättas i gång.

Beträffande medelsanvisningen för väg 83 mellan Ljusdal och Ånge har vpk korrekt föreslagit att 15 miljoner anvisas för att byggandet av vägen skall kunna sättas i gång.

Olle Östrand säger att busstrafiken Långsele–Hoting inte alls skall följa järnvägslinjen. Men då blir det ju ingen ersättningstrafik. Tanken med ersättningstrafik är att den skall gå utmed järnvägen, för att på något sätt visa att bussen ersätter tåget. Nu skall bussen gå en helt annan väg, som sägs vara mycket bättre. Detta låter inte bra. Det innebär ytterligare försämringar för den resande allmänheten.

Jag tycker å andra sidan att det som Olle Östrand sade sist i sin förra replik är bra, nämligen att nedläggningen av tågtrafik skall skjutas upp tills de vägar som berörs av ersättningstrafik har rustats upp. Det är bra, Olle Östrand! Se till att också nedläggningen av tågtrafiken mellan Forsmo och Hoting skjuts upp till dess att vägen är reparerad!

Anf. 20 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Det är så, Sven Henricsson, att den sträckning som busslinjen mellan Forsmo och Hoting nu har fått är den sträckning som transportrådet tillsammans med regeringen och vederbörande länsmyndigheter har kommit fram till är den bästa ur kommunikationssynpunkt. Jag tycker att både Sven Henricsson och jag skall respektera det.

När det gäller ersättningstrafiken vill jag säga följande till Gösta Andersson. På sträckan Västervik–Växjö har de facto antalet resenärer ökat rätt avsevärt sedan trafiken överfördes från järnväg till landsväg. Det visar, tycker jag, att det beslut som vi har fattat när det gäller den här sträckningen var det rätta. Det har också anvisats medel av betydande omfattning just till de vägvagnsdelar där vägen är av dålig standard. Men dessutom, Gösta

Onsdagen den
20 mars 1985

*Anslag till väg-
väsendet*

Andersson, ställs det pengar till förfogande av ordinarie vägmedel enligt de fördelningsplaner som har gjorts upp ute i länen.

Jag kan inte annat än än en gång fundera över centerns och vpk:s ställningstagande när det gäller planeringsprocessen. Det ställningstagande ni redovisar här i riksdagen i dag går tvärtemot era partivänners, bl. a. i Gävleborgs län – med undantag för Bertil Måbrinks abrovinklar – när det gäller prioritering av vägbyggnadsobjekt. Riksväg 83 kommer långt ner på listan. Den finns på en reservlista. Före riksväg 83 i prioriteringsordningen finns det vägobjekt motsvarande över 100 miljoner som länsstyrelsen i Gävleborgs län, där det ingår två centerpartister, tycker har högre angelägenhetsgrad än vad väg 83 har.

Talmannen anmälde att Gösta Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 21 BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! För att bidra till tidsbesparing skall jag ansluta mig till de allmänna synpunkter som Gösta Andersson anförde och som har klargjort var vi i centern står när det gäller väganlagen. Men får jag ändå säga till herr Östrand att alla de här indragningarna av järnväg som sker aktualiserar vägbyggen på ett annat sätt. Men så länge som inte definitiva beslut är fattade i dessa avseenden hoppas väl de som sitter i vägnämnder och annat, liksom övriga myndigheter i ett län, i det längsta att en järnväg skall få bestå så länge som möjligt. Men det är viktigt när man tänker sig att göra indragningar av bandelar att man redan innan ser till att rusta upp vägarna i dessa områden. Där vill jag speciellt peka på bandelen Ställdalen–Kil, för, som det har sagts här, Ställdalen–Kil är en tvärgående järnväg och när den helt försvinner blir det i hög grad nödvändigt att man får bra vägar till stånd i tvärgående riktning.

Alla vet vi att vi, med hänsyn till statens ekonomiska situation, måste spara. Men då gäller det att använda pengarna som anslås på ett sådant sätt att de ger största möjliga effekt. Det är för den skull som vi i centern har gjort vissa omprioriteringar.

I motion 1523 har Jan Hyttring och jag anförde behovet av ökade anslag för ny- och ombyggnad av vägar i Värmland. Vi har pekat på behovet av en bro vid Högsäter, som utgör en flaskhals för trafiken. Det är inget långt avstånd, så där borde en bro kunna byggas utan alltför stora kostnader. Vi har också i motionen pekat på nödvändigheten av att vägen Mossfallet–Råmen färdigbyggs snarast.

I Värmland, och även i de andra skogslänen, är skogstransporterna mycket viktiga. Från skogen får vi råvara som ger Sverige stora exportinkomster. Den sträcka som virket skall transporteras består ofta av olika vägtyper med olika standard. För transportörerna gäller bestämmelser för hur mycket de får lasta för att passera en viss väg eller en viss bro. Då möter de flaskhalsar. Vi vet att den svagaste punkten bestämmer lassets storlek. Detta innebär att transportörerna när bestämmelserna skall följas, under hela transportsträck-

an – varav oftast den längsta är på bättre vägar – ej kan utnyttja full kapacitet. Då deras marginaler för att klara ekonomin är små, blir dessa flaskhalsar ett stort problem. Det är ur den synpunkten som vi i vår motion har yrkat att 25 milj. kr. skall tas upp på ett särskilt anslag för bärighetsupprustning av mindre vägar och broar, där dessa är betydelsefulla för skogstransporterna. Vad som här har sagts om skogstransporterna gäller givetvis industri- och övriga transporter i glesbygden.

Trafikutskottet hänvisar till höjningar som har skett på driftsanslaget. Det är naturligtvis bra, men ett specialinriktat anslag skulle enligt vår mening tas upp och ge större effekter. Ett särskilt anslag för de ändamål som vi har pekat på i vår motion skulle i hög grad möjliggöra lösningar på de s. k. flaskhalsproblemen. Det är inte själva vägbanans utseende o. d. som är avgörande utan det är då bestämmelserna om högsta hjultryck, maximilast osv. sätts in som flaskhalsarna uppstår.

Men, herr talman, även om jag vet att riksdagen inte bestämmer om en viss väg skall byggas eller byggas om, vill jag ändå vid detta tillfälle peka på det stora behov vi i Värmland har av förbindelser i öst–västlig riktning – de s. k. tvärförbindelserna. Det gäller i allra högsta grad byggande av vägen Mossfallet–Rämen. Jag vill också peka på Värmlands speciellt besvärliga läge ur sysselsättningssynpunkt. Riksdagen känner till att vi ligger näst efter Norrbotten beträffande hög arbetslöshet.

Vägbygget Mossfallet–Rämen skulle ge entreprenörer – som för närvarande har liten sysselsättning – och även andra, t. ex. jobbare, mycket sysselsättning under byggnadstiden, men framför allt skulle möjligheter för nya sysselsättningar på sikt kunna skapas. Det gäller i det området speciellt utforsling av virke men också industriutveckling. Det är av högsta vikt för kontakterna österut att en sådan väg kommer till stånd snarast. Den skulle vara till stor fördel för näringsliv och sysselsättning. Det är en av de viktigaste åtgärderna, och Hagforsindustrin skulle få bättre förutsättningar genom ökade möjligheter att transportera i öst–västlig riktning – något som skulle ha en mycket positiv inverkan.

Det skulle finnas mycket mer att säga i sammanhanget, och jag kan inte undgå att göra samma reflexion som Sven Henricsson gjorde tidigare. Jag minns åren 1976–1982, när socialdemokraterna stod i opposition. Då hade de många krav och gjorde gällande i press och på annat sätt att de skulle ha kunnat tillgodoses med en annan regering. Det är därför jag speciellt vill peka på vilka möjligheter som borde finnas.

Jag vill inte gå så långt att jag ger socialdemokraterna det usla betyg de orättfärdigt gav mig vid den tiden. Jag vet nämligen – och det vet socialdemokraterna själva – att riksdagen bestämmer ramarna och andra myndigheter bestämmer vilka vägar som skall byggas. Det är de förhållanden som vi arbetar under och vi får finna oss i det.

Herr talman! Med det sagda yrkar jag bifall till centerreservationerna 1, 4, 7, 12, 14 och 15. Jag yrkar också bifall till reservation 5.

Onsdagen den
20 mars 1985

Anslag till väg-
väsendet

Anf. 22 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! I motion 623 har Gunnar Olsson och jag tagit upp två typer av problem: dels betydelsen av bra vägar för näringslivets fortsatta utveckling, dels nödvändigheten av upprustning av vägnätet vid *eventuell nedläggning* av persontrafiken på vissa järnvägslinjer. Utskottet hänvisar vid sina ställnings-taganden, i fråga om olika objekt, till den decentraliserade beslutsordning som gäller. Fördelning av medel sker efter en turordning som upprättas regionalt och lokalt, och man försöker uppnå en så rättvis fördelning som möjligt. Men det finns också vissa medel som fördelas på ett – om jag får uttrycka det så – friare sätt, och det är väl närmast dessa medel som vi tycker borde hamna i Värmland i större utsträckning. Vi tycker att vi har mycket starka argument för att, när det blir aktuellt, få extra tilldelning av väganslag till länet.

Utskottet redovisar också en positiv inställning till att särskild hänsyn tas till vägsträckor som aktualiseras i samband med järnvägsnedläggelser. I det sammanhanget vill jag nämna vägsträckan Koppom-Årjäng, som har en mycket dålig standard. Det är angeläget att det blir en upprustning, innan man eventuellt beslutar sig för nedläggning av persontrafiken. Olle Östrand meddelade ju i sitt anförande att den här vägsträckan har fått pengar. Det är vi tacksamma för, och vi hoppas att vi kan få ännu mer.

Årjängs socialdemokratiska arbetarekommun har också uppvakttat kommunikationsministern i denna fråga. Vägarna 62 och 240, som betjänar orter i Klarälvsdalen, är av mycket stor betydelse för både industri och turistnäring.

Vad det gäller väg 240 är den också av stor betydelse för sjuktransporter mellan Hagfors och Karlstad. Att åka väg 62 tar 15–20 minuter längre tid. Efter bägge de här vägarna finns det planerade nödvändiga ombyggnader. Ombyggnaden av väg 62, sträckningen Jonsbol-Jensheden, och väg 240 förbi Tidafors har flyttats framåt i tiden ett och ett halvt till två år i vägverkets planer på grund av att man inte fått de medel som man räknat med från första början. I fråga om väg 240 har också ett överklagningsärende varit mycket olyckligt, då det inneburit förseningar.

Jag står inte här och begär att vi skall få motorväg i Klarälvsdalen. Jag önskar bara förståelse för att vi skall få vägar med normal standard för denna typ av samhällen, vilket jag med gott samvete kan påstå att vi inte har. Dessa vägar betjänar orter som Munkfors och Hagfors med stora tunga exportindustrier – sammanlagt 3 000 sysselsatta – och en expanderande turistnäring, exempelvis Branäsprojektet.

Jag försäkrar att det är svårt ibland att låt mig säga försvara arbetsplatserna på de här orterna, när de har så dåliga kommunikationer. Jag kan också tala om att persontrafiken på järnväg lades ned för 20 år sedan. Nämnda kommuner uppvisar också stor befolkningsminskning – man ligger på de högsta procenttalen i landet i detta avseende. Väg 240 har också fått en ökad trafik av militära fordon genom att ett nytt övningsfält har tagits i bruk utefter den vägsträckan.

Vad det gäller överklagandet av förbifarten vid Tidafors och oron för

lanthandeln på den orten har jag full förståelse för reaktionerna. Centern har agerat starkt – och det är litet underligt – för att projektet skulle fördröjas, och man har då glömt många argument för att denna väg behöver förbättras. Risken är stor att genomfartstrafiken försvinner, om inte vägen får bättre standard. Det kan inte lanthandeln vara betjänt av. Vid vissa tillfällen i vinter har faktiskt också denna trafik försvunnit.

Hagfors kommun har förlorat 1 500 invånare på fem år. Det har ett visst samband med dåliga vägar, och det har haft mycket negativ inverkan för handeln på den orten. Transporterna av svårt sjuka på dessa mycket dåliga vägar tycker jag också är ett starkt argument för en upprustning.

Vägen Mossfallet–Rämmen, som centern talar om, Bertil Jonasson, har redan börjat byggas. Det är full fart på det vägbygget.

Dessa argument tycks ha haft mycket liten betydelse för centern, men jag hoppas att detta mitt inlägg skall hjälpa till att tillföra Värmland extra tilldelning av väganslag, när den frågan framöver skall avgöras.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion 623 och i övrigt bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 23 BERTIL JONASSON (c) replik:

Herr talman! Bo Finnkvist säger att centern har motsatt sig detta vägbygge nere vid Tidafors. Ja, det gäller den lokala centern där. Jag har klaggjort vad jag anser är nödvändigt i detta fall, och det finns det anledning för mig att upprepa, eftersom jag har blivit beskylld för saker och ting av Bo Finnkvist m. fl.

Jag kan förstå människorna på orten, som vill bevara sin lanthandel. Det är nödvändigt, då det är en lanthandel som frekventeras av mycket folk också från andra trakter och inte minst av turister. Det skulle behövas en karta för att visa området, men låt mig säga att man bör få möjligheter att behålla också den väg som nu finns för allmän trafik i både sydlig och nordlig riktning. På den vägen skulle anslagstavlor som visade var lanthandeln låg kunna sättas upp. Det är en mycket fin och omtyckt lanthandel som, vilket jag påpekade, också besöks av många turister.

Det är emellertid också nödvändigt att poängtera att den väg som kommer från Olsäter i Klarälvsdalen är beroende av utfarter i både nordlig och sydlig riktning. Den utstakade vägutbyggnaden är helt riktig och bör komma till stånd. Jag har alltså inte motsatt mig den. Vad jag däremot har sagt är att problemen bör lösas så att människorna på orten blir nöjda. Det kan de bli genom den lösning jag skisserat.

Jag har många gånger och i motioner pläderat för vägen Mossfallet–Rämmen. Jag vet mycket väl att anslag har getts till detta vägbygge och att det har påbörjats. Det är bra. Men för att vägen skall kunna bli färdig måste det till mera pengar, vilket jag velat påpeka.

Anf. 24 BO FINNKVIST (s) replik:

Herr talman! Bertil Jonasson säger att det var den lokala centern som agerade. Men detta agerande redovisades i massmedia, i all synnerhet i

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Anslag till väg-
väsendet*

tidningarna i Värmland, och jag såg Bertil Jonasson på ett antal bilder. Man tog också dit chefen för vägverket och försökte för honom förklara hur viktigt det var att detta vägbygge fördröjdes. Det tycker jag är litet underligt. Argumenten om tvärgående förbindelser var också viktiga i sammanhanget. Men ingen tänkte på den kommun som till stor del betjänas av väg 240, en kommun som har förlorat så många invånare. Det är ett stort bekymmer. Det är bra att centern hjälper till med vägen Mossfallet-Rämmen. Vi har kämpat för den vägen i 20 år för att få en bättre förbindelse till industrin i Hagfors. Jag hoppas att centern helhjärtat ställer upp också för att få vägarna 240 och 62 i ett bättre skick.

Anf. 25 BERTIL JONASSON (c) replik:

Herr talman! Bo Finnkvist säger att ingen ställde upp för den väg som skulle betjäna Hagfors. Jag är på det klara med att Hagfors behöver denna väg. Den som har lyssnat på den tidigare debatten vet att jag i mitt första inlägg sade att det är högst nödvändigt att denna väg från Hagfors till Molkom kommer till stånd. Den nuvarande krokiga, slingriga och besvärliga vägen behöver bytas en bit. Men det är nödvändigt att man behåller den som anslutningsväg från Tidafors handel åt bägge hållen. Vägen från Olsäter i Klarälvsdalen bör rustas upp. Då löses problemen på ett riktigt sätt.

Detta är min uppfattning. Något annat vill jag inte blir beskylld för. Det går bra att ringa till vägverkets chef, Per Anders Örtendahl, som var närvarande på den omnämnda sammankomsten. Jag skall inte lämna min bänk. Ring honom, Bo Finnkvist! Vad jag har sagt är sant. Jag har inte smusslat med någonting.

Anf. 26 BO FINNKVIST (s) replik:

Herr talman! Då kanske vi i dag är överens om att vi skall ha bättre vägar i Klarälvsdalen. Jag hoppas att vi i framtiden gemensamt skall kunna agera på ett sådant sätt att vi inte tar fram alla möjliga argument som är till hinder för en förbättrad väg utan tar fram alla argument som är till gagn när det gäller att få pengar till bättre vägar.

Anf. 27 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag vill ta upp två frågor, som jag har väckt motioner om och som vi just nu behandlar. Det gäller dels riksväg 83 mellan Ånge och Ljusdal, om vars upprustning jag har väckt en motion tillsammans med Gunnel Jonäng, dels väganlaget till Västernorrlands län, om vilket Sven-Erik Nordin och jag har motionerat.

Riksväg 83 är utan tvivel landets sämsta riksväg och har varit det så länge man minns. Anledningen till att Gunnel Jonäng och jag i en riksdagsmotion har tagit upp nödvändigheten av en upprustning av denna väg är att det finns speciella skäl för ett riksdagsbeslut eller riksdagsuttalande om vikten av att denna väg åtgärdas. Riksväg 83 mellan Ljusdal och Ånge är den viktigaste förbindelseleden mellan västra Hälsingland och västra Medelpad.

Delen Ramsjö-Östavall av denna riksväg är smal, krokig, stenig och icke

permanentad samt har en extremt dåligt standard. Den är följaktligen från trafiksäkerhetssynpunkt mycket otillfredsställande. Ombyggnader eller andra avsevärda förbättringar har diskuterats vid många tillfällen under åtskilliga år, men erforderliga förbättringsåtgärder har inte blivit genomförda. Folkliga aktionsgrupper har bildats. De båda kommunerna Ljusdal och Ånge har gjort framställningar. Landstinget i Västernorrlands län har utifrån sitt regionalpolitiska ansvar krävt åtgärder. Jag själv har i riksdagen ställt frågor till de båda senaste kommunikationsministrarna om denna väg, och flera kommunikationsministrar har färdats på denna väg för att studera förhållandena. Men föga har hänt och vägen är fortfarande i ett oförsvarligt dåligt skick.

Anledningen till att ombyggnaden av vägen inte har kommit till stånd är att inget av de båda berörda länen, Gävleborg och Västernorrland, har prioriterat denna väg tillräckligt högt i sina flerårsplaner. Detta kan vara beroende av att vägen går genom perifera delar av de båda länen och att det inte har uppfattats som ett tillräckligt stort länsintresse i något av dem att prioritera just denna vägsträcka framför vägsträckor som förbinder orter inom det egna länet.

Detta speciella förhållande och att vägsträckan trots bristfällig standard inte har prioriterats tillräckligt högt av något av länen gör att vi har tagit upp frågan motionsledes. Statsmakternas övergripande ansvar fordrar här att riksdagen gör ett uttalande om vikten av att skyndsamt bygga om delar av denna riksväg.

De områden denna väg går igenom och de orter den sammanbinder ingår i en region med stora sysselsättningsproblem. Vägen har därför stor regionalpolitisk betydelse. Området är skogrikt, och det moderna skogsbruket är för sina transporter i behov av vägar som är tillfredsställande året om.

Postverket har i Ånge en sorteringscentral. För att undvika förseningar är det mycket betydelsefullt för postverket att denna väg är tillfredsställande.

Ett annat skäl för att ha en hela året farbar väg är att den behövs för de nord-sydliga turistströmmarna. Blir vägen alltför dålig söker sig turisterna efter hand andra vägar, och så går även turisttrafiken det här området förbi.

Men framför allt har lokalbefolkningen rätt att ha goda vägförbindelser året om och en väg med sådan standard att man inte ur trafiksäkerhetssynpunkt behöver vara orolig för exempelvis skolskjutsarna.

Herr talman! Vägens stora betydelse, dess bristfälliga standard och det förhållandet att mångåriga diskussioner inte lett till erforderliga förbättringar samt att det är oförsvarligt av samhället att acceptera så dålig vägstandard gör att riksdagen enligt vår mening måste göra ett tillkännagivande till regeringen om vikten av att åtgärder snarast vidtas för att bygga om de berörda delarna av denna riksväg.

Jag anser det beklagligt att trafikutskottets majoritet inte tycks finna någon som helst anledning att riksdagen gör något uttalande. Det behövs förmodligen att hela utskottet gör en resa på denna väg för att man skall inse nödvändigheten av åtgärder: det räcker inte med att kommunikationsministrar har gjort det. Däremot är det glädjande att centerns och vpk:s

representanter i trafikutskottet har reserverat sig för ett riksdagsuttalande enligt reservation 15, till vilken jag yrkar bifall. Inom ramen för ett anslag på 900 miljoner för byggande av statliga vägar måste det finnas utrymme för upprustning av de nämnda delarna av riksväg 83.

Tidigare under debatten har den här vägen berörts och man har uppmärksammat länsmyndigheternas ställningstagande. Själv kommer jag från Västernorrlands län, och vid behandlingen av vägplanerna i länsstyrelsen där reserverade i varje fall vi fyra centerpartister oss i länsstyrelsens lekmanastyrelse för att denna väg skulle prioriteras högt.

Herr talman! Jag vill även ta upp något om vägenslagen till Västernorrlands län mot bakgrund av Sven-Erik Nordins och min motion:

På grund av de geologiska och topografiska förhållandena är byggande och underhåll av vägar problematiskt och extra dyrt i Västernorrlands län. Tyvärr har inte länet tilldelats anslag i sådan omfattning att det kunnat få en vägstandard jämförbar med det övriga landets, trots att utöver ordinarie väganlag även AMS-medel i stor utsträckning har utgått för vägbyggande.

Jämfört med övriga län är Västernorrland missgynnad. Statistiken visar att andelen belagda vägar är klart lägre än riksgenomsnittet. Av Västernorrlands vägar är nämligen alltså 41 % grusvägar.

Även vägnätets bärighet är klart sämre i Västernorrland än i övriga landet. Andelen vägar med högst 8/12 tons bärighet är i Västernorrland 17,7 %, medan riksgenomsnittet är så lågt som 4,8 %. Det krävs alltså en betydande upprustning för att få erforderlig bärighet på de allra flesta vägar så att tyngre transporter inte förhindras eller försvåras.

Vägsituationen är alltså sådan att betydligt ökade satsningar skulle behöva göras för att Västernorrland skall komma i nivå med övriga landet.

Med hänsyn till såväl Västernorrlands regionalpolitiska problem som den stora bristen på sysselsättning är en ökad satsning på vägbyggande i länet väl motiverad.

Redan 1979 begärde vi i en motion att riksdagen skulle uttala sig för att Västernorrland skulle tilldelas en andel av väganlaget som motsvarade länets speciella behov när det gäller att nå en med övriga landet ungefär likartad vägstandard. Trafikutskottet uttalade sig då för att man utgick från att sådana hänsynstaganden gjordes vid fördelning av anslaget.

På grund av att vägstandarden i länet alltså är klart sämre än i riket i övrigt och med hänsyn till arbetsmarknadssituationen i Västernorrland har vi i år återkommit med kravet. Tyvärr har trafikutskottet denna gång inte ägnat motionsyrkandet något särskilt intresse utan avstyrker motionen tillsammans med en rad andra motioner om vägar och broar. Det är, herr talman, beklagligt, men mot ett enligt utskottet avser jag inte att ställa något yrkande här i kammaren. Däremot visar den synnerligen knapphändiga utskottsbehandlingen av motionen hur viktigt det är för oss motionärer att återkomma till frågan under kommande år.

Anf. 28 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Motionen om återvinning av asfalt har främst tillkommit av resurshushållnings- och sparsamhetsskäl. Utskottet har i sitt utlåtande över motion 1984/85:877 skrivit positivt om det återvinningsarbete inom asfalt-hanteringen som hittills har skett i Sverige. Man uttrycker tillfredsställelse över att denna verksamhet under senare år intensifierats. Att återvinningen av asfalt ökar är i och för sig ett riktigt konstaterande. Den volym som återvinns och processas som varmblandad utgör dock långt mindre än 1 % av den totala mängden producerad asfalt i vårt land. Nu finns alltså en tendens till ökning från denna utomordentligt låga volym som svensk asfaltåtervinning har. Volymen är ändå, jämfört med exempelvis bedömningarna för utvecklingen i USA, oerhört låg. Den ökning som nu skett i Sverige har förlétt trafikutskottet att avstyrka motionen.

I sitt yttrande hänvisar trafikutskottet också till den arbetsgrupp som bereder frågan. Den sägs bestå av företrädare för vägverket, väg- och trafikinstitutet, kommuner, forskare och entreprenörer. Huruvida exempelvis företrädarna för entreprenörer kommer att arbeta för en ökad återvinning är mycket tveksamt.

Som tidigare framhållits utgör återvinningen av asfalt i Sverige lägre än 1 % av asfaltproduktionen på totalt 7 miljoner ton. Marknaden för asfalt domineras alltså av nyproduktion. Det finns ingen anledning att tro att de företag som så totalt dominerar asfaltmarknaden skall arbeta för metoder som skulle minska den egna verksamheten.

Utskottets ställningstagande innebär att de ekonomiska intressen som ligger bakom asfaltproducenterna ges förtur framför en teknik som skulle ge stora nationalekonomiska besparingar.

Herr talman! Jag finner denna avvägning orimlig. Jag yrkar bifall till motion 1984/85:877.

Anf. 29 INGVAR JOHNSSON (s):

Herr talman! Jag skall helt kort kommentera motionerna 1369 och 1375 och trafikutskottets förslag med anledning av dessa.

I motion 1369 har vi föreslagit att en ombyggnad av väg 44 sträckan Uddevalla–Trollhättan och väg 173 sträckan Färgelanda–Frändefors skall ingå i de planerade åtgärderna för Uddevallaregionen. I dag arbetspendlar många från Färgelanda till Uddevalla, en stor del av dessa till varvet. Arbetspendlingen från Färgelanda till Vänersborg/Trollhättan, vilken skulle kunna vara ett alternativ till pendlingen mot Uddevalla, begränsas i dag av en mycket dålig standard på väg 173. Den i vår motion föreslagna väginvesteringen skulle dels underlätta pendlingen mot Vänersborg/Trollhättan, dels göra Färgelanda kommun attraktivare för företagsetableringar.

Likaså skulle en ombyggnad av riksväg 44 mellan Uddevalla och Trollhättan underlätta lösning av de problem som nedläggningen av Uddevallavarvet för med sig. Den i förhållande till trafikmängden låga standarden på väg 44 är ett stort hinder för ett utökat näringsarbete inom fyrstadsregionen. Jag menar därför att mycket starka skäl talar för att denna del av riksväg 44 och väg 173 borde ha ingått i Uddevallapaketen.

Ett enigt utskott här avstyrkt vårt förslag om investering på dessa vägar med hänvisning till att vägbyggnadsobjekt skall tillkomma i den prioriteringsordning som de regionala och kommunala intressena i samverkan med vägverket uppställt. Det ligger väl mycket i det, men jag anser att nämnda vägar lika väl som byggen på Europaväg 6 kunde ha behandlats som en del av Uddevallapaketet. Det är vad vi föreslår i motionen. Som jag ser det får vi därför senare återkomma till riksdagen med våra motionskrav när väginvesteringarna i Uddevallapaketet skall behandlas.

I motion 1375, med Anders Nilsson som första namn, föreslår vi att byggandet av en ny sträckning av väg 44 mellan Gråstorp och Trollhättan skall tidigareläggas. Det finns, som vi ser det, många skäl till att skynda på detta vägbygge och skapa en god vägförbindelse mellan Skaraborg och Trollhättan-Vänersborgs-området samt med Dalsland och norra Bohuslän. Ett av skälen är att Vargön och Vänersborg kan avlastas en mycket omfattande genomfartstrafik med en hög andel av lastbilstrafik. Ett annat skäl är den omfattande turisttrafiken, främst sommartid, till västkusten och andra turistmål. Ett tredje skäl är den omfattande arbetspendlingen från Skaraborg till Trollhätteregeionen. Ett fjärde skäl är den mycket omfattande genomgående godstrafiken från inre Götaland mot Trollhätteindustrierna och Uddevallahamnen.

Det kan nämnas att vägverket planerar att ge hela sträckan Jönköping-Uddevalla ett enhetligt riksvägsnummer.

Herr talman! Jag hoppas att byggandet av denna väg skall starta mycket snabbt.

I detta anförande instämde Anders Nilsson (s).

Anf. 30 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Med risk att reta upp vissa socialdemokrater m. fl. som inte anser att andra än de själva har rätt att motionera om förbättringar eller förändringar av vägnätet, skall jag ta upp en del av problemen i Stockholms län, detta oavsett vad socialdemokraterna i trafikutskottet anser.

Det behövs en ny trafikpolitik i Stockholms län, en trafikpolitik som i första hand syftar till att stödja utbyggnaden av den kollektiva trafiken. Detta gäller inte minst hur de olika anslagen skall fördelas. Det gäller vad som skall prioriteras i trafiknätet och vilka eventuella vägar som skall prioriteras i utbyggnaden, upprustningen eller förändringen av vägsträckorna.

Stockholmsregionen är i dag till stora delar uppbyggd efter och anpassad till bilismen. Stormarknader, köpcentra, vidsträckta villaområden har bidragit till att vi har en bilism i stort sett utan restriktioner. Den omfattande bilismen medverkar till att göra det svårt att ge länets invånare en bra kollektivtrafik. Samhället har satsat och satsar det mesta av pengarna på privatbilismen.

Onekligen medför privatbilismen ökad rörlighet och restidvinster för dem som har tillgång till bil. Men vi skall komma ihåg att samtidigt försämrar framkomligheten och urholkas underlaget för kollektivtrafiken. Därmed

minskas rörligheten och ökar restiderna för dem som inte har bil. Och det är trots allt majoriteten av invånarna i länet.

De flesta av länets invånare har inte tillgång till bil för sina resor utan är beroende av kollektivtrafik. Tillgången till bil fördelas inte heller slumpvis bland länets invånare, utan det är framför allt hushåll med hög inkomst som har bil. I bilhushållen används bilen oftast av mannen, och övriga hushållsmedlemmar hänvisas till kollektivtrafiken. Särskilt lågavlönade, kvinnor, pensionärer och barn saknar i regel tillgång till bil.

Det kan möjligen tyckas konstigt att tala i dessa termer, men jag tror att det finns skäl att – även om vi i dag håller oss till vägtrafiken – beröra komplexet som sådant och fördelningen mellan privatbilism och kollektivtrafik men också självfallet vägnätets eventuella förändringar för gynnande av kollektivtrafik. Frågan gäller alltså om man skall satsa på kollektivtrafik eller privatbilism. Därför är det också fråga om att ta ställning till vilka grupper eller klasser i samhället som skall gynnas. En satsning på bilismen innebär en satsning på den minoritet av länets invånare som har råd att ha bil och har råd att använda den. En sådan satsning missgynnar alltså dem som har det ekonomiskt sämst ställt.

Vänsterpartiet kommunisterna anser att goda transporter måste bli en social rättighet för alla precis som bostad, utbildning och sjukvård. Det betyder en målmedveten satsning på den kollektiva trafiken. Man skall ha tillgång till snabba och bekväma resor till arbete, service, vänner m. m. utan att behöva nyttja bilen. Trafiken måste i framtiden bygga på kollektiva lösningar för alla grupper av människor.

En sådan trafikpolitik är också nödvändig av energiskäl. Bilismen förbrukar mycket olja som drivmedel och kräver stort energiuttag för tillverkning av bilar och byggande av vägar.

Därför, herr talman, grundas vpk:s trafikpolitiska mål på satsningar som gynnar den kollektiva trafiken i första hand. Men det går naturligtvis inte att klara dessa mål utan att också satsa på en förändring eller utbyggnad av vägsystemet. Men en utbyggnad av vägsystemet skall ske restriktivt när det gäller tätorterna. Vi anser att det är viktigare att bygga om befintliga vägar och gator och genomföra trafiksaneringar än att bygga nya vägar – detta framför allt när det gäller tätorter. Ombyggnaderna skall syfta till att förbättra säkerheten och framkomligheten för gång-, cykel- och kollektivtrafikanter.

Även när det gäller fördelning av de statliga väganlagen anser vi att kollektivtrafikanläggningar skall prioriteras.

Vi menar att nya vägar endast är motiverade om de medför påtagliga förbättringar av trafiksäkerheten och/eller miljön för de kringboende, eller om de ökar framkomligheten för kollektivtrafiken. Nya vägar kan självfallet också vara motiverade om de bedöms vara ett viktigt inslag för att komma till rätta med den regionala obalans som finns i Stockholms län. Även för att försörja nya arbets- och bostadsområden behövs naturligtvis vägar. Men de skall då vara anpassade efter kollektivtrafikens krav.

Vi har i motionen angett exempel på vägutbyggnader eller förändringar

som vi anser rymms inom dessa mål. Jag skall bara ta några exempel: Det gäller dels utbyggnaden av Norra länken på sträckningen mellan Karlberg och Norrtull för att på så sätt skapa en bättre boendemiljö för alla dem som i dag drabbas av den täta trafik som går över bl. a. Norra Stationsgatan. Ett uppmärksammat exempel på nödvändigheten av denna trafiksträcknings snabba utbyggnad är daghemsbarnens situation på Birkagården. Det är alltså av miljöskäl som vi anser att Norra länken bör byggas ut. Av regionalpolitiska skäl – skäl som också måste ses som angelägna i sammanhanget – vill vi att prioritet skall ges åt att bygga den s. k. Haningeleden, eller som den tidigare kallades Orlångsleden, med en ny sträckning som inte inkräktar på naturmarkerna så som en sträckning enligt vägverkets förslag skulle göra. Samma sak gäller för väg 77 mellan Norrtälje och länsgränsen till Uppsala län. Det är av både miljö- och regionalpolitiska skäl viktigt att bl. a. leda den tunga Finlandstrafiken som skall norrut på en annan sträckning än där den nu går på en relativt smal och krokig väg rakt igenom mindre samhällen. Till detta bör kanske framhållas att på andra sidan länsgränsen är vägen sedan flera år tillbaka färdigbyggd och moderniserad.

Men det gäller naturligtvis att inte bara tala om vägdelar som behöver byggas eller förbättras utan också att tala om vissa beslutade vägar som inte bör komma till stånd. Ett sådant exempel är förslaget till Arlandaled. Vi har från vpk:s sida ansett att det är fel att satsa på en led av den typen. Vi har i stället föreslagit att Arlanda skall trafikeras med tåg och har i samma motion som den som behandlas i dag också föreslagit att det skall fattas beslut om att tågtrafik skall upptas mellan Arlanda och Stockholms Central. Men detta får vi anledning att återkomma till i senare sammanhang, när järnvägstrafiken skall debatteras och bli föremål för beslut här i riksdagen.

Herr talman! De vägförändringar som vi tagit upp i vår motion faller inom ramen för de principiella mål som Sven Henricsson framhållit i debatten här i dag och i reservationer till trafikutskottets betänkande. Därför skall jag, herr talman, inskränka mig till att yrka bifall till motion 2206 i de delar som behandlas i detta sammanhang.

Anf. 31 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Det ingår i målen för trafikpolitiken att den skall leda till att begränsa olyckorna. Trafikpolitiken skall också underlätta uppnåendet av andra mål inom närings-, regional- och sysselsättningspolitiken.

Jag hoppas att jag inte retar upp Tommy Franzén genom att inte tala om Stockholms län utan i stället tala om situationen i Jönköpings län. Där har det nämligen sedan åtskilliga år planerats en omfattande nybyggnation av riksväg 31. Det är länets mest olycksdrabbade riksväg med årligen ett hundratal olyckor. Flera tragiska dödsolyckor har också inträffat.

En ändrad sträckning av riksväg 31 på sträckorna Öggestorp–Nässjö och Gisshult–Rödjenäs skulle bidra till en kraftig minskning av olycksfallen, vilket är en viktig trafikpolitisk målsättning. Dessa båda projekt skulle rent trafikekonomiskt enligt den gängse beräkning man använder sig av ge en årlig avkastning på 16,4 milj. kr. till en byggkostnad av 87 milj. kr. i 1984 års

priser. Det motsvarar alltså en årlig avkastning på närmare 19 %. Till detta kommer sedan närings-, regional- och sysselsättningspolitiska effekter, som är andra delar av den trafikpolitiska målsättningen.

De båda projekt som jag talar om rör samma riksväg, som går genom Jönköpings läns östra delar, dvs. den del av länet som har de största arbetsmarknadsproblemen och som inom länet prioriteras regionalpolitiskt. För näringslivet i länet är goda transportmöjligheter självfallet av mycket stort värde. Just denna väg möter i väster E 4-an, med sin förbindelse med såväl Stockholm som Skåne och ned mot kontinenten.

Även om det är svårt att mera exakt uppskatta värdet ekonomiskt från närings- och sysselsättningspolitisk synpunkt – det skall jag medge att det är – står det helt klart att dessa båda projekt såväl omedelbart som på sikt har ett betydande värde. Ett snabbt genomförande innebär ett betydande tillskott för att stärka hela infrastrukturen inom de östra delarna av Jönköpings län.

Herr talman! Såsom situationen nu är med hänsyn till det betänkande utskottet lagt fram återstår för mig inget annat än att anmäla att jag mycket snart kommer att återkomma i denna fråga.

Anf. 32 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall bara säga till Åke Gustavsson att det inte är mig han retar upp. Jag anser liksom han att en ledamot av Sveriges riksdag skall ha rätt att ta upp vägar inom olika regioner till diskussion. Men andra socialdemokrater i trafikutskottet har i betänkandet och i debatten här i dag givit uttryck för att de inte gillar att man tar upp regionala vägsnuttar till behandling i riksdagen. Det är dem som Åke Gustavsson och jag riskerar att reta upp.

Anf. 33 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Vad jag sade i mitt anförande var att jag hoppades att jag inte retade upp Tommy Franzén. Därmed hoppas jag också att Tommy Franzén framöver kan stödja min önskan att det skall hända någonting med riksväg 31 i Jönköpings län.

Anf. 34 RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Kurt Hugosson hävdade för en dryg timme sedan att alla permanentboende skulle tjäna på det nya statsbidragssystemet för enskilda vägar. Så är dess värre inte fallet.

De nya reglerna innebär i korthet att ingen enskild väghållare kan få mer än 80 % i statsbidrag för driften. Tidigare regler gav flertalet väghållare i Norrland och även många i Sydsverige 85 % i driftbidrag. Dessa väghållare förlorar alltså minst 5 % på de nya reglerna eller sammanlagt drygt 25 miljoner.

Men därtill kommer att en del enskilda vägar kommer att klassas såsom intressanta främst för friluftsliv m. m. De får bara 40 % i statsbidrag efter att tidigare ha fått 70 %. Det bör då understrykas att denna kraftiga reduktion drabbar även de permanentboende vid en sådan väg. Det är alltså många

permanentboende som drabbas av försämringar genom de regler som moderaterna och regeringen har stått faddrar för.

Anf. 35 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag ber om ursäkt att jag tar tid i anspråk, men det beror inte på mig själv utan på Olle Östrand. Det är två ting jag vill kommentera.

Olle Östrand tycker det är märkligt att Bertil Måbrink inte är med i debatten om väg 83. Nu är det så att vpk:s riksdagsgrupp faktiskt tar mycket stor hänsyn till kammarkansliets och inte minst talmannens begäran att vi skall försöka hålla tidsschemat. Vi var två ledamöter som stod bakom motionen om väg 83 – Sven Henricsson och Bertil Måbrink. Vi kom då i vår riksdagsgrupp överens om att vi skulle ta hänsyn till kammarkansliet och dess planering och att Sven Henricsson när han höll sitt huvudanförande därför också skulle ta upp väg 83. På så sätt sparade vi kanske 10 minuter av kammarens tid. Jag tycker att också Olle Östrand skall respektera sådant och inte använda det som argument mot mig i debatten. Jag hoppas att vi i fortsättningen slipper höra sådant. Litet disciplin också från Olle Östrand alltså!

Det är riktigt att jag gjort ett formellt fel i länsstyrelsen – låt mig säga det, herr talman! Man kan göra fel. Olle Östrand gör ett stort nummer av att Bertil Måbrink inte reserverat sig i länsstyrelsen. Det skall jag naturligtvis i fortsättningen noggrant undvika – jag skall noga se till att jag reserverar mig i precis alla sammanhang.

Vad jag nu har gjort är att ta hänsyn till argumenten från vägmyndigheterna i Gävleborg, nämligen att om man skall kunna ta med också väg 83 måste man få mera pengar. Därför har Sven Henricsson och jag begärt 15 miljoner utöver de anslag som nu beviljas. Det är det vi har gjort, Olle Östrand.

Om Olle Östrand nu också är intresserad av väg 83, så stöd då reservation 3, vilken jag härmed också yrkar bifall till, herr talman!

Anf. 36 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Det är klart att vpk:s ledamöter mellan sig kan dela upp arbetsuppgifterna i kammaren. Men jag kommer inte ifrån det faktum som jag refererade till i mitt inlägg, nämligen att det i Hälsinge Kuriren står att Bertil Måbrink kommer att begära votering när motionen kommer upp i riksdagen. Är man ledamot av en länsstyrelse måste man ta sitt ansvar, Bertil Måbrink. Bertil Måbrink erkänner att han har gjort ett formellt fel, men han talar inte om hela sanningen. Han säger att han nu begärt 15 miljoner extra för att få riksväg 83 upprustad. Men faktum är att Bertil Måbrink i samma länsstyrelse på reservlistan har prioriterat andra objekt för totalt 120 miljoner vilka han ansett vara mera angelägna än riksväg 83. Jag skall räkna upp dem: E 4 Njöte–Delåkvärn: 65 miljoner, sträckan Källene–Svalarna på E 4: 50 miljoner, väg 84 Nötberget–Kårböle: 5 miljoner. Efter dessa objekt kommer väg 83. Det är vad Bertil Måbrink varit med om att fatta beslut om i Gävleborgs länsstyrelse.

Jag tycker då inte att det är riktigt att Bertil Måbrink samtidigt motionerar

om en upprustning av väg 83 för 15 miljoner. Då borde Bertil Måbrink i första hand ha motionerat om de andra vägarna eller motionerat om vägobjekt för en totalkostnad av 135 miljoner i stället för 15 miljoner.

Man kan inte få bedriva ett sådant dubbelspel som Bertil Måbrink i det här avseendet gjort. Bertil Måbrink måste naturligtvis leva upp till det ansvar som han har som ledamot av länsstyrelsen. Det måste vi ju alla, inkl. jag själv, göra. Det är bl. a. mot den bakgrunden jag inte har motionerat om riksväg 83.

Anf. 37 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Herr talman! Olle Östrand kör på i sin gamla vanliga stil. Faktum är att jag har lyssnat på vägmyndigheterna – de objekt som satts högre på listan är naturligtvis också angelägna – och skall väg 83 komma med måste det ges mera pengar till vägverket och till länet.

Därför har jag begärt 15 miljoner extra för att få bort flaskhalsarna på väg 83 mellan Ramsjö och Ånge. Det är vad jag har gjort, och det kan jag inte se något fel i. Det är bara för Olle Östrand att stödja reservation 3 vid den kommande voteringen!

Anf. 38 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Nej, Bertil Måbrink, jag kommer inte att stödja den reservationen, eftersom jag i Gävleborgs läns länsstyrelse har varit med och fattat beslut om att det finns vägobjekt som är mera angelägna att rusta upp än väg 83. Det beslutet har också Bertil Måbrink varit med om att fatta.

Det är litet skillnad mellan Bertil Måbrink och oss socialdemokrater i Gävleborg. Vi socialdemokrater för inte en politik här i riksdagen och en annan politik när vi är på hemmaplan, utan vi är konsekventa. Vi för samma politik i riksdagen som vi gör hemma, och det tycker jag att även Bertil Måbrink skall göra i fortsättningen.

Anf. 39 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Herr talman! Bara en liten kommentar.

Jag är konsekvent när det gäller politiken. Det har jag också redovisat här, fast Olle Östrand försöker köra sina demagogiska argument.

På tal om konsekvens i politiken vill jag erinra om att Sven Henricsson tog upp hur det var när Olle Östrand befann sig i opposition. Då var det litet andra tongångar. Nu sitter Olle Östrand som ansvarig för en regeringspolitik, och det är klart att då får han stå här och tala om sin konsekvens.

Talmannen anmälde att Olle Östrand anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 40 KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att göra några korta anmärkningar innan den här debatten avslutas. Jag gör det av två skäl.

Tommy Franzén sade nyligen i ett replikskifte att socialdemokraterna i

Onsdagen den
20 mars 1985

*Anslag till väg-
väsendet*

trafikutskottet hade givit uttryck för en inställning som innebar att vi förmenade kammarens ledamöter rätten att motionerna om enskilda vägobjekt. Jag vill klart deklarerat att självfallet har kammarens ledamöter rätt att motionera i all den utsträckning de så önskar när det gäller enskilda vägobjekt. Men vi socialdemokrater i utskottet kommer att förbehålla oss rätten att behandla dessa motioner på det sätt som vi anser riktigt.

Det innebär att vi tar hänsyn till det planerings- och beslutssystem som riksdagen enhälligt har lagt fast. Detta system innebär ett decentraliserat beslutsfattande, där de regionala och lokala myndigheterna prioriterar i vilken ordning olika vägobjekt skall tas.

Herr talman! Den andra orsaken till att jag begärde ordet var herr Torwalds inlägg. Han tog upp frågan om statsbidragsreglerna och anslaget till enskilda vägar. Jag har tidigare haft en debatt i den frågan med Gösta Andersson. Rune Torwald gjorde gällande att jag i mitt tidigare inlägg hade gett en felaktig bild av detta anslag och av statsbidragssystemet.

Låt mig därför för kammaren slå fast att i förra årets budgetproposition anvisades 266,5 milj. kr. för drift av enskilda vägar. I den proposition som riksdagen nu har att ta ställning till föreslås en ökning av detta anslag till 343 milj. kr., en ökning med 76,5 milj. kr. eller i runda tal 30 %. Denna kraftiga ökning av driftanslaget till enskilda vägar gör det möjligt att också plocka in nya vägar som i dag inte är statsbidragsberättigade.

När det gäller statsbidragsreglerna vill Rune Torwald göra gällande att det system som tidigare gällde skulle vara mera gynnsamt för glesbygden och glesbygdsbefolkningen. Det statsbidragssystem som riksdagen fattade beslut om förra året innebär att vi ger 80 % i statsbidrag till genomfartsvägar, 70 % till utfarts- och/eller uppsamlingsvägar för fast boende samt utfarts- eller uppsamlingsvägar för näringslivet, 50 % till utfarts- eller genomfartsvägar för det rörliga friluftslivet och 40 % till utfarts- eller uppsamlingsvägar för boende inom bebyggelseområden samt till uppsamlingsvägar för fritidsbyggnad.

Om man nu skulle följa centerpartiets förslag att återgå till det ursprungliga systemet och ge 70 % över hela linjen, innebär det för det första en sänkning av genomfartsvägarnas anslag från 80 % till 70 % och för det andra en ökning av anslaget för fritidsbyggare och det rörliga friluftslivet. Detta kanske i och för sig kan vara bra, men inte gynnar det glesbygdens befolkning. Det vi tycker är fel är att centerpartiet vill göra gällande att de nya statsbidragsreglerna skulle vara orättvisa mot den fasta befolkningen i glesbygden. Det är ju precis tvärtom! Det kanske också bör nämnas att det i mycket stor utsträckning sker en utfyllnad av statsbidraget med kommunala medel för de enskilda vägar som betjänar fast boende befolkning.

Sedan har jag ytterligare ett tillrättaläggande. Rune Torwald sade i sitt inlägg att det bara är socialdemokrater och moderater som står bakom detta förslag. Det är fel. Förra året hade centerpartiet stöd av folkpartiet och vänsterpartiet kommunisterna, men nu har folkpartiet och vpk funnit att de nya statsbidragsreglerna är mera rättvisa för glesbygdens fasta befolkning, och därför står nu centerpartiet totalt ensamt i den här frågan.

Vi beklagar att centerpartiet driver en glesbygdspolitik som är ogynnsam för de fast boende människorna i våra glesbygder.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 41 RUNE TORWALD (c):

Fru talman! Kurt Hugosson hävdar att en övergång till de gamla 70-procentsreglerna skulle vara till nackdel för glesbygdskborna. Han förbiser eller i varje fall underlåter att tala om att 70-procentsreglerna också innebar att en stor del av vägnätet – rättare sagt hela det enskilda vägnätet i Norrland och stora delar i Sydsverige – hade 85 % statsbidrag.

Jag kan nämna att vi har i det närmaste 7 000 mil enskilda vägar här i landet. Vi har vänt oss till vägförvaltningarna och till vägverket för att ta reda på hur många mil av dessa som har hamnat i de resp. sex grupper som Kurt Hugosson nämnde. Det har varit omöjligt att få någon uppgift om det. Det enda jag har kunnat få bekräftat från vägverkets ledning är att om man skulle återgå till de regler som gällde förut, dvs. 85 % resp. 70 % statsbidrag, krävs det ytterligare 25 milj. kr.

Kurt Hugosson! Det går inte att med trovärdighet hävda att man i ett läge med 25 milj. kr. lägre bidrag skulle förbättra situationen för glesbygdens väghållare.

Till sist: Vad som sker är precis det som Kurt Hugosson yttrade i förbigående. Det är en kostnadsövervältring till kommunerna, därför att många kommuner tvingas gå in och överta den del av kostnaderna som staten smiter undan, genom moderaternas initiativ som har följts upp av socialdemokraterna.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om trafikutskottets betänkande 14.)

Anf. 42 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera trafikutskottets betänkande 14 om anslag till Trafiksäkerhet.

Anslag till trafiksäkerhetsverket

Anf. 43 WIGGO KOMSTEDT (m):

Fru talman! Trafikutskottets betänkande 14 behandlar anslag till trafiksäkerhetsverket. Det omfattar alltså inte alla de andra trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder som vi har att behandla, utan de återkommer vi till så småningom.

Det råder stor enighet inom utskottet beträffande anslagen till trafiksäkerhetsverket, men på en punkt skiljer vi oss åt. Det gäller anslaget under punkt C 1, Trafiksäkerhetsverket: Trafik och administration. På den punkten har

Onsdagen den
20 mars 1985

*Anslag till trafik-
säkerhetsverket*

vi från moderata samlingspartiet en reservation, där vi föreslår att verksamheten skall vara självfinansierande, i likhet med vad som gäller beträffande anslaget under punkt C 2 Fordon och körkort och anslaget under punkt C 3 Bil- och körkortsregister m. m.

Förslaget innebär en besparing för statskassan på 24 569 000 kr. Det handlar tyvärr inte om 24 569 milj. kr., som det felaktigt står i betänkandet, även om detta hade behövts i det nuvarande ekonomiska läget.

Också trafiksäkerhetsverket självt har tidigare föreslagit en självfinansiering, och varje departement borde hälsa med tillfredsställelse när ett statligt verk föreslår besparingar. Ofta är det som bekant tvärtom, att myndigheter och verk önskar mer pengar än vad vi i riksdagen kan anslå för resp. ändamål. Det är egentligen anmärkningsvärt att vi inte fått förslag från regeringen om en självfinansiering.

Med tanke på att denna debatt har förts tidigare och att det är samma reservation som vi haft tidigare behöver jag inte föra någon längre argumentation, utan jag ber att få yrka bifall till den moderata reservationen i trafikutskottets betänkande 14.

Anf. 44 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! I det här betänkandet, som alltså behandlar anslag till trafiksäkerhetsverket, har utskottet behandlat tre motioner, varav en har resulterat i den moderata reservationen. Som Wiggo Komstedt nyligen var inne på anför man med hänvisning till det statsfinansiella läget att man vill avgiftsfinansiera trafiksäkerhetsverkets verksamhet. Som Wiggo Komstedt också underströk är det inte något nytt förslag. Både regeringen och riksdagen har tidigare avvisat det. Jag skall därför fatta mig mycket kort.

Bakgrunden till att förslaget har avvisats är bl. a. följande. Från det anslag som det handlar om, C 1, betalas löner och omkostnader för verkets styrelse, trafik- och informationsbyrån och den regionala organisationen. Vidare betalas verkets kostnader för informationsverksamhet samt materialundersökningar och utredningar. Med anslaget C 1 betalas också trafikreglerings- och skolkonsultverksamheten. Denna verksamhet avser service till alla slags trafikantkategorier, dvs. även fotgängare och cyklister. Det är därför olämpligt att belasta enbart fordonsägarna med dessa kostnader.

Med en anslagsfinansiering undviks den strikta knytningen mellan verksamhetens inriktning på informationsområdet, när det gäller trafikreglering m. m. och de avgifter som i så fall skulle tas ut.

Om moderaternas förslag genomförs, skulle det sannolikt innebära större kostnader för t. ex. bilägarna, som genom ökade pålagor fick betala bl. a. den information som skall ges till andra trafikantgrupper.

Därmed vill jag avslutningsvis yrka bifall till utskottets hemställan i betänkande nr 14 och avslag på reservationen.

Anf. 45 WIGGO KOMSTEDT (m) replik:

Fru talman! Jag är naturligtvis mycket tacksam över den medkänsla som Sten-Ove Sundström hyser för bilisterna. Den är dock något hastigt

påkommen. När bensinskatten för inte så länge sedan höjdes med 50 öre visades inte samma omsorg om bilägarna.

De nu aktuella kostnadsökningarna för olika trafikantgrupper är ändå mycket marginella. Vi tar dessutom ut en avgift på exempelvis körkortssidan, Sten-Ove Sundström. På det området har ni inte alls framfört tankarna att det drabbar den enskilde, som måste betala för att han skall få ett nytt körkort. Det går alldeles utmärkt. Vad är det egentligen för skillnad mellan att ta ut en avgift för förnyelse av körkort och att ta ut avgifter för den verksamhet som täcks av C 1-anslaget? Jag har mycket svårt att finna någon verklig anledning till att det här finns olikheter. Kostnaderna blir som sagt dessutom mycket marginella.

Jag tycker att trafiksäkerhetsverket och dess ledning bättre kan bedöma kostnadsfördelningarna. Verket har yrkat på anslagsökningar på andra områden, som det, ur trafiksäkerhetssynpunkt, finner mer angelägna. Trafiksäkerhetsverket anser att det här är en verksamhet som man kan självfinansiera, liksom alla andra verksamheter som ligger under detta anslag.

Anf. 46 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det är riktigt, som Wiggo Komstedt säger, att trafiksäkerhetsverket, TSV, tidigare har varit inne på avgiftsfinansieringslinjen. I sin senaste anslagsframställning har emellertid TSV frångått detta förslag. Dess värre kan man inte säga att Wiggo Komstedt kommit till insikt på detta område.

Det är en betydande skillnad mellan om jag som enskild person får betala en avgift för mitt körkort och om jag genom någon annan form av avgiftsfinansiering får betala information till andra trafikantgrupper. Det är egentligen det som det är fråga om. Det är därför som det är angeläget att veta vart pengarna går, på vilket sätt jag betalar min avgift och vilka trafikantgrupper som berörs. Det är mycket viktigt att Wiggo Komstedt tar med den delen i sin bedömning.

Anf. 47 WIGGO KOMSTEDT (m) replik:

Fru talman! Det är inte fråga om information, Sten-Ove Sundström. Det finns som bekant ett anslag i betänkandet på 25,5 milj. kr. till bl. a. NTF. Det är inte information det handlar om, utan om anslaget till administration. Och jag menar att det egentligen inte är någon skillnad mellan de administrationskostnader som vi diskuterar här och administrationskostnaderna för att ta fram körkort.

Det är riktigt att trafiksäkerhetsverket inte nu föreslår en avgiftsfinansiering, men verket har självt väckt den tanken. Jag är inte heller övertygad om att inte trafiksäkerhetsverket kanske kommer tillbaka. Verket gav väl upp när politikerna inte accepterade att man helt gratis fick ett förslag till hur man i ett besvärligt statsfinansiellt läge skulle kunna spara nästan 25 miljoner. Det är klart att myndigheten kanske inte är lika envis som politiker.

Vi moderater har återkommit med vår reservation, och vi kommer förmodligen tillbaka igen. De senaste av dessa dagar har vi ju sett hur både

socialdemokrater och centerpartister har accepterat ett förslag som vi har drivit i många år. Sent skall som bekant syndaren vakna.

Anf. 48 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag skall inte ta upp kammarens tid med att i detalj redogöra för innehållet i detta anslag. Faktum är emellertid, som jag nämnde – och det borde Wiggo Komstedt känna till – att bl. a. verkets kostnader för informationsverksamhet betalas över det här anslaget. Dessutom betalas materialundersökningar, utredningar, trafikreglerings- och skolkonsulentverksamhet. Det finns alltså många komponenter i det här anslaget. Detta är inte att förväxla med det anslag som går till NTF m. fl. Jag tror att man skall akta sig för att blanda ihop de här sakerna.

Inte minst när det gäller verksamheterna på trafikreglerings- och skolkonsulentssidan skulle det vara intressant att veta vilka andra kategorier än bilägarna som skulle få betala detta, om man skulle avgiftsfinansiera de delarna.

Anf. 49 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Fru talman! Värdet av ett människoliv går inte att mäta. Man kan göra ekonomiska kalkyler över de förluster som samhälle och närstående gör vid en trafikolycka som lett till dödsfall eller livslånga skador. Det mänskliga lidandet kan dock aldrig på ett rättvist sätt värderas i pengar. Samhället får därför aldrig förtrötts i fråga om att finna vägar för att nedbringa antalet trafikolyckor. Information om riskerna i trafiken måste ständigt upprepas för både äldre och yngre. Det bör ske genom återkommande kampanjer i massmedia. Hittills vunna erfarenheter visar att långsiktiga kampanjer med uthållighet ger goda resultat.

Särskilt angeläget är det att varna för förtäring av alkohol i samband med trafikutövning. Alltför många – inte minst unga människor – har fått sätta livet till eller har tillfogats ett livslångt lidande genom sådant missbruk.

Vid studier som för något år sedan presenterades vid ett trafiksäkerhets-symposium i Malmö har framkommit att informationskampanjer genomförda av och kanaliserade genom ideella organisationer har särskilt goda förutsättningar att lyckas. Detta är för oss i folkpartiet inte något förvånansvärt. Den erfarenhet vi har av betydelsen av ideellt arbete har lärt oss att det är viktigt att ta till vara de krafter och det engagemang som idealiteten frigör. Vi har inte råd att missa den tillgången.

NTF:s uppgift som förmedlare av information och bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder inom olika organisationer är betydelsefull. Detta var en starkt bidragande orsak till beslutet att överföra huvuddelen av medlen för den pläderande trafiksäkerhetsinformationen från trafiksäkerhetsverket till NTF. Det är därvid viktigt att dessa intentioner om kanalisering av medlen till NTF:s medlemsorganisationer och andra frivilliga organ vidmakthålls och efterlevs.

Vi har därför från folkpartiets sida motionerat om att riksdagen skulle hos regeringen begära åtgärder för att NTF i större utsträckning än nu skulle

slussa sina medel till de fristående frivilliga organisationerna. Utskottet har uttalat sig så starkt i denna riktning att vi inte har funnit anledning att göra någon reservation. Det är min förhoppning att utskottets betänkande skall ha åsyftad verkan, och jag yrkar därför bifall till hemställan i utskottets betänkande i sin helhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Trafikutskottets betänkande 13

Mom. 3 (särskilt reservationsanslag för bärighetsupprustning av mindre vägar och broar av betydelse för skogs- och industritransporter på landsbygden)

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 48 för reservation 1 av Rune Torwald och Gösta Andersson.

Mom. 5 (anslaget Byggande av statliga vägar)

Först biträdades reservation 2 av Rolf Clarkson m. fl. med 85 röster mot 17 för reservation 3 av Sven Henricsson. 207 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 230 röster mot 79 för reservation 2 av Rolf Clarkson m. fl.

Mom. 6 (fördelningen av det statliga vägbyggnadsanslaget på riksvägar och länsvägar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Rune Torwald och Gösta Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (låne- eller leasingförfarande, m. m. i samband med vissa brobyggnader)

Utskottets hemställan bifölls med 167 röster mot 141 för reservation 5 av Rolf Clarkson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Margareta Winberg (s) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 8 a (anslaget Bidrag till drift av kommunala vägar och gator)

Utskottets hemställan, som ställdes mot

dels reservation 6 av Rolf Clarkson m. fl.,

dels reservation 7 av Rune Torwald och Gösta Andersson,

dels reservation 8 av Olle Grahn,

dels reservation 9 av Sven Henricsson,

bifölls med acklamation.

Mom. 9 (anslaget Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator)

Först biträdades reservation 10 av Rolf Clarkson m. fl. med 78 röster mot 16 för reservation 11 av Sven Henricsson. 209 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Rolf Clarkson m. fl. – genom uppresning.

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Företagshälsovård
och arbetsanpass-
ning*

Mom. 10 a och b (anslaget Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.)

Först biträdades reservation 12 av Rune Torwald och Gösta Andersson – som ställdes mot reservation 13 av Olle Grahn – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 244 röster mot 52 för reservation 12 av Rune Torwald och Gösta Andersson. 10 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 16 h (vägutbyggnader i Stockholms län)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion 2206 av Tommy Franzén m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (planeringsordningen samt flerårs- och fördelningsplanerna)

Först biträdades reservation 14 av Rune Torwald m. fl. – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 623 av Bo Finnkvist och Gunnar Olsson – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 239 röster mot 64 för reservation 14 av Rune Torwald m. fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 18 (upprustning av riksväg 83)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Rune Torwald m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (åtgärder för återvinning av asfalt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion 877 av Paul Lestander – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 14

Punkt 1

Mom. 1 (anslag till Trafiksäkerhetsverket: Trafik och administration)

Utskottets hemställan bifölls med 231 röster mot 78 för reservationen av Wiggo Komstedt m. fl.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2–4

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Företagshälsovård och arbetsanpassning

Föredrogs socialutskottets betänkande 1984/85:13 om företagshälsovård och arbetsanpassning (prop. 1984/85:89).

Anf. 50 INGEMAR ELIASSON (fp):

Fru talman! Dagens debatt om företagshälsovård kan sägas vara finalen på en utdragen process av debatter och utredningar i denna fråga. För nio år sedan tillsattes utredningen om allmän företagshälsovård. Den drevs fram av en politisk önskan att påskynda utbyggnaden av en förebyggande företags-hälsovård och att hitta de rätta formerna för den. Under tiden som utredandet och debatten pågått har dess bättre utvecklingen inte stått stilla. Ofta har det – inom parentes sagt – hänt att tillsättandet av en utredning har fått den effekten att utveckling och utbyggnad stannar upp. Men så inte på det här området. Snarare skulle man kunna säga, något tillspetsat, att utredandet har haft svårt att hålla jämna steg med vad som har hänt på fältet.

Därför står vi i dag i en situation där vi snarare kan konstatera att vi är inne på rätt väg än att behöva konstatera att tvingande eller styrande åtgärder måste till för att påskynda eller styra in på andra banor. Jag tycker att det är väsentligt att notera detta, därför att det betyder att arbetsmarknadens parter har insett och inser värdet av en utbyggd företagshälsovård. Lagstiftaren har inte behövt förelägga arbetsgivarna något med lagens hjälp eller locka med ständigt större anslag för att någonting skulle ske på det här området.

Vi har därför i dag en bred politisk enighet, och det går att mot bakgrund av denna enighet slå fast att frivillighetens väg är den vi kan följa också i fortsättningen. Bara vpk håller fast vid att tvång är nödvändigt. Vpk tilltror inte löntagarnas och arbetsgivarnas organisationer förmågan att bära den frihet och det ansvar som frivillighetens väg innebär. Den här breda politiska enigheten är glädjande. Frivillighetslinjen skall uppfattas som en förtroende-förklaring från riksdagens sida när det gäller parternas sätt att hantera dessa frågor, men också som en förpliktelse från deras sida att fortsätta utbyg-gandet.

För även om utbyggnaden av företagshälsovården har varit snabb de senaste tio åren står alltså många utan tillgång till företagshälsovård – 1,6 miljoner arbetstagare närmare bestämt. Målsättningen bör vara att alla anställda och egenföretagare har tillgång till företagshälsovård.

I allt väsentligt är vi – alltså med undantag av vpk – överens om villkoren för etablering och drift av företagshälsovården. Den skall bygga på avtal mellan parterna. På några mindre punkter finns emellertid meningsskiljak-tigheter. En sådan är det avsteg från frivilliglinjen som regeringen föreslår skall finnas i lagen för att man skall kunna föranstalta om företagshälsovård, ifall arbetsförhållandena påkallar det. Det framgår av propositionen att denna lagbestämmelse kan bli tillämplig där arbetsuppgifterna är förenade med så speciella påfrestningar och risker för de anställda, att det är nödvändigt med tillgång till företagshälsovård för att förebygga ohälsa. Denna lagbestämmelse skall ge yrkesinspektionen rätt att förelägga arbetsgi-vare att tillhandahålla företagshälsovård.

Om frivilliglinjen skall förbli huvudlinjen, måste det klart framgå att det här handlar om just *speciella* undantagsfall. Så kan möjligen också arbets-marknadsministerns uttalanden i propositionen läsas, men det framgår inte

Nr 101

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Företagshälsovård
och arbetsanpass-
ning*

Onsdagen den
20 mars 1985

*Företagshälsovård
och arbetsanpass-
ning*

av själva lagtexten. Därför har jag yrkat att paragrafen borde ändras så att den bättre överensstämmer med det syfte som föredragande statsrådet uttalar. Det faktum att inte den socialdemokratiska majoriteten i utskottet har velat flytta in statsrådets ordval i paragrafen stärker mig i uppfattningen, att socialdemokraterna här tänker sig ett mycket flitigare utnyttjande av denna paragraf än vad jag tycker är förenligt med frivilliglinjen.

Jag yrkar därför, fru talman, bifall till reservation nr 7.

Reservation nr 13, som också bär mitt namn, kommer andra av reservanterna att utveckla argumenten för.

Statsbidrag har länge utgått för företagshälsovården. Det är klart motiveerat att så sker också i fortsättningen. Företagshälsovården avlastar den skattefinansierade sjukvården främst genom att förhindra att ohälsa uppkommer eller förvärras. Förslaget till hur statsbidragen till verksamheten i fortsättningen skall beräknas är acceptabelt. Parterna har varit med om att utarbeta det. Detta hindrar inte att det ändå finns en och annan skönhetsfläck. Konstruktionen med en grundersättning, ett småföretagartillägg och ett nyanslutningstillägg är onekligen en smula krånglig. Det är därför motiverat att efter någon tid utvärdera erfarenheterna och söka förenkla beräkningsgrunderna.

Också bestämmelsen om att endast anställda som arbetar mer än 15 timmar per vecka skall räknas in i underlaget för statsbidrag inger betänkligheter. Utskottet har med anledning av min motion på den punkten understrukit, att detta inte innebär att anställda som jobbar kortare tid ställs utanför. Det bör vara ett ansvar för såväl arbetsgivare som fack och yrkesinspektion att förvissa sig om att information når de korttidsanställda om att också deras rätt att få del av företagshälsovården finns.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 7 och 13, i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 51 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Den första överenskommelsen om företagshälsovård kom till stånd mellan SAF och LO år 1967. Arbetsmiljöavtal och överenskommelser om företagshälsovård har därefter slutits inom samtliga sektorer av arbetsmarknaden. Samhället har genom lagstiftning angett de yttre ramarna för företagshälsovården. Arbetsmarknadens parter har inom dessa ramar gemensamt kunnat utforma verksamheten på det sätt som bäst passar resp. bransch. Enligt avtalen har företagshälsovården kunnat organiseras på olika sätt med hänsyn till företagets förutsättningar.

Företagshälsovården finns i dag oftast inbyggd för de egna anställda i större företag, landsting, kommuner och statliga verk. Små och medelstora företag har slutit sig samman och bildat företagshälsocentraler. Branschhälsovård förekommer på flera håll men är ofta begränsad till en eller ett par regioner eller orter.

Många landsting är engagerade för att hjälpa små företag att få tillgång till företagshälsovård. Företagshälsovården har byggts ut kraftigt, och 1983 var ca 60 % av de yrkesverksamma anslutna. Det finns god anledning att

förutsätta att denna positiva utveckling skall fortsätta. Vi moderater vill därför varna för förändringar som kan hindra denna positiva utveckling.

Vi är i stort sett eniga inom utskottet om företagshälsovårdens utformning. Men, fru talman, utskottets moderata ledamöter har ändå till socialutskottets betänkande om företagshälsovård och arbetsanpassning avgivit fem reservationer rörande andelen sjukvård inom företagshälsovården och ersättning härför, sammansättningen av yrkesinspektionsnämnderna, prövningen av ersättningsvillkoren samt beträffande tillämpningsföreskrifterna. Vi har också tillsammans med centerledamöterna reserverat oss mot propositionen när det gäller ändring av 3 kap. 2 § arbetsmiljölagen. Dessutom har det fogats en gemensam borgerlig reservation till betänkandet, där vi begär att det som utskottet har uttalat beträffande patientavgift vid remiss till hemlandsting skall ges regeringen till känna.

Fru talman! Jag skall kortfattat beröra reservationerna.

I reservation 1 anser vi moderater att det är angeläget att sjukvård även i fortsättningen ges tillräckligt utrymme i företagshälsovården. Det finns, som påpekas i vår motion, ett klart samband mellan å ena sidan sjukvård och å andra sidan förebyggande vård och rehabilitering. Vi anser alltså att andelen sjukvård inom företagshälsovården bör vara större än vad som förutsatts i propositionen. Risken är att svårigheter uppstår då det gäller att behålla den personal man i dag har inom företagshälsovården och att det också uppstår rekryteringssvårigheter om andelen sjukvård minskar. Dessa farhågor bekräftas också ute på fältet då vi varit i kontakt med personal verksam inom företagshälsovården.

I reservation 4 anser vi att det som föreslås i propositionen om utvidgning av yrkesinspektionsnämnderna med en representant från landstinget skulle medföra att den offentliga sektorn ges en alltför stor tyngd i nämnden. Nämnden kommer, såsom påpekas i vår motion 273 yrkande 3, även i fortsättningen att domineras av andra frågor än företagshälsovård.

Fru talman! Vi moderater anser att det som hittills är tillräckligt för nämnden att till sig kunna adjungera en landstingsledamot när företagshälsovårdsfrågor avhandlas. Det kan inte vara riktigt att, som det står i propositionen, tre av fem ledamöter på arbetsgivarsidan skall representeras av den offentliga sektorn.

I reservation 6 tar vi upp frågan om ingripande med stöd av lag i särskilda fall.

Fru talman! Vi moderater delar den uppfattning som framförs i centermotion 272, att det behövs stora utbildningsinsatser för att bygga ut företagshälsovården och att de resurser som finns inte kommer att räcka till för att en föreläggande och tvingande lag skall ha effekt. Vi reserverar oss alltså mot propositionen när det gäller ändring av arbetsmiljölagen på ifrågavarande punkt – det gäller 3 kap. 2 §. I motionen föreslås att man i stället under en femårsperiod bör pröva och sedan utvärdera en frivillig utbyggnad för att därefter eventuellt återkomma med förslag till ändring av arbetsmiljölagen.

I reservation 10, som behandlar tillämpningsföreskrifter för ersättningsvillkoren, anser vi moderater att en ordning som innebär att arbetarskydds-

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Företagshälsovård
och arbetsanpassning*

styrelsen utarbetar tillämpningsföreskrifter för ersättningsvillkoren, riskerar att hämma verksamheten. Vi föreslår därför att utskottet avvisar propositionens förslag i denna del och tillstyrker motion 273 yrkande 5.

Nästa reservation gäller yrkesinspektionens prövning. Vi moderater anser där att den i propositionen föreslagna prövningen av yrkesinspektionsnämnderna innebär en onödig byråkrati. Riksdagen bör därför avslå propositionens förslag på denna punkt och bifalla motionen.

I reservation 12 tar vi moderater upp frågan om kompletterande ersättning för sjukvårdsinsatser. I vår motion har vi uttalat att den sjukvårdande delen av företagshälsovården bör ges större utrymme än vad som föreslås i propositionen. I konsekvens härmed anser vi att ersättningen för direkta sjukvårdsinsatser bör kunna utgå ur sjukförsäkringen. Det i propositionen föreslagna ersättningssystemet riskerar nämligen att få en styrande effekt till men för den sjukvårdande verksamheten. Riksdagen bör därför uttala att ersättningssystemet skall kompletteras i enlighet med vad vi har föreslagit i vår motion.

Den sista reservationen behandlar remiss till hemlandsting. Vi delar uppfattningen i centermotionen om önskvärdheten av att få till stånd en likformig behandling av patienter som inte är bosatta inom det landsting där företagshälsovårdsmottagningen är belägen. Patientavgift bör enligt vår uppfattning inte tas ut i de fall någon av sin företagsläkare remitterats till sitt hemlandsting. Detta bör gälla generellt. Regeringen bör pröva behovet av kompletterande bestämmelser eller andra åtgärder på denna punkt. Detta bör med anledning av motion 272 ges regeringen till känna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till samtliga de reservationer till detta betänkande där moderata namn förekommer.

Anf. 52 RUNE GUSTAVSSON (c):

Fru talman! Centerns representanter i utskottet står såsom undertecknare av två reservationer, nämligen reservationerna 6 och 13. Ingvar Eriksson har tidigare kommenterat samtliga reservationer. Därför finns det ingen anledning för mig att upprepa vad han har sagt. Dessa två reservationer är föranledda av den centermotion som vi har väckt med anledning av propositionen.

Jag vill understryka vad som sägs i reservation 6 och vad som Ingvar Eriksson här framhöll. Skall denna utbyggnad av företagshälsovården fungera, vilket jag hoppas att den kommer att göra, fordras det också att vi får tillräckligt med väl utbildad personal, som skall följa upp verksamheten. Vi ställer oss litet frågande till detta. Därför vill vi pröva en frivillig utbyggnad, innan vi fastställer en lagändring.

I reservation 13 är utskottsmajoriteten och reservanterna överens. Vi anser det vara följdriktigt att ge regeringen till känna denna vår uppfattning, eftersom motionerna och reservationen är en fråga som inte är behandlad i propositionen. Vi menar alltså att här bör göras ett tillkännagivande, och detta föreslås i reservationen.

Fru talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna 6 och 13.

Anf. 53 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Vpk har under en mängd år föreslagit att riksdagen verkligen skall besluta om den företagshälsovård och de rehabiliteringsmöjligheter som skall finnas och att de skall vara obligatoriska. Regeringens proposition 89 innebär vissa förbättringar gentemot nuläget, men där föreslås ej en obligatorisk företagshälsovård för alla, utan man har gjort en kompromiss som innebär att myndigheten i vissa, grava fall kan förelägga om företagshälsovård.

Vi har anledning att – som vi har gjort i vår motion – upprepa vår grundläggande kritik av den socialdemokratiska regeringspolitiken, som visar en klockartro på samarbete mellan arbete och kapital, dvs. vad man kallar arbetsmarknadens parter. Detta präglar den här propositionen liksom de flesta av regeringens arbetsmiljödokument, och det illustreras väl också av att de borgerliga partierna i princip inte har något emot regeringens förslag utan bara vill ha detaljförändringar.

Visserligen kan det i några fall finnas samstämmiga intressen hos kapitalägare och de arbetande när det gäller arbetsmiljöfrågorna i deras helhet. Arbetarna vill ju ha en god arbetsmiljö, en stimulerande arbetsplats att vara på. Kapitalägarna vill ha en större produktion och en högre vinst, och då är det bra om de anställda åtminstone är friska så att man inte behöver satsa så mycket på att inskola nya människor. I vissa fall, t. ex. i en högkonjunktur, kan alltså en god arbetsmiljö vara ett sammanfallande intresse.

I allmänhet är emellertid motsatsen fallet. Miljöinvesteringar stoppas därför att de är för dyra för företagen och kapitalägarna. Det primära för dem är alltid vinsten, och det intresset kommer naturligtvis i konflikt med de hälsobefrämjande åtgärder som behövs på arbetsplatserna i dag.

Detta borde vara mycket välkänt för den socialdemokratiska regeringen, eftersom så många arbetare har berättat om hur de har fått sin hälsa försämrad, hur de har blivit sönderslitna i olycksfall, hur de har hamnat i förtidspension och t. o. m. i arbetslöshet. Vi kan också läsa om dem som har avlidit av sitt arbete.

Företagshälsovården är alltså en viktig del av arbetarskyddet i ett företag och i samhället. Den har också flyttat fram sina positioner, bl. a. genom den fackliga kampen. Företagshälsovården, väl utnyttjad, kompletterar på ett utmärkt sätt arbetsmiljöarbetet ute på våra arbetsplatser. Men det återstår mycket på ett flertal arbetsplatser – framför allt små arbetsplatser – för att de skall få en fullgod företagshälsovård. Tillgång till medicinsk och teknisk experthjälp i skyddsarbetet är naturligtvis en rättighet som borde finnas på alla arbetsplatser. Det är därför vi har yrkat på en obligatorisk företagshälsovård i reservation 6.

Här säger utskottets ordförande att vpk har en tvångsinställning. Ja, vi anser att i ett klassamhälle av den karaktär som Ingemar Eliasson förespråkar måste kapitalägarna tvingas till att vidta åtgärder. Däremot anser vi inte att de skall ha friheten att slita ut människor hur som helst.

LO:s och arbetarskyddsstyrelsens representanter i företagshälsovårdsut-

Nr 101

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Företagshälsovård
och arbetsanpassning*

redningen krävde att det skulle inrättas en obligatorisk företagshälsovård, medan majoriteten i utredningen, som var borgerligt dominerad, ville ha en annan utformning. Det är som jag ser det obegripligt att dagens socialdemokratiska regering – socialdemokraterna är ju ett arbetarrörelseparti – i huvudsak ansluter sig till den borgerliga ståndpunkten i den här frågan.

Moderaterna å sin sida vill ha en total frihet. Parterna skall klara det här själva, och den starka parten är ju kapitalet. Man kan väl säga att moderaterna vill ha en företagshälsovård för några, som har möjlighet att teckna avtal om den.

I reservation 10 vill moderaterna dessutom, som jag ser det, ha mer sjukvård på bekostnad av den förebyggande företagshälsovården, vilket är en mycket avancerad ståndpunkt, om man ser till arbetarskyddet i dess helhet. Sjukvården borde ju klaras av landstingen. Vi tycker att samordning mellan landstingen och företagshälsovården borde vara en självklarhet.

Enligt propositionen läggs väldigt stora uppgifter på myndigheterna att i vissa fall föranstalta om företagshälsovård. Vi anser nu liksom tidigare att arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionsnämnderna borde vara sammansatta med en kvalificerad arbetarmajoritet, vilket borde till viss del garantera en bra arbetsmiljö här i landet.

Vpk är positivt till det bidragssystem som föreslås. Det skall bekostas av produktionen, och vi får väl utvärdera vad som händer.

Frågan om företagshälsovård som medicinsk specialitet är föremål för översyn hos socialstyrelsen. Vi befarar, som vi säger i vår motion, att det kan ointetgöra att företagshälsovården blir en egen specialitet. Vi menar att det är oerhört viktigt att denna specialitet inrättas, för att man skall kunna åtgärda de faror som finns i arbetsmiljön. Kunskap på detta område måste tillföras de svenska högskolorna och universiteten.

I många fall ser läkarna ett arbete inom företagshälsovården som en reträttplats. Det är fortfarande ett privatiserat område inom vissa sektorer. Därför måste detta arbete ges en helt annan status än det har för närvarande, och det föreslår vi i reservation 9.

I de avtal som gäller på arbetsmarknaden skall skyddskommittéerna vara de som sköter om företagshälsovården. De anställdas representanter har majoritet i skyddskommittéerna, och det låter bra, men vi som har upplevt detta i praktiken vet hur det är t. ex. inom industrin. Där finns ju flera fackföreningar, och en del av dem har sin lojalitet väldigt nära företaget. Så majoriteten kan i många avgörande ideologiska frågor ligga på en helt annan sida än hos de anställda. Det gäller bl. a. sådana frågor som att rekrytera läkare och annan personal till företagshälsovården.

Vi vet att företagsläkare domineras av företagens personalorganisation och i vissa fall kan ha förmåner som man inte borde ha om man skall tjäna de arbetandes bästa. Man får på det sättet en lojalitet åt fel håll. Vi menar därför att läkarna skall vara anställda av landstingen, men skyddskommittén skall naturligtvis ha kontroll över vilka som anställs, inte företaget. Detta har vi uttryckt i reservationerna 2 och 3 till detta betänkande.

När vi talar om företagshälsovård är det naturligtvis oerhört viktigt att

framhålla att det här inte får bli ett område för privatisering enligt den utveckling som sker i dagens samhälle, så att t. ex. läkarna inom företagshälsovården kan följa den ideologiska strömningen i dagens samhälle och uttrycka sig inom sitt eget lilla revir i stället för att helt företräda de arbetandes intressen. För att kunna göra detta måste man nämligen anställas av landstinget.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till samtliga vpk-reservationer.

Anf. 54 KJELL NILSSON (s):

Fru talman! I nu föreliggande betänkande från socialutskottet behandlas propositionen om arbetsmiljö, företagshälsovård och arbetsanpassning. Man kan verkligen säga att den här propositionen är efterlängtd. Jag kan hålla med utskottets ordförande om att det har tagit lång tid innan vi har fått fram den. Under alla de sex borgerliga åren gjordes ingenting för att förbättra situationen. Snarare var det så att arbetet då inriktades på att nedrusta såväl på arbetsmiljöområdet som inom företagshälsovården.

Den proposition vi nu har att behandla har tagits emot mycket positivt ute i landet, både av dem som arbetar med arbetsmiljö på arbetsplatserna och av dem som jobbar inom företagshälsovården. Man tycker det är en bra proposition med bra förslag. Denna uppfattning delar utskottet. Man kan vidare konstatera att parterna på arbetsmarknaden i stort sett är överens om innehållet i den nya arbetsmiljöpropositionen.

Vi kommer att få ett helt nytt ersättningssystem, som blir väsentligt mer rättvist än det gamla. I det system vi hade tidigare för ersättning till företagshälsovården skilde det mycket mellan hur olika försäkringskassor bedömde ersättningsanspråken. Nu får vi alltså ett mycket rättvisare stöd. Det består av tre delar, och det är möjligt att detta blir komplicerat i längden, men det får vi i så fall återkomma till. Ersättningen utgörs av en grundersättning, ett småföretagstillägg – som är mycket viktigt om man vill få in de små företagen i företagshälsovården; det är i huvudsak de som står utanför – samt ett nyanställningstillägg, vilket gör att fler företag får möjlighet att komma in i företagshälsovården.

Avtalslinjen bibehålls. Detta betyder att vi följer överenskommelserna på arbetsmarknaden om att det är avtalsvägen som dessa frågor skall lösas – med något litet undantag, som jag skall återkomma till, nämligen att yrkesinspektionen skall kunna ge föreläggande till företag som har en sådan arbetsmiljö att det anses angeläget att det finns företagshälsovård där.

Utskottet föreslår riksdagen att anta alla de upprättade lagförslagen och tillstyrka vad som i propositionen föreslås om ett utvidgat skadeansvar för staten vid yrkesinriktad rehabilitering. Utskottet tillstyrker också förslagen till riktlinjer för företagshälsovårdens innehåll, dess utbyggnad, personal- och utbildningsbehov samt det nya ersättningssystemet för företagshälsovården.

Beträffande förslaget till inriktning av arbetsanpassnings- och rehabiliteringsverksamheten för arbetshandikappade anställda och arbetssökande erinrar utskottet om att rätten för arbetsförmedling och försäkringskassa att

kallas till och delta i överläggningar på en privat arbetsplats förutsätter stöd i lag. Utskottet tillstyrker förslaget i övrigt.

Stor enighet råder inom utskottet om principerna bakom företagshälsovården, och i de stora, avgörande frågorna är vi helt överens, vilket är glädjande. Det har ändock till betänkandet fogats inte mindre än 13 reservationer. Jag skall, fru talman, något beröra dem här.

Reservationerna 1 och 12 av moderaterna tar upp sjukvårdens roll i företagshälsovården. Reservanterna anser att det nya förslaget till företagshälsovård innehåller för litet sjukvård.

I propositionen och i de flesta andra sammanhang anser man att företagshälsovården i huvudsak skall ha förebyggande karaktär. Det finns många skäl som talar för att man inte skall ta bort allt av sjukvård här. Om företagshälsovården bedrivs på rätt sätt upptäcker man genom sjukdomsbilderna dåliga arbetsmiljöer. Och det är viktigt att företagshälsovården får behålla den kompetens som finns där genom att man också får handskas en del med sjukvård. Det är alltså viktigt av många skäl att ha kvar en del som är sjukvård – därför tas inte allt bort. Men den huvudsakliga inriktningen skall vara den förebyggande sjukvården. Det ersättningssystem som nu föreslås hindrar inte denna utveckling och stimulerar till ökad förebyggande sjukvård. Det ges handlingsfrihet för olika branscher och olika typer av arbetsplatser att lösa de här frågorna utifrån de speciella förutsättningar som finns på resp. arbetsplats.

Jag yrkar avslag på reservationerna 1 och 12 av moderaterna.

Reservationerna 2 och 3 av vpk behandlar en fråga som vi har haft uppe många gånger. Det gäller att det skall vara en total samordning mellan landstinget och företagshälsovården och att personalen skall anställas genom landstingen. Vi i utskottet anser, i likhet med vad som framhålls i propositionen, att detta inte är den lyckligaste vägen. Vi menar att man skall bygga vidare på den linje som gällt tidigare, att det skall vara ett gott samarbete mellan landstinget och företagshälsovården – personalen och ledningen. Det kan ske genom smidiga samverkansformer, och det är angeläget. Då kan vi på bästa sätt utnyttja de resurser som finns.

Vi menar också att företagshälsovårdens innehåll och utformning liksom tidigare i huvudsak skall bestämmas av arbetsmarknadens parter. Där ligger avtalet mellan SAF, LO och PTK till grund. Och vi vet att företagsläkare och skyddsingenjörer inte skall anställas inom företagshälsovården utan att skyddskommittén eller företagshälsovårdskommittén har tillstyrkt.

Jag yrkar avslag på reservationerna 2 och 3.

I reservation 4 av moderaterna tar man upp frågan om yrkesinspektionsnämndernas sammansättning. Man säger att om också landstinget får vara med i yrkesinspektionsnämnderna, blir den offentliga sektorn för tung. Från utskottets sida menar vi att det är mycket som talar för att också landstingen skall få fullvärdiga platser i yrkesinspektionsnämnderna. Det är många samarbetsfrågor som skall behandlas i yrkesinspektionsnämnderna. Landstingen är också stora arbetsgivare, och även av den anledningen finns det skäl att landstingen skall vara representerade i nämnderna.

Jag yrkar avslag på reservation 4.

I reservation 5 av vpk tas återigen upp en gammal bekant fråga för kammaren. Det gäller att det skall vara facklig majoritet i arbetarskyddsstyrelsen och i yrkesinspektionsnämnderna. Jag tror inte att vi kan övertyga varandra, herr Hagberg och jag, om vilket som är rätt. Vpk menar att det skall vara en majoritet från arbetstagarsidan i de här nämnderna. Utskottet har vid flera tillfällen sagt att vi vill att det skall vara jämvikt, att verksamheten skall bygga på förtroende. Vi tror att det bästa arbetet med arbetsmiljön och företagshälsovården sker i ett sådant klimat. Vi har i utskottet inte ändrat uppfattning på den punkten och avstyrker förslaget till ändring. Jag yrkar således avslag på reservation 5.

I reservationerna 6 av moderaterna och centern, 7 av folkpartiet och 8 av vpk tas frågan upp om lagstiftning om företagshälsovården. I propositionen sägs att man skall bygga på de avtal som finns. I särskilda fall där arbetsmiljön så motiverar skall det finnas möjlighet för yrkesinspektionsnämnden att gå in och säga: Här är arbetsmiljön och arbetsförhållandena av sådan karaktär att det måste finnas en företagshälsovård om vi skall kunna ha en bra arbetsmiljö och kunna garantera människorna god hälsa. Vi som tillhör majoriteten har tillstyrkt förslaget. Moderaterna och centerpartisterna går emot det. De säger att det är orimligt att ha denna möjlighet i lagstiftningen, att det tar för mycket resurser. Man vill ha en total frivillighet under en femårsperiod, för att därefter se på hur det har utvecklats. Folkpartiet säger i och för sig ja till förslaget, men man säger att det måste skrivas in i lagtexten litet starkare vilka regler som skall gälla för att tvinga in företagshälsovård i ett företag. Vpk vill ha lagstiftning över hela linjen.

Vi menar att förslaget i propositionen är väl avvägt. Arbetsmarknadsministern säger inte heller nej till en lagstiftning längre fram, därest det visar sig att den nu föreslagna ordningen inte är till fyllest. Hon skriver i propositionen att vi återkommer på 1990-talet och tittar på detta förhållande. Ersättningsreglerna för företagshälsovården stimulerar också en utbyggnad. Vi tror därför att frivilliglinjen är den bästa för ett gott samarbete inom företagshälsovården.

Jag yrkar avslag på reservationerna 6, 7 och 8.

I reservation nr 9 av vpk föreslås att företagshälsovård skall bli en specialitet för läkarna. På det sättet kan man höja statusen för läkarna i företagshälsovården. Det finns en utredning inom regeringen som arbetar just med läkarnas specialistutbildning. Vi bör väl göra som vi brukar i denna kammare – avvakta utredningen innan vi fattar några beslut. Det tycker vi är rimligt.

Jag yrkar avslag på reservation nr 9.

I reservation nr 10 vänder sig moderaterna mot att arbetarskyddsstyrelsen skall få möjlighet att utarbeta föreskrifter för ersättningsvillkoren, eftersom det skulle hämma utvecklingen. Vi menar att parterna kommer att ges ett mycket stort inflytande på utformningen av föreskrifterna. Utskottet förutsätter att besluten om de föreskrifter som skall utarbetas – och som är nödvändiga – fattas av arbetarskyddsstyrelsens styrelse, där de olika parterna är representerade.

Jag yrkar avslag på reservation nr 10.

I reservation nr 11 motsätter sig moderaterna att yrkesinspektionen ges rätt att pröva ersättningsvillkoren. Om staten bidrar med ganska stora summor till denna verksamhet, menar vi att det är rimligt att en statlig myndighet får möjlighet att pröva hur verksamheten är utformad. Där avtal finns, skall avtalsreglerna gälla. I de fallen kommer inte yrkesinspektionsnämnderna eller någon annan att förändra eller sätta sig emot en ersättning. Men där avtal inte finns, är det rimligt att yrkesinspektionsnämnderna får prövningsrätt. Det är möjligt att den vanliga vägen besvära sig hos arbetarskyddsstyrelsen och till slut hos regeringen, om man inte är nöjd med yrkesinspektionens beslut.

Jag yrkar avslag på reservation nr 11.

Reservation nr 13 av moderaterna, centerpartiet och folkpartiet gäller frågan om remiss till hemlandsting från företagshälsovården. Utskottet förutsätter att regeringen i lämpligt sammanhang prövar behovet av kompletterande bestämmelser eller andra åtgärder, så att inte patientavgift tas ut vid remiss till hemlandsting. Det är utskottet överens om.

Vi menar att det räcker att förutsätta att regeringen vidtar de åtgärder som behövs. Reservanterna anser att vi bör ge regeringen detta till känna. Vår tilltro till att regeringen läser och följer vad utskottet har sagt utan att vi behöver ge regeringen det till känna är alltså större än reservanternas.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan på alla punkter i nu föreliggande betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 55 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag om kvällsplenum nu har satts upp.

Anf. 56 INGEMAR ELIASSON (fp):

Fru talman! Med viss förvåning hörde jag Kjell Nilsson ta tillfället i akt att gå till attack mot de borgerliga regeringarna för deras politik när det gäller företagshälsovården i ett läge när vi är överens om att bekräfta utvecklingen. Det faktum att jag konstaterade att det hade gått ganska många år sedan utredningen tillsattes var inte avsett som kritik åt någotdera hållet. Jag tror att både Kjell Nilsson och jag vet skälen till att det har tagit lång tid. Det är en komplicerad materia, och förhållandena förändrades allteftersom utredningen arbetade. Jag kan bara försäkra att många initiativ för att påskynda utredningsarbetet togs under min tid i departementet.

Jag skulle, fru talman, ha lust att be härvarande tjänstemän från departementet att redovisa allt som skett på företagshälsovårdens område under de sex borgerliga åren. Jag kan erinra om att arbetsmiljölagen kom till under dessa år och att vi när propositionen behandlades i riksdagen var överens med socialdemokraterna om de förslag till ändringar som då lades fram. Det var fråga om en väsentlig framflyttning av positionerna.

Det skedde en stor personell förstärkning av yrkesinspektionen och av arbetarskyddsstyrelsen. Yrkesinspektionen effektiviserades med bl. a. jurister, och det satsades ganska många miljoner på utbildning av personalen, för

att göra den mera skickad i sitt arbete. Jag tror inte att det är så lätt att styrka att det nedrustades på det här området, som Kjell Nilsson valde att lägga orden.

Förslaget i den reservation som jag har fogat till betänkandet och som handlar om en lagbestämmelse beträffande när yrkesinspektionen kan ingripa med förelägganden tycker Kjell Nilsson skulle innebära en onödig ändring. Han tycker att den nuvarande formuleringen är väl avvägd. Ett bevis för detta menar Kjell Nilsson är att moderaterna i det här fallet går i den ena riktningen och vpk i den andra. Detta tycker jag i och för sig inte är ett särskilt starkt bevis för att regeringen har hamnat rätt.

Vad jag har påpekat är att det kan finnas en skillnad mellan vad statsrådet skriver i propositionstexten och vad som sägs i lagtexten. Jag tycker att det vore bra att få lagtexten att överensstämma bättre med vad som sägs av statsrådet. Det är alltså fråga om en ganska liten ändring, men eftersom socialdemokraterna inte har velat göra den drar jag slutsatsen att man tycker att möjligheten till avvikelse från frivilliglinjen skall vara större och att den skall användas mera frekvent än vad jag tycker är lämpligt. Här kommer kanske ändå en meningsskillnad fram mellan Kjell Nilsson och mig, och det tycker jag är beklagligt.

Anf. 57 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Kjell Nilsson tog till ganska kraftiga överord när han kom upp i talarstolen. Han beskyllde de borgerliga regeringarna för att ha dåligt intresse för företagshälsovården. Sedan gjorde han en kovändning i talarstolen och sade att det i princip rådde stor enighet i utskottet. Det är i och för sig glädjande. Det måste alltid vara positivt att vi diskuterar de här frågorna mellan partierna. Vi kan ha skilda uppfattningar när det gäller nyanser, och då kan det vara bra att diskutera detta. Men jag tycker att det är fel att först tala om stora motsättningar och komma med hård kritik för att sedan tala om en bred enighet i princip.

Vi är på goda grunder, Kjell Nilsson, oroliga över den här något förändrade inriktningen när det gäller sjukvårdens del av företagshälsovården – inte minst till följd av de kontakter vi har haft ute på fältet. Man befärar där att om sjukvårdsandelen minskar, kommer det att bli stora svårigheter att framöver behålla denna personal på sina tjänster.

Jag tror också att man på goda grunder kan konstatera att verksamheten i dag fungerar mycket bra ute på de centraler som finns. Det är ett förtroendefullt samarbete mellan företagen och de anställda. De som arbetar på centralerna känner sina patienter – det är nästan något av hemsjukvård.

Det är mycket positivt med denna kontakt och med den här kombinationen. Jag tror t. o. m. att vi på detta sätt får vården till en lägre kostnad och med en större effektivitet. Det är ett intimt samband mellan förebyggande verksamhet på området och sjukvården.

När det gäller yrkesinspektionsnämndens sammansättning menar Kjell Nilsson att landstinget bör få en fullvärdig plats i sammanhanget. Vi anser att det huvudsakligen är frågor utanför landstinget som berörs när det gäller

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Företagshälsovård
och arbetsanpass-
ning*

företagshälsovården. Därför menar vi att det är alldeles till fyllest med en adjungering av en landstingsledamot i det sammanhang då man behandlar frågor som berör landstinget.

Då det gäller lagstiftningen menar vi att gjorda erfarenheter visar att vi inte behöver någon sådan. Det förtroendefulla samarbete som finns och den snabba utveckling som skett ger oss klart besked om att verksamheten fungerar bra, och vi räknar med att det skall bli en lika positiv utveckling framöver. Därför finns det ingen anledning att gå in och ändra på förhållandena.

När det gäller prövningen i yrkesinspektionsnämnderna av ersättningsvillkoren anser vi att det kan vara fråga om en onödig byråkrati. Vi är som bekant emot all onödig byråkrati, eftersom denna minskar effektiviteten.

Avslutningsvis: Kjell Nilsson har större tilltro till regeringen än vi, och det är kanske förklarligt. Men vi vill, Kjell Nilsson, vara på den säkra sidan, och därför vill vi ge regeringen till känna våra synpunkter genom reservation 13.

Anf. 58 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Riksdagsmän kan naturligtvis längta efter propositioner, men jag skulle vilja fråga Kjell Nilsson vad han i sak har längtat efter i den här propositionen. Är det detta att det inte föreslås obligatorisk företagshälsovård? När han ser på vad remissinstanserna och utredningen skrivit, borde han ju inta en annan ståndpunkt. De remissinstanser som har ställt sig bakom en lagstiftning är ändå bl. a. socialstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, LO, landstingsförbunden och en hel del landsting. Ganska tunga argument har förts fram, bl. a. att man inte tror att det i dagens samhälle blir en obligatorisk, väl utbyggd företagshälsovård, om vi inte lagstiftar om rätten för varje arbetare att få denna företagshälsovård. Jag skulle vilja höra av Kjell Nilsson vad det är som han egentligen längtar efter.

Kjell Nilsson sade att vpk vill ha total samordning när det gäller landstingen. Ja, vi vill ha den samordningen att de som anställs i företagshälsovården är anställda av landstinget, så att de inte är beroende av det enskilda företaget. Däremot skall verksamhetens utformning skötas av dem som är i företagen.

När det gäller arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionsnämnderna är vår ståndpunkt naturligtvis klassmässig, eftersom vi tror att arbetarna har den mesta och den riktigaste erfarenheten av hur en arbetsmiljö skall se ut och av vad som behövs. Vi tror inte, till skillnad från Kjell Nilsson, att det råder någon jämvikt vare sig i arbetarskyddsstyrelsen eller i yrkesinspektionsnämnderna mellan parterna. En part har mycket stora resurser och äger dessutom en stor del av den verksamhet som arbetet gäller. Därmed blir ställningen oerhört stark. När det gäller arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet har vi redan klara belägg för att denna jämvikt icke råder, vilket borde föranleda en arbetare som Kjell Nilsson att tänka efter.

Sedan beträffande detta att företagshälsovården bör bli en specialitet i läkarnas vidareutbildning. Det är ju inte fråga om någon utredning, Kjell

Nilsson. Vill Kjell Nilsson och socialutskottet ha denna specialitet och statushöjning? Är det önskvärt eller inte? Vad vill man från arbetsmiljösynpunkt? Det lyckas man dölja bakom utredandet. Här finns det alltså inte någon mening. Därför innebär propositionen mycket små framsteg för arbetarna. Egentligen kommer vi att ha samma förhållanden efter det att propositionsförslagen har genomförts. Så Kjell Nilsson gör sig skyldig till ett ganska magstarkt uttalande, när han säger att han längtat efter en proposition – en proposition som egentligen inte ändrar arbetslivets grundförutsättningar, vilket den egentligen hade bort göra.

Anf. 59 KJELL NILSSON (s):

Fru talman! Ingemar Eliasson tyckte att det var egendomligt att jag framförde kritik mot den borgerliga regeringen. Jag beklagar att vi behöver göra det. Men det var ju faktiskt så, att den borgerliga regeringen planerade att i två steg avskaffa hela stödet till företagshälsovården. Hade socialdemokratin inte vunnit valet 1982, så hade vi haft en väsentligt sämre företagshälsovård. Nu tvingades Karin Söder dra tillbaka detta förslag därför att arbetsmarknadens parter – också Arbetsgivareföreningen – sade att det innebar helt orimliga åtgärder. Annars ingick dessa åtgärder i den besparing som borgarna arbetade med.

Sedan säger Ingemar Eliasson att jag tycker att det förslag som vi nu behandlar är bra avvägt vad gäller lagstiftningen eftersom det ligger mitt emellan vpk och moderaterna. Det är inte så jag har sett det. Jag tycker att det är ett väl avvägt förslag – och det hade det varit även om det legat vid sidan om båda dessa ytterlighetspartiers ståndpunkter. Jag tror att detta väl avvägda förslag stimulerar till utbyggnad av verksamheten. Det är möjligt att vi får återkomma med en lagstiftning, och det sägs ju också i propositionen. Men om vi klarar denna utbyggnad på frivillig väg, så skapas det bästa arbetsklimatet. Det är precis som Lars-Ove Hagberg säger: Företagshälsovårdens läkare, ingenjörer och övrig personal skall väl känna arbetsplatsen och de anställda på arbetsplatsen. Det är ett av skälen till att vi inte vill att verksamheten skall samordnas totalt med landstingen och att personalen skall anställas genom landstingen. Var någonstans i remissvaren, Lars-Ove Hagberg, finns detta uttalat som det största önskemålet?

När det gäller diskussionen om det skall vara lagstiftning eller ej så tror jag att detta är en mycket bra väg att gå. Vi har ju också andra intressen på sjukvårdssidan som gör sig hörda, och det är en fråga om resurser.

Ingvar Eriksson tar återigen upp frågan om sjukvården. Vi menar att det bör finnas en del sjukvård i företagshälsovården, men den huvudsakliga inriktningen skall vara förebyggande verksamhet. Det förvånar mig att moderaterna, som säger sig vara de som verkligen vill se vart pengarna inom den offentliga sektorn tar vägen och hur de används, kan säga: Vi bryr oss inte om hur pengarna används, och vi vill inte titta på ersättningssystemet. Vi betalar bara från samhällets sida ut medel till en verksamhet utan att bry oss om vad den innehåller för någonting, om den stämmer med de regler som skall finnas för den här verksamheten eller inte. Det bryr sig moderaterna alltså inte om ett dugg i detta sammanhang. Det förvånar mig mycket.

Onsdagen den
20 mars 1985

*Företagshälsovård
och arbetsanpass-
ning*

Anf. 60 INGEMAR ELIASSON (fp):

Fru talman! Det visade sig alltså inte finnas särskilt mycket substans bakom Kjell Nilssons angrepp på de borgerliga regeringarna. Det enda som han kunde ta upp var ett besparingsförslag som hade förts fram men aldrig förverkligats. Kjell Nilsson hade precis så litet på fötterna som jag anade.

Jag skulle kunna räkna upp mängder med besparingsförslag som har cirkulerat som uppslag från den socialdemokratiska regeringen och dess regeringskansli – och en del som t. o. m. har nått fram hit till riksdagen och som den socialdemokratiska regeringen har tagit tillbaka. Om man skall ta planer på förslag till intäkt för påståenden om nedrustning, då har man gjort en mycket vid definition av det ordet.

Det var alltså en anka, Kjell Nilsson, att det skulle ha förekommit nedrustning på företagshälsovårdsområdet och arbetarskyddsområdet under de borgerliga regeringsåren. Det vore kanske klädsamt om Kjell Nilsson ville bekräfta det och ta tillbaka vad som sades inledningsvis.

I sakfrågan, fru talman, är regeringen, Kjell Nilsson och jag kanske rätt överens om att denna möjlighet att inskrida med lagens hjälp mot arbetsgivare som inte tillhandahåller företagshälsovård skall vara mycket restriktiv. Men vad jag påpekat är att statsrådets uttalande kan läsas på ett sätt och lagtexten på ett annat. Jag har bett att man skall se till att en läsart blir tillämplig. Nu kommer vi också i framtiden att få leva med litet av oklarhet på den här punkten. Jag misstänker att lagen kommer att användas för fler inskridanden än vad som egentligen är förenligt med frivilliglinjen, och det tycker jag är beklagligt.

Anf. 61 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Kjell Nilsson tog åter upp vår oro för att sjukvården framöver skulle utgöra en minskad andel inom företagshälsovården. Jag säger än en gång att det ute på fältet finns människor som hyscr oro över att det skall bli på det sättet, genom den delvis nya ordning som nu kommer till stånd. Vi har funnit att företagshälsovården fungerar bra, och vi är övertygade om att den gör det därför att systemet har byggts upp i förtroendefullt samarbete mellan berörda parter. Vi tror därför också att den utbyggnad som kommer att ske skall genomföras i samma anda och bli positiv för företagshälsovården, för de anställda, för företagen och för oss som land.

Jag vill också säga till Kjell Nilsson att påståendet att vi skulle vara slarviga när det gäller att ge pengar till denna verksamhet faller på sin egen orimlighet. Genom att vi nu till stora delar har byggt upp en bra företagshälsovård med ett lagom inslag av sjukvård sparar vi pengar åt landet. Om vi däremot skulle kraftigt minska den delen – vilket det finns en oro för – skulle vi tvingas bygga ut primärsjukvården, landstingssjukvården, ytterligare. Det skulle dels bli väsentligt dyrare, dels – vad värre är – bli sämre för dem som det här gäller, dvs. de anställda i våra företag.

Anf. 62 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Kjell Nilsson är socialdemokraten i socialutskottet som är mittenmannen – han står mitt emellan Svenska arbetsgivareföreningen och LO när det gäller frågan om obligatorisk företagshälsovård. Det är naturligtvis en beklaglig förskjutning som har skett, när socialdemokratiska riksdagsmän – och även den socialdemokratiska regeringen – nu befinner sig till höger om arbetarrörelsens stora organisation.

Jag vill påpeka att vpk anser att en företagsläkare eller annan anställd på t. ex. en företagshälsovårdscentral bör ha sin anställningstrygghet i landstinget. Jag vill noga framhålla att verksamheten skall skötas från arbetsplatsen, men anställningen skall inte stå i ett beroendeförhållande till en speciell arbetsgivare. I vpk ser vi detta som mycket viktigt.

De som reserverade sig i utredningen om företagshälsovården var bl. a. LO och, om jag inte minns helt fel, arbetarskyddsstyrelsens generaldirektör. Det förslag som de lade fram har vpk också i dag lagt fram. Det är ett ytterlighetsinlägg, enligt Kjell Nilsson.

Jag vill fråga Kjell Nilsson: Vad var det som var så efterlängtat i detta läge? Var det att inte införa en obligatorisk företagshälsovård? Var det att många små arbetsplatser, som kanske har den sämsta arbetsmiljön, inte skall ha rätt till obligatorisk företagshälsovård?

Jag är dessutom orolig för att regeringen och socialdemokratin ibland gärna driver åt samma håll som moderaterna. När det nu görs attacker för att företagshälsovården skall omfatta mera sjukvård kan man börja ana i vilken riktning hela denna debatt kanske kommer att gå om några år. Det handlar om, herr Eriksson, att arbetslivet skapar de stora kostnaderna för sjukdom och ohälsa. Om inte företagshälsovården med dess resurser kan ingripa och eliminera just orsakerna till ohälsan uppstår det stora kostnader. Men den som vill försvara kapitalet och vill ha produktion, där människor offras för vinsten, satsar på mera sjukvård i stället för på förebyggande insatser inom företagshälsovården. Detta är helt klart och logiskt.

Anf. 63 KJELL NILSSON (s):

Fru talman! Ingemar Eliasson sade att jag hade dåligt på fötterna när jag påstod att det inte hände någonting på det här området under de borgerliga åren. Jag hävdar att det var så. Jag hävdar fortfarande att vi tack vare en mycket massiv kritik av de besparingsförslagen har kvar en företagshälsovård i landet. Stödet till företagshälsovården skulle enligt mycket långt framskridna planer avskaffas helt. Jag finner att en sådan inriktning helt avviker från det som nu gäller vid behandlingen av stödet till företagshälsovården. Nu är agerandet positivt och nu är det till stöd för dem som arbetar ute i många gånger dåliga arbetsmiljöer; det var det inte då.

Det framgår också av det Ingemar Eliasson säger efteråt, vilket jag inte trodde att han skulle göra någon större affär av, att han är rädd att det blir för många inskridanden gentemot företag som har dålig arbetsmiljö när man vill lagstifta in en företagshälsovård.

Vad gäller de sämsta arbetsmiljöerna, där yrkesinspektionsnämnden

säger: Här behöver vi ha företagshälsovård, där arbetarskyddsstyrelsen säger: Här behövs det företagshälsovård för att trygga hälsan, och där regeringen till slut säger: Här behövs företagshälsovård för att trygga hälsan och säkerheten för de anställda, där säger Eliasson: Detta är att missbruka de regler som finns.

Jag förstår inte det resonemanget. Det tyder på att det råder större skillnad mellan oss än jag trodde när det gäller denna del av lagstiftningen.

Sedan säger Ingvar Eriksson att jag har sagt att moderaterna är slarviga när det gäller att ge pengar. Jag har inte sagt det. Jag säger att det är förvånansvärt att moderaterna här i kammaren hävdar att man med allmänna medel skall stödja en verksamhet vars inriktning man inte bryr sig ett dugg om, ej heller vad som sker för de pengar som man av allmänna medel lämnar till verksamheten. Det förvånar mig. Där känner man inte igen moderaterna riktigt.

Vi har inte sagt att sjukvården skall bort, men vi menar att den skall anknyta till den verksamhet i övrigt som sker inom företagshälsovården. Den skall vara ett komplement för att åstadkomma en god arbetsmiljö i företagen. Det finns många skäl till att vi skall ha en del sjukvård kvar.

Det är väl ganska ointressant, Lars-Ove Hagberg, vad jag har längtat efter i det här fallet. Jag tycker att detta är en bra proposition. Vi flyttar fram våra positioner rejält. Framför allt på olika centraler inom företagshälsovården är man mycket nöjd med den här propositionen. Detsamma gäller inom arbetarleden, där man är mycket nöjd med det förslag som nu kommer. Här finns möjligheter genom de nya ersättningsreglerna att till företagshälsovården knyta framför allt de mindre företagen. Jag förstår att Lars-Ove Hagberg, som står alldeles ensam med sina förslag, är besviken. Han försöker haka på litet grand någonstans där LO sagt något och när någon annan sagt något någon annanstans men vågar inte ha en egen uppfattning. Jag förstår att han är ledsen, så ensam som han är i alla de här sammanhangen.

Anf. 64 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Kjell Nilsson säger nu att vi inte bryr oss ett dugg om vad pengarna används till. Det blir ju ännu värre. Jo, visst gör vi det. Men vi ser som en garanti för att pengarna används riktigt att de som är berörda, de arbetande och arbetsgivarna, har ställt upp gemensamt bakom denna uppbyggnad. Vi har förtroende för parterna i det här sammanhanget.

Jag tycker att Kjell Nilsson skulle vara glad för detta i stället för att kritisera oss för att vi vill slå vakt om andelen sjukvård inom företagshälsovården. Vi tror nämligen att man genom att ha en viss sjukvård har en förebyggande kontakt – den som kommer känner igen personalen och personalen känner igen den anställde. Man kan ganska snabbt se när någonting gått snett och när någon är dålig på något sätt. Jag tror att just detta förtroende mellan den anställde och företagshälsans personal är väldigt viktigt. Och jag tror att det bästa sättet att använda de pengar vi satsar är att bibehålla den andel sjukvård som vi har i dag.

Anf. 65 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! När det gäller obligatorisk företagshälsovård handlar diskussionen om att antingen instifta en rätt till obligatorisk företagshälsovård – och då har naturligtvis myndigheterna skyldighet att se till att det följs upp – eller att träffa avtal. Den väg som har valts i propositionen är att man skall gå på befintliga avtal, och när myndigheterna ser att miljön är alltför urusel på någon arbetsplats, där det inte finns företagshälsovård, kan de föranstalta om sådan. Det är alltså skillnaden.

Man kan då fråga sig: Finns det någon arbetsplats som inte behöver företagshälsovård? Mitt svar är att alla arbetsplatser behöver det. För mig är det absolut obegripligt att man inte kan välja den förstnämnda ståndpunkten – med en obligatorisk företagshälsovård.

Något annat måste finnas bakom detta. Vilka krafter är det som stoppar? Jo, det är framför allt moderaterna, som vill driva det hela åt annat håll. En företagshälsovård, rätt utnyttjad av en kampglad fackförening som vill slå vakt om en bra arbetsmiljö, hotar naturligtvis kapitalet. Det finns ju många arbetsplatser i dag som är farliga.

Vi i vpk hakar inte alls på utredningens förslag. Vi har i många år här i riksdagen krävt en obligatorisk företagshälsovård liksom i en reservation i utredningen. Vi står alltså inte ensamma. Vi hakar inte på vem som helst.

Kjell Nilsson anser att jag är besviken, ensam och ledsen. Men Kjell Nilsson är väl desto nöjdare med detta förslag. Han har kapitalet med sig, och han ser mycket glad ut över förslaget.

Anf. 66 KJELL NILSSON (s):

Fru talman! Ja, Lars-Ove Hagberg, jag är mycket nöjd med förslaget. Det är ett bra förslag som är utarbetat av arbetsmarknadsministern. Där står också, att man långsiktigt får återkomma till frågan. I början på 1990-talet skall vi se efter vad dagens beslut har gett för resultat. Även om vi i dag skulle besluta om ett obligatorium, kan vi inte genomföra obligatorisk företagshälsovård över en natt. Men vi får återkomma om det här beslutet inte blir tillräckligt. Och arbetsmarknadsministern ställer sig inte avvisande till tanken på att i så fall föreslå en lagstiftning – så står det.

Men det är väl rimligt att man nu, under uppbyggnadsskedet, prioriterar de sämsta miljöerna. Det trodde jag att också Lars-Ove Hagberg tyckte.

Sedan ger jag Lars-Ove Hagberg rätt i att ni under många år har hävdad här i kammaren att vi skall ha en lagstiftning på det här området.

Vi förutsätter, Ingvar Eriksson, att man är ersättningsberättigad om man följer de avtal som finns. Men det finns arbetsplatser som inte har avtal. Det är där jag menar att ni är litet lättsinniga. Ni säger: Vi bryr oss inte om vad det är för inriktning på verksamheten. Vi betalar gentilt med statliga medel. – Där tycker vi att ni har fel. Vi anser att det är rimligt att kontrollera vad pengarna används till.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 101

Onsdagen den
20 mars 1985

Företagshälsovård och arbetsanpass- ning

Mom. 1 (sjukvårdens roll i företagshälsovården)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (samordning med landstingens verksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (anställning av personal via landstingen)

Utskottets hemställan bifölls med 285 röster mot 19 för reservation 3 av Lars-Ove Hagberg.

Mom. 4 (utökning av yrkesinspektionsnämnderna)

Utskottets hemställan bifölls med 227 röster mot 77 för reservation 4 av Göte Jonsson m. fl.

Mom. 5 (facklig majoritet i arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (ingripande med stöd av lag i särskilda fall)

Först biträdades reservation 7 av Ingemar Eliasson med 29 röster mot 18 för reservation 8 av Lars-Ove Hagberg. 256 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 6 av Göte Jonsson m. fl. – som ställdes mot reservation 7 av Ingemar Eliasson – genom uppresning.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 168 röster mot 129 för reservation 6 av Göte Jonsson m. fl. 9 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 9 (företagshälsovård som egen specialitet)

Utskottets hemställan bifölls med 283 röster mot 18 för reservation 9 av Lars-Ove Hagberg.

Mom. 13 (tillämpningsföreskrifter för ersättningsvillkoren)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (yrkesinspektionens prövning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (kompletterande ersättning för sjukvårdsinsatser)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (remiss till hemlandsting)

Utskottets hemställan bifölls med 167 röster mot 139 för reservation 13 av Ingemar Eliasson m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Föredrogs

utbildningsutskottets betänkanden

1984/85:13 om anslag till skolöverstyrelsen, m. m. (prop. 1984/85:100 delvis),

1984/85:14 om anslag till universitets- och högskoleämbetet, m. m. (prop.

1984/85:100 delvis och förs. 1984/85:11) samt

1984/85:17 om svensk undervisning i utlandet, m. m. (prop. 1984/85:100 delvis).

Anf. 67 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Utbildningsutskottets betänkanden 13, 14 och 17 kommer att debatteras i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså utbildningsutskottets betänkande 13 om anslag till skolöverstyrelsen, m. m.

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Anslag till skolöverstyrelsen, m. m.

Anf. 68 BIRGER HAGÅRD (m):

Fru talman! Med tanke på att vi torde ligga något efter tidsschemat och att över huvud taget en viss självdisciplin kan vara påkallad i talarstolen skall jag försöka att fatta mig relativt kort.

Utbildningsutskottets betänkande 13 avser vissa anslag till skolöverstyrelsen. Enligt vårt förmenande innehåller detta betänkande rätt många typexempel på onödiga anslag – onödiga särskilt i en pressad ekonomi som den vi för närvarande upplever. Detta återspeglas också i våra reservationer.

Det finns en borgerlig reservation som säger nej till 1 milj. kr. till löntagarorganisationerna för rekrytering och utbildning av handledare. Vi moderater säger också nej till särskilda medel för information om Lgr 80; det är speciellt tidskriften Läroplansdebatt som avses i sammanhanget.

Vi finner också exempel på onödiga och byråkratiska organ, som med fördel kan slopas eller bantas. Från den utgångspunkten säger vi nej till de regionala planeringsråden. Försöksverksamheten har upphört vid årsskiftet 1984-1985. Det finns anledning att utvärdera den innan man eventuellt ger några nya pengar.

Som ett onödigt, byråkratiskt organ torde man också kunna beteckna statens institut för läromedelsinformation. Riksdagen beslöt vid riksmötet

Nr 101

**Onsdagen den
20 mars 1985**

---

*Anslag till skol-
överstyrelsen,
m. m.*

Onsdagen den
20 mars 1985

Anslag till skol-
överstyrelsen,
m. m.

1981/82 att SIL skulle avvecklas. Detta beslut revs senare upp av riksdagen, när majoritetsförhållandena hade ändrats. Vi vidhåller vår tidigare uppfattning att statens institut för läromedelsinformation bör avvecklas snarast.

Länsskolnämndernas utvecklingsstöd har inte gett avsett resultat. Alltså bör också detta utvecklingsstöd avvecklas. Här kan 11 milj. kr. sparas. 3 milj. kr. kan gå tillbaka till det anslag som gäller forskning och centralt utvecklingsarbete.

Fru talman! Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till reservationerna 3, 4, 5, 9, 10, 11 och 12, dvs. alla reservationer där moderata företrädare återfinns.

Anf. 69 KERSTIN GÖTHBERG (c):

Fru talman! Riksdagen har tidigare under riksmötet fattat beslut om en ny organisation när det gäller arbetsmarknadsutbildningen. Detta har inneburit att den avdelning inom skolöverstyrelsen som sysslat med dessa frågor har fått förändrade arbetsuppgifter, och den kommer förmodligen så småningom att övergå till den nya organisationen.

Mot denna bakgrund har man i budgetpropositionen gjort en viss omfördelning när det gäller arbetsuppgifter inom skolöverstyrelsen, och det är i den frågan vi har en mot propositionen avvikande mening. Man har sagt att ansvaret för påbyggnadsutbildningen skall flyttas från gymnasieavdelningen till avdelningen för vuxenutbildning. Vi tycker att det är ett steg i fel riktning. Påbyggnadsutbildningen och gymnasieutbildningen bör hållas samman därför att de ligger så nära varandra. Utvecklingen går ju också alltmera mot samverkan mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Inte minst i fråga om försöks- och utvecklingsverksamheten inom gymnasieskolan är ju detta en strävan. Vi tycker därför att det steg man nu tar med denna förändring inte ligger i linje med vad vi gör på andra områden. Därmed yrkar jag bifall till reservation 2.

I reservation 3, som gäller bidrag med 1 miljon till löntagarorganisationerna för utbildning och rekrytering av handledare, har vi gjort en omprioritering, som man alltid måste göra i ekonomiskt kärva tider. Vi vill alltså använda den miljonen till ett anslag för fortbildning. Vi tycker att det är ett mycket angeläget område. Eftersom det inte är möjligt att få några nya pengar, har vi gjort denna omfördelning. Därmed yrkar jag bifall till reservation 3.

Fru talman! Till sist några ord om det särskilda yttrande som är fogat till betänkandet. Där tas upp statens institut för läromedelsinformation. Vi har vid föregående riksmöte motionerat om att dessa uppgifter borde ligga på skolöverstyrelsen. Vi har inte ändrat oss där, men vi säger att det inte är möjligt nu när vi har så pass kort tid fram till budgetårsskiftet att genomföra denna förändring. Det skall ju till nya överväganden, och vi har också en arbetsrättslagstiftning att ta hänsyn till. Man kan alltså inte göra denna omfördelning utan att ha ett underlag för densamma.

Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2, 3 och 6 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 70 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Fru talman! I dagens betänkande nr 13 från utbildningsutskottet behandlas bl. a. några motioner från folkpartiet, som jag med några ord vill kommentera.

Den första gäller ett med 62 000 kr. förhöjt anslag till Riksförbundet Hem och Skola. Ett gott samarbete mellan skolan och hemmet är en av förutsättningarna för framgång i undervisningsarbetet. Det är naturligt att föräldrarna har medansvar för det samarbetet. Detta är särskilt angeläget för att få till stånd en bättre samsyn mellan hem och skola när det gäller normer för det gemensamma ansvar hem och skola har för barnens fostran.

Riksförbundet Hem och Skola utför ett angeläget arbete som länk mellan barnets viktigaste miljöer. Förbundet har emellertid ganska blygsamma statsbidrag för sin i övrigt ideella verksamhet. Folkpartiet föreslår därför en höjning av anslaget, och jag yrkar bifall till reservation 1.

Alla är överens om betydelsen av goda handledare när ungdomarna kommer ut på arbetsplatserna. Skolan har därför ett särskilt anslag för handledarutbildning. Mot bakgrund av att antalet platser i uppföljningsansvaret kommande år minskas med ca 2 000 ligger nu på kammarens bord förslag att också medlen till handledarutbildningen skall dras ner, dock inte mer än att anslagsnivån per plats siffermässigt blir densamma. Detta är vi ense om i utskottet. Samtidigt anser emellertid utskottsmajoriteten att det är nödvändigt att höja bidragen till löntagarorganisationerna med närmare 50 %, för att kvaliteten på handledarutbildningen skall kunna bibehållas. Från folkpartiets sida anser vi att bibehållande av anslagsnivån till löntagarorganisationerna från innevarande budgetår skulle innebära en tillräcklig förstärkning för att göra det möjligt för dessa att bättra på handledarutbildningen. Vi anser därför att den miljon som utskottet vill överföra från skolans anslag för handledarutbildning till löntagarorganisationerna skall ligga kvar på skolans anslag. Jag yrkar därför bifall till reservationerna 3 och 6.

Till sist några ord med anledning av den motion Jörgen Ullenhag och jag har väckt om förbättrad information till skolans personal om barn med medicinska handikapp. De kategorier det här handlar om är ofta så små att alltför få människor har någon närmare kunskap om hur man på bästa sätt kan hjälpa dem till rätta. Det kan gälla diet, följer av medicinering, allergibesvär osv. Genom den relativt starka skrivning som utskottet gjort hoppas jag dock att frågan har aktualiserats så att den uppmärksammas ute i kommunerna, där denna speciella omsorg måste fungera.

Jag har därför, fru talman, på denna punkt inget annat yrkande än utskottet. Jag yrkar alltså bifall till reservationerna 1, 3 och 6 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 71 MAJ KEMPE (vpk):

Fru talman! Jag har att ta upp vänsterpartiet kommunisternas reservation till utbildningsutskottets betänkande 13. Jag vill börja med reservation 7, vilken utgår från våra krav om en utvärdering av utvecklingen i grundskolan. Vi vill också att en grupp tillsätts med representanter för samtliga riksdags-

Nr 101

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Anslag till skol-
överstyrelsen,
m. m.*

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Anslag till skol-
överstyrelsen,
m. m.*

partier med uppgift att följa upp denna utveckling.

I samband med införandet av Lgr 80 föreslog vpk att en parlamentarisk grupp med representanter för samtliga riksdagspartier borde tillsättas för att följa införandet av den nya läroplanen. Riksdagen biföll den gången yrkandet, och vi hade en parlamentarisk skoldelegation en tid men inte längre än till 1982, då den upplöstes av den dåvarande skolministern.

Sedan dess har vpk motionsvägen drivit kravet på att på nytt få en parlamentariskt sammansatt grupp. Huvudmotivet för detta krav är nu liksom tidigare att stärka riksdagens inflytande över skolutvecklingen och att öka den parlamentariska insynen.

Att utvecklingen av grundskolan under de år som gått efter riksdagsbeslutet förstärkt behovet av en fortlöpande parlamentarisk insyn och kontroll framkommer på flera sätt i årets budgetproposition. Bl. a. föreslås tillsättandet av ett antal grupper antingen inom utbildningsdepartementet eller inom skolöverstyrelsen med uppgift att se över frågor som ledning och samordning av utvecklingsarbetet med inriktning på att stärka kulturens ställning, översyn av kursplanerna i svenskämnet, utformning av direktiv för en precisering av vilka baskunskaper och basfärdigheter skolan skall garantera alla elever, utvärdering av fortbildningsorganisationen för skolans personal, utformning av riktlinjer för skolläroverstyrelsens s. k. fördjupningsdel m. m.

Viktigt är att konstatera att flertalet av de frågor som nu kommer att beredas utan att riksdagen har ett direkt inflytande inte är av teknisk natur utan mer av politisk natur. Det är dessutom områden där olika politiska uppfattningar kommit till uttryck. Enligt vår mening hade ett beredningsarbete som i stället bedrivits med riksdagens direkta insyn inneburit en klar förstärkning av det demokratiska inflytandet på skolans utveckling.

Vår reservation 8 bygger på motion 1903 av två socialdemokratiska ledamöter, där kravet förs fram om att skyndsamt utreda formerna för att inom skolans ram tillsätta en stödorganisation för medicinskt handikappade barn.

Medicinskt handikappade barn kan t. ex. vara barn med allergiska problem, barn med mag- och tarmsjukdomar eller barn som har diabetes eller epilepsi. Vi delar här motionärernas uppfattning att man genom en sådan här stödorganisation kunde uppnå bättre kunskaper och att man utifrån en sådan stödorganisation också kunde göra större insatser från skolans sida kring de olika problem som kan vara förknippade med dessa barns skolgång.

Reservationerna 13 och 14 berör handikappade elevers möjlighet till skolgång. De flesta är väl i dag överens om att en människas handikapp i de allra flesta fall avgörs av tillgängligheten till den miljö som omger henne. För handikappade elever i skolan utgörs den här miljön av bl. a. skollokaler, läromedel och lärarnas undervisning. Tillgängligheten till dessa miljöer är avgörande för inhämtandet av kunskapsstoffet för eleven. Då riksdagen fattat många viktiga beslut för att möjliggöra skolgång för handikappade människor och då dessa beslut i sin tur ställer stora krav på framför allt två

instanser i det centrala utbildningsväsendet, nämligen rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för handikappade, RPH, och statens institut för läromedelsinformation, tycker vi att det är lätt att inse att deras resurser måste ökas och att inga besparingar på deras område är möjliga.

Det riksdagsbeslut som fattats om tekniska hjälpmedel är av särskilt stor betydelse för RPH-RH:s verksamhet. Landstingen åläggs där att sörja för att eleverna får sådana hjälpmedel utan kostnad för skolhuvudmannen. När det gäller läromedel sägs det att ansvaret för att de handikappade eleverna får tillgång till sådana åvilar RPH.

RPH skall samverka med regionala konsulenter, regioninstitutioner och de fem planeringsberedningarna. RPH skall också sköta fortbildningen av lärarna.

RPH-RH har förutom riksdagsbeslutet att ta hänsyn till tre krav som ställs på deras verksamhet:

- att göra nya insatser för elever som har grava talsvårigheter,
- att räkna in elever med MBD i primärmålgruppen, och
- att framställa läromedel som kan användas i datorstödd undervisning.

Målgrupperna för RPH har en stor spännvidd när det gäller grad, art och komplexitet i handikapp och begåvning, vilket i sin tur innebär att behovet av läromedel är mycket mångskiftande. Till detta kan läggas att det finns ett stort behov av anpassade läromedel, även bland elever som inte inräknas i RPH:s primära målgrupper.

Viktigt är också att RPH har tillräckliga resurser för att följa upp utvecklingen på det datatekniska området. Annars är risken stor att handikappade blir helt överkörda i den utvecklingen, något som vore oerhört olyckligt, eftersom datatekniken kan vara till stor nytta för just de handikappade i hjälpmedelssammanhang och för anpassning av läromedel.

RPH-HÖR har under några år på försök fungerat som lager och distributionscentral för RPH och har haft hand om distribution och lagerhållning åt alla handikappgrupper, även - där resurserna så tillåtit - åt sekundära målgrupper. Genom nedskärningar i budgeten sätts nu stopp för en utbyggnad av tjänsterna - för detta skulle det krävas större lokaler. Att RPH, som tidigare var tänkt, successivt skulle byggas ut omöjliggörs nu genom att de medel man i budgetpropositionen tilldelats kommer att räcka enbart till att hålla uppe nuvarande organisation.

Redan nu är dessutom väntetiden lång för beställning av anpassade läromedel. Skolan gör ofta sina litteraturförteckningar ganska sent, vilket innebär att dessa elever alltför ofta får sina läromedel först när övriga i klassen redan passerat dem i sin undervisning.

När det till sist gäller möjligheterna att använda datatekniken för anpassning och utveckling av hjälpmedel och läromedel finns medel delvis anvisade i budgetpropositionen under anslaget Stöd för produktion av läromedel. Men man måste beakta att särskilda problem finns i de här sammanhangen, nämligen att göra datatekniken tillgänglig som hjälpmedel.

Onsdagen den
20 mars 1985

*Anslag till skol-
överstyrelsen,
m. m.*

Vad som krävs är att hitta vägar för kommunikation mellan datorn, hjälpmedlet, och den som skall använda sig av det. Medel måste enligt vår mening avsättas för det ändamålet.

Vpk har utifrån dessa insikter föreslagit 1 miljon utöver regeringens förslag till stöd för produktion av läromedel och 2,5 miljoner utöver regeringens förslag till Rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för handikappade.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 7, 8, 13 och 14 i utskottsbetänkandet.

Anf. 72 HELGE HAGBERG (s):

Fru talman! I propositionen uppräknas anslaget till Hem och Skola men också till andra organisationer som finns i skolan med 158 000. Det är en 13-procentig uppräkning i förhållande till det anslag som för närvarande utgår. Folkpartiet vill ge ytterligare 62 000 i anslag och rikta det beloppet till just Hem och Skola. Vi har inte de pengarna, utan vi får notera det intresse som folkpartiet visat i dessa avseenden.

Jag yrkar alltså avslag på reservation 1.

SÖ har sagt i ett förslag till organisationsindelning av verket, att eftersom AMU-utbildningen försvinner från SÖ vill man i stället överföra påbyggnadsutbildningen inom gymnasieskolan till avdelningen för vuxenutbildning. Detta har centerpartiet inte tyckt vara godtagbart.

Utskottsmajoriteten konstaterar att regeringen har fått anmälan om förslaget, som tillstyrks av föredraganden, och att regeringen vill att riksdagen skall ge sitt godkännande. Vi förutsätter att avdelningarna för vuxenutbildning och gymnasieutbildning har sådana kontakter med varandra att arbetet kan löpa friktionsfritt.

1 milj. kr. föreslår föredragande statsrådet att SÖ skall få för att få löntagarorganisationernas medverkan i handledarrekruteringen. Alla de borgerliga partierna föreslår avslag på denna punkt. Vi inom majoriteten tycker att det är mycket värdefullt att få löntagarnas organisationer med i rekryteringen av handledare för uppföljningsansvaret. Vi yrkar därför bifall till förslaget att ge detta anslag.

Moderaterna går ett steg längre. De tycker inte att några anslag till löntagarorganisationer skall utgå över huvud taget. Moderaterna vill alltså att handledningen i skolorna skall ske ändå, utan att det kostar någonting. Vidare vill moderaterna inte att det skall ges någon information om läroplaner för grundskolan, och de vill inte heller att vi anvisar ett anslag till minoritets- och invandrarverksamhet. Det är ett anslag som vi föreslår i organisatorisk ordning skall gå till SIL, statens institut för läromedelsinformation.

Vi tycker att det är värdefullt att det sker en rekrytering av handledare från löntagarorganisationerna för uppföljningsansvaret. Vi tycker att det är viktigt att vi följer upp informationen om den läroplan som gäller för grundskolan, liksom att minoritets- och invandrarverksamheten får sitt anslag och får det via SIL. Därför avstyrker vi de reservationer som finns på dessa punkter.

Moderaterna vill inte ställa upp på så värst mycket inom skolans område. De föreslår också att de regionala planeringsråden skall slopas. Den verksamheten har varit i gång ett tag och också blivit föremål för utvärdering av SÖ, som överlämnat en rapport till regeringen. Rapporten bereds nu i regeringskansliet.

Utskottsmajoriteten tycker att man också för kommande år skall anslå medel till dessa planeringsråd. Sedan får vi se i samband med nästa års budget vad utvärderingen har resulterat i och vilken slutgiltig organisation de regionala planeringsråden skall ha.

Länsskolnämnderna har medel för utvecklingsstöd i skolan. Anslagen går till länsskolnämnderna för att dessa skall kunna få utvärderingen förlagd så nära verksamheten i skolan som möjligt. I år uttalar statsrådet att utvecklingsstödet också för framtiden bör inriktas mot gymnasieskolan. Anslagen är till hjälp för kommuner som t. ex. har långt till en högskola eller i övrigt har begränsade resurser. SÖ förordar också en mera långsiktig uppläggnings- och verksamheten. Detta biträder vi och föreslår att moderatreservationen avvisas.

En parlamentarisk skoldelegation vill vpk ha för att bl. a. följa upp den nya läroplanen för grundskolan. Under ett flertal riksmöten har denna fråga varit uppe till diskussion. Men också då har förslaget varit att vi skulle få tillbaka denna parlamentariska grupp för att granska olika företeelser i vår skola. Utskottsmajoriteten anser att när denna skoldelegation nu en gång har slopats är det myndigheten, SÖ, och regeringen som skall ha ansvaret för att övergripande följa vad som händer i vår skola, ta initiativ och lägga upp förslag. Det är här i riksdagen som vi skall diskutera sådant. Vi har ju rika möjligheter att påverka olika inslag i skolan. Det tas många initiativ, av såväl SÖ som regeringen, som vi får tillfälle att diskutera här i kammaren. Denna ordning tycker vi är bra och avstyrker alltså förslaget om skoldelegation även nu.

Vpk vill också att frågan om särskild utredning om elever med medicinska handikapp skall påskyndas. I föregående års budgetproposition meddelade föredragande statsrådet att SÖ fått i uppdrag att tillsammans med socialstyrelsen utarbeta informationsmaterial. Skolorna skulle få en redogörelse för de kunskaper som finns om funktionshinder men också uppslag till insatser som kunde underlätta elevernas skolgång. Nu har SÖ tagit fram ett sådant material, som skall komma ut till skolorna. Vidare finns medel att tillgå för att anlita utomstående för samråd och delgivande av kunskaper. Det görs således en del för närvarande, och vi kan avvakta verkan av dessa insatser.

På handikappområdet satsas medel för att få fram läromedel som kan underlätta undervisningen för olika handikappgrupper. Statsrådet meddelar också att särskilda medel under en treårsperiod skall utgå, riktade till datautveckling. SIL får anvisning att rikta resurserna speciellt till handikappade grupper. Visst är det viktigt att vi också har med de handikappade eleverna i de nya undervisningsinslag som tas i anspråk på skolans område för att bibringa eleverna en så fullödlig och modern utbildning som möjligt!

Under senare år har rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel tillförts

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Anslag till skol-
överstyrelsen,
m. m.*

ökade resurser. Föredragande statsrådet föreslår inga ökade medel för denna verksamhet för kommande budgetår. Däremot vill regeringen att statskontoret skall göra en granskning av rikscentralernas verksamhet. I avvaktan på denna granskning förordar också utskottsmajoriteten bifall till det föreliggande förslaget och föreslår således att vpk-reservationen lämnas utan åtgärd.

Med det sagda föreslår jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter och avslag på de reservationer som är fogade till betänkandet.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 73 BIRGER HAGÅRD (m) replik:

Herr talman! Som jag inledningsvis sade är väl detta i och för sig inte några särskilt upphetsande frågor. Detta är exempel på anslag som inte till varje pris behövs. Det är också exempel på hur man i onödan vidmakthåller byråkratiska organ. Det här lilla betänkandet blir ett typexempel på stelbenthet när det gäller att få ner statliga utgifter och över huvud taget rensa upp.

Här har vi ett antal anslagsposter, vi har pressad ekonomi, och vad gör man? Jo, man ökar på successivt, lägger på än det ena, än det andra, i stället för att på allvar överväga om de här utgifterna verkligen är nödvändiga.

Är det verkligen så att vi i det här landet inte kan klara oss utan det extra anslag för information om Lgr 80 som det är fråga om här? Kan vi verkligen inte klara oss utan dessa regionala planeringsråd, som inte ens har utvärderats ännu?

Är alla dessa anslagsposter verkligen så viktiga att vi för den skull måste låna pengar utomlands till dem? Är de så viktiga att vi måste ta upp lån, att sedan betalas tillbaka med god ränta av våra barn och barnbarn?

Anf. 74 KERSTIN GÖTHBERG (c) replik:

Herr talman! Det finns ingen anledning att ha någon lång debatt om de här frågorna. En del av dem som vi tagit upp får vi tillfälle att komma tillbaka till i andra sammanhang.

Låt mig bara säga att jag är litet förvånad över att Helge Hagberg så kategoriskt säger att den här omfördelningen inom avdelningen inom SÖ ligger helt i linje med de tankegångar som finns. Jag förstår inte riktigt att Helge Hagberg inte har klart för sig – vilket jag trodde han hade – att just påbyggnadsutbildningen och övriga utbildningar inom gymnasieskolan ligger mycket nära varandra och att det är mycket viktigt att de hålls samman inom samma avdelning.

Vi är alltid – det vet Helge Hagberg mycket väl – tvungna att göra prioriteringar mellan olika områden som vi anser vara angelägna. Vi har ansett – vi kommer tillbaka till det vid ett senare tillfälle – att just fort- och vidareutbildningen för lärare är ett så angeläget område att vi har funnit det nödvändigt att förstärka den delen av anslaget. Det har vi gjort genom en omfördelning, som jag redan sade i mitt förra inlägg.

Anf. 75 LINNEA HÖRLÉN (fp) replik:

Herr talman! Bara två saker.

För det första kan jag bara beklaga att socialdemokraterna inte hade möjlighet att lägga på ytterligare något till Riksförbundet Hem och Skola, som är en ideellt arbetande organisation som verkligen kan behöva få uppmuntran i form av en förstärkning.

För det andra: Löntagarorganisationerna tror jag är i en sådan situation att de kan klara den uppsökande verksamhet som de skall bedriva när det gäller att få tag i handledare för ungdomar. Vi får ändå räkna med betydligt färre ungdomar i ungdomsuppföljningen, och det betyder också färre handledare. Får man då behålla det anslag som man haft tidigare innebär det faktiskt en förstärkning, och det tycker vi är tillräckligt.

Anf. 76 HELGE HAGBERG (s) replik:

Herr talman! Birger Hagård undrar om det är så viktigt att vi har de onödiga och byråkratiska anordningarna att vi tvingas låna pengar i utlandet för att alltfört ha dem i verksamhet. Jag vet inte om vi direkt lånar pengarna utomlands. Vi har ju faktiskt, efter att under några år ha levt på lån, börjat betala för oss själva här i landet.

Det är riktigt att vi tar de reformer som vi genomför i vår skola på allvar. Vi ser dessutom till att följa upp de olika insatserna och få dem utvärderade. Ofta tar vi fram dessa frågor och diskuterar dem också här i riksdagen, vilket det är viktigt att vi gör.

Vi tycker att det är angeläget att såväl verksamheten med planeringsråd som utvärderingen av grundskolereformen, som ännu är ganska ny och som vi hittills inte har fått någon ordentlig utvärdering av, får fortgå. Vi menar också att det är viktigt att vi ökar anslaget till löntagarorganisationerna med 1 miljon, så att de när det gäller uppföljningsansvaret kan vara med i rekryteringen av handledare.

Vi borde i detta sammanhang tänka också på de äldre ungdomsgrupperna, som vi har utplacerade i arbetslivet på ungdomsplatser. Jag har samtalat med dessa grupper, och deras reaktion är att de har för litet kontakt med det gängse arbetslivet. De får jobba och ha en arbetsroll, men de får inte diskutera med ansvariga, t. ex. fackliga företrädare. Jag tycker att vi skall undersöka om det inte går att utveckla verksamheten, så att de fackliga organisationerna blir medagerande också på den punkten.

Anf. 77 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Det är dags att slå larm om skolbibliotekens på sina håll usla standard, inte minst mot bakgrund av att timtiden i ämnet svenska på grundskolan utökats och att, glädjande nog, svenskämnet nyligen gjorts obligatoriskt på gymnasieskolans tvååriga linjer. Svenskämnet håller på att ändra karaktär. Från att ha varit ett mer renodlat färdighetsämne med tonvikt på att lära ut formalia om språket, införs nu mer uppsatsskrivning och litteraturläsning på schemat, och kunskaperna i litteraturhistoria utökas. Denna pedagogik är ämnad att frigöra elevernas egen kreativitet och lägga en

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Anslag till skol-
överstyrelsen,
m. m.*

grund för ett förhoppningsvis livslångt läsinträsse. Svenskämnets roll som förmedlare av vårt gemensamma kulturarv stärks.

Önskvärt vore att skolstyrelser och skolledningarna noggrant studerade budgetpropositionens bil. 10 och i sitt handlande vägledades av följande kloka sentens: "Insatser för att förstärka svenskämnets och litteraturens betydelse i skolans arbete kräver att ett brett och varierat utbud av litteratur finns tillgängligt i skolan." Verkligheten ser tyvärr sådan ut att detta utbud saknas i alltför många skolor.

I propositionen om litteratur och folkbibliotek betonas också vikten av ett bättre samarbete mellan folkbiblioteken och skolförvaltningarna och anslås medel till utgivning av en klassikerserie lämpad för skolbruk, något som är glädjande.

Utskottet delar vår uppfattning om värdet av litteraturläsning i skolan och utgår ifrån att kommunerna så långt som möjligt har tillgång till goda bibliotek.

Detta är, med tanke på den bistra verkligheten, en något from förhoppning vad gäller skolbiblioteken.

Alarmerande är att bokanslagen till skolbiblioteken – enligt en undersökning som kulturrådet har gjort – har halverats räknat per elev under tiden 1974–1984. Därtill kommer att skolornas inköp av läromedel minskat betydligt de senaste åren. Skolbibliotekens standard uppvisar stora olikheter mellan kommunerna emellan. En del skolor saknar bibliotek. Mediebeståndet är till dels föråldrat och behöver förnyas. De fackutbildade skolbibliotekarierna är få. Något som förtjänar speciell uppmärksamhet och som jag kraftigt vill betona är att eleverna på de yrkesinriktade linjerna i gymnasieskolan är de sällast ställda i fråga om skolbibliotek.

Vi skriver i vår motion att även om skolbiblioteksverksamheten utslutande är ett kommunalt åtagande har den statliga skoladministrationen ett övergripande informationsansvar, som man kan finna nya vägar att leva upp till.

Som första åtgärd och i form av ett försöksprojekt borde två eller flera länskolnämnder slå sig samman om en skolbibliotekskonsulent vars uppgift skulle vara att informera och propagera för fullgod standard på skolbiblioteken.

Även om utskottet inte för närvarande uttalar sig för motionens lösning säger man följande:

"När det gäller länskolnämndernas insatser vill utskottet erinra om att det åligger dem att följa den pedagogiska utvecklingen och vid förändringar i läroplaner vidta de åtgärder som de finner ändamålsenliga inom ramen för befintliga resurser."

Detta vill vi motionärer tolka så att varje länskolnämnd uppmärksammar de brister som finns inom skolbiblioteksverksamheten i det egna ansvarsområdet och går ut med en bred information i frågan.

Herr talman! Det brådskar, och det är synnerligen angeläget att snabba och resoluta åtgärder vidtas. Vikten av att upprätthålla en fullgod biblioteksstandard är avgörande för om statens satsningar på mer kultur och

litteraturläsning i skolan skall bli framgångsrika. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om utbildningsutskottets betänkande 17.)

Anf. 78 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera utbildningsutskottets betänkande 14 om anslag till universitets- och högskoleämbetet, m. m.

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Anslag till universitets- och högskoleämbetet, m. m.

Anf. 79 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Även när det gäller utbildningsutskottets betänkande 14, som avser anslag till universitets- och högskoleämbetet, skall jag försöka fatta mig kort.

Det är framför allt två frågor som jag vill ta upp och något beröra. Den ena gäller avvecklingen av regionstyrelserna, och den andra gäller internationaliseringsarbetet.

Frågan om regionstyrelserna har debatterats ingående vid många olika tillfällen. Det är möjligt att vi får en debatt i dag, annars är jag övertygad om att det blir många debatter senare i detta ämne.

Regionstyrelserna kom till i samband med den s. k. högskolereformen 1977. Regionstyrelserna är onödiga byråkratiska organ. Själv har jag i ett antal år tillhört en regionstyrelse. Jag måste säga att det inte finns några uppgifter som inte skulle kunna utföras lika bra och kanske bättre av andra organ. Här finns det möjlighet att spara ett tiotal miljoner, pengar som så väl behövs på andra områden inom den högre utbildningen.

Till detta betänkande har en reservation fogats från moderater och folkpartister i utskottet – reservation 1, och till den ber jag att få yrka bifall.

Såväl moderata samlingspartiet som centerpartiet har motionsvägen aktualiserat åtgärder för en ökad internationalisering av den högre utbildningen. Det gäller framför allt att göra det möjligt för våra studenter att tillgodoräkna sig studieresultat som de har uppnått vid utländska universitet, då inte minst språkstudier.

Det är värdefullt över huvud taget för våra studerande att vistas vid utländska universitet, att skaffa sig erfarenheter och att kunna träna språk. Det vidgar perspektivet för de studerande, och det ökar användbarheten på olika områden när vederbörande återvänder till hemlandet. För språkstudier är detta självklart. Egentligen borde det vara obligatoriskt för t. ex. blivande språklärare att de tillbringat åtminstone ett år utomlands. Nu vet jag att detta av statsfinansiella och andra skäl är svårt att genomföra i dagsläget,

Nr 101

Onsdagen den
20 mars 1985

Anslag till universitets- och högskoleämbetet, m. m.

Onsdagen den
20 mars 1985

*Anslag till universi-
tets- och högskole-
ämbetet, m. m.*

men det är någonting som borde stå högt på önskelistan.

Utskottet skriver att det redan i dag finns former för tillgodoräkning av studieresultat utomlands. Det är riktigt, vi har alltså våra linjenämnder. Det finns möjlighet för studierektorer och andra att gå in i de här sammanhangen, men det är inte till fyllest. Vad vi saknar är ett auktoritativt uttalande från riksdagens sida, vilket verkligen sätter eftertryck bakom de här vackra orden från utskottsmajoriteten i vad gäller angelägenheten av internationalisering av den högre utbildningen och forskningen.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1 och 3 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 80 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas bl. a. ett par yrkanden i centerns kommittémotion om högskolefrågor. Bl. a. tas det upp ett yrkande från vår sida om att man skall genomföra en besparing på 6,5 milj. kr. på anslaget Vissa tandvårdskostnader. Detta utgör då en del av vårt totala förslag beträffande omfördelning av resurser till enligt vår mening mera angelägna ändamål. Jag yrkar bifall till reservation 2 där denna fråga behandlas.

Det principiellt intressanta tas upp i reservation 3, som gäller högskolans internationalisering. Birger Hagård har ju utvecklat det hela ganska vältaligt, varför jag inte behöver tillägga särskilt mycket. Jag tycker ändå att det borde vara ganska självklart att man vid studier i ett främmande språk skall kunna tillgodoräkna sig studier i landet i fråga som en merit. Det måste vara mycket angeläget att uppmuntra sådana studier. Nu finns det möjligheter, men det ankommer på den enskilda linjenämnden om studierna får tillgodoräknas som merit eller ej. Då blir det självfallet ett stort risktagande för den enskilde studenten. Risken finns ju alltid att man inte får tillgodoräkna sig dessa studier. Det är också viktigt att man får studiemedel vid den här typen av studier. Sverige blir mer och mer beroende av omvärlden, och därför är det mycket viktigt att vi har en väl fungerande språkundervisning i skolorna, så att språkkunskaperna allmänt blir goda. Därför måste vi också satsa på den som vill bli språklärare. Det är också viktigt med goda språkkunskaper när det gäller personer som arbetar inom bl. a. näringsliv och administration. Man borde därför inte minst på detta område satsa på internationalisering, vilket vi också har föreslagit. Jag yrkar bifall till reservation 3.

Däremot vill jag absolut inte, herr talman, yrka bifall till reservation 1, där regionstyrelsernas ställning tas upp. Enligt centerns uppfattning är de små högskolorna en mycket viktig del av vårt högskoleväsende. De är effektiva när det gäller att nå ut med högskoleutbildning till ungdomar som annars av geografiska skäl inte har möjlighet till sådan utbildning. Det är av stor regionalpolitisk betydelse. Man har möjlighet att utnyttja lokala förutsättningar på ett sätt som berikar verksamheten. För att inte de små högskolorna skall komma i kläm mellan de stora jättarna, universiteten, spelar utan tveivel regionstyrelserna en mycket viktig roll. Det är viktigt att det är regionstyrelserna som får fördela olika typer av resurser, så att de små högskolorna inte

blir alltför beroende av de stora universiteten. Därför yrkar jag avslag på reservation 1.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till reservationerna 2 och 3 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 81 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Från folkpartiets sida tycker vi att regionstyrelserna är onödiga byråkratiska organ, som så snart som möjligt skall avvecklas. Den regionala samordningen, som är viktig och nödvändig, kan universiteten och högskolorna själva med fördel klara av. Att det skall behövas en stor styrelse och ett antal tjänstemän för att t. ex. klara av regional planering i Stockholm och på Gotland är och förblir en egendomlig ordning.

Decentralisera i stället, säger vi, genom att ge universitet och högskolor pengar snabbt och direkt genom att ta bort regionstyrelserna!

Oppositionen mot regionstyrelserna växer också starkt i den besparingssituation som högskolan befinner sig i. Senast har Umeå universitets rektor sagt att han inte skulle sörja om regionstyrelserna försvann. Det sade han till stor förtret för regionkansliet i Umeå högskoleregion.

Också på de mindre högskolorna blir uppfattningen vanligare att det är bättre att ta bort regionstyrelserna än att skära i budgeten. Vi skall ha klart för oss att de mindre och medelstora högskolorna nu har fungerat så länge att de själva har fått en sådan omfattning och en sådan kvalitet på verksamheten att de kan klara mycket som de hade svårt att klara tidigare.

Långt in i socialdemokratins led växer också kritiken. Det framgår av betänkandet att statsrådet tänker återkomma till regeringen "beträffande en utredning om den regionala utbildningsplaneringen". Man frågar sig vad som menas med det. Tydligt fungerar det ändå inte särskilt bra med regionstyrelserna – inte heller om man lyssnar på socialdemokraterna.

Jag vill fråga socialdemokraternas företrädare i den här debatten: Är detta början till slutet för regionstyrelserna, om socialdemokraterna får bestämma? Eller vad menas egentligen med att man nu vill tillsätta en utredning?

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 3.

Anf. 82 IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Till det betänkande som vi nu behandlar och som bl. a. rör anslag till centrala och regionala myndigheter för högskolan finns, som vi redan hört, tre reservationer fogade. Jag går därför direkt in på den första, som är en välkänd reservation och som berör regionstyrelserna.

Nu som tidigare vill reservanterna ha ett principbeslut om en avveckling av regionstyrelserna – och nu fr. o. m. budgetåret 1985/86. Man vill också ge regeringen i uppdrag att lägga fram en avvecklingsplan.

Utskottsmajoriteten anser att regionstyrelserna spelar en viktig roll när det gäller att utveckla former för samverkan mellan olika regionala organ med ansvar för utbildningen. Jag vill också understryka att statsrådet – vilket även Jörgen Ullenhag berörde här – ämnar återkomma till regeringen beträffande en utredning om den regionala utbildningsplaneringen. Jag anser att det

Onsdagen den
20 mars 1985

*Anslag till universi-
tets- och högskole-
ämbetet, m. m.*

därmed för dagen inte finns någon anledning att göra annat än att avstyrka reservationskravet.

När det gäller reservation 2, om besparingar på anslaget Vissa tandvårds-kostnader, tog utskottet under förra riksmötet upp några av de problem som varit förknippade med anslaget. Bl. a. ligger prisstegringarna på dentalmate-rial väsentligt högre än den prisomräkning som tillämpas vid anslagsberäk-ningen. Utskottsmajoriteten avstyrker, med hänvisning till kostnadsutveck-lingen för de ändamål som bekostas under anslaget, motion 1324, yrkande 17, i denna del.

I fråga om reservation 3, om högskolans internationalisering, understry-ker utskottsmajoriteten betydelsen av internationalisering av den högre utbildningen. Att språket fyller en viktig uppgift i internationaliseringssam-manhang kan jag understryka. Det är också betydelsefullt som kontaktför-medlare, inte bara mellan människor inom ett och samma språkområde utan också mellan länder och kulturer med olika språk. Det är helt självklart. Det är så självklart, anser jag och utskottsmajoriteten, att språkkursverksamhe-ten inte skulle behöva någon särskild reklam i fråga om internationalisering-en. I detta sammanhang blir språket också ett arbetsredskap.

Det finns mycket positivt att säga om internationaliseringen, men det ankommer på linjenämnder, enskilda institutioner och lärare att bedöma vilka studier utomlands som bör tillgodoräknas. Det finns alltså redan i dag former för tillgodoräknande av studieresultat utomlands.

Med detta yrkar jag avslag även på reservation nr 3.

Anf. 83 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Det vore intressant om Iris Mårtensson kunde förklara vad utskottsmajoriteten avser när man säger att man har erfarit att regeringen vill utreda frågan om regionstyrelsernas fortsatta verksamhet. Vill man utvidga verksamheten, eller är man inne på linjen att göra någonting åt denna byråkratiska utväxt? Vad är syftet med det hela? Varför vill man inte redan nu komma till skott? Det har funnits tendenser i denna riktning tidigare.

När det gäller själva internationaliseringsproblematiken finns det anled-ning att ställa frågan: Om utskottets majoritet anser att – vilket är tacknämligt – internationaliseringen är så väsentlig, varför är man då inte beredd att göra ett tillkännagivande till regeringen? Detta gäller inte bara den tekniska frågan. Det är riktigt att linjenämnder, studierektorer och andra kan fatta beslut i ärendet, men det gäller också, som tidigare har framhållits av talare i denna debatt, att kunna sätta makt bakom orden och visa hur angelägen internationaliseringen är. Varför kan det inte göras ett sådant tillkännagivande?

Anf. 84 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Iris Mårtensson framhöll allt vackert som kunde sägas om språkutbildningen. Det är alldeles riktigt att det finns mycket vackert att säga om den. Det var emellertid inte vackra ord som vi efterlyste i vår motion, utan konkreta åtgärder som skulle göra det möjligt att förbättra språkutbild-

ningens kvalitet. Att underlätta för språkstudier i utlandet är en sådan konkret åtgärd.

Vi anser att de regler som gäller i dag är otillräckliga. Vad som behövs är klarare riktlinjer, så att studenterna vet vad de skall hålla sig till, både när det gäller meritvärdering och när det gäller studiestöd. Det borde vara möjligt att på denna punkt komma fram till någorlunda likartade regler över hela landet.

Som sagt var, herr talman, är vackra ord ingen tröst för våra språklärare – vad som behövs är konkret handling, och det är där som utskottsmajoriteten har kommit till korta.

Anf. 85 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Jag fick inte något svar på den fråga som jag ställde i mitt förra inlägg om vad syftet med denna utredning om den regionala planeringen är. Jag tycker att Iris Mårtensson är skyldig kammaren ett svar i fråga om vilken färdriktningen är. Är det fråga om att förstärka regionstyrelserna ytterligare – vilket socialdemokraterna har föreslagit tidigare – eller är det fråga om att göra en omprövning? Kan rent av resultatet bli det att man kan tänka sig en avveckling av regionstyrelserna? Det här är intressanta frågor för alla dem som i dag arbetar inom högskolan och på universiteten.

Vi hade för en tid sedan här i kammaren en debatt, varav en del ägnades åt regionstyrelserna. Då framträdde den ärade ledamoten av denna kammare Bo Södersten och tog för första gången bladet från munnen i högskolefrågor. Jag ställde frågan till honom vad han tyckte om regionstyrelserna. Såvitt jag vet avstod han i omröstningen när det gällde frågan om en förstärkning eller en försvagning av regionstyrelserna.

Jag har ännu inte träffat någon aktiv forskare som är socialdemokrat och som försvarar regionstyrelserna, och det är nog så betecknande. Har Iris Mårtensson träffat någon aktiv socialdemokratisk forskare som försvarar regionstyrelserna? Jag vill påstå att de aktiva inom högskolan tycker att regionstyrelserna skall avvecklas – och den opinionen växer. Det är bättre att ta bort en onödig byråkrati och decentralisera än att skära ned inom viktiga verksamheter som handlar om undervisning och forskning.

Anf. 86 IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Låt mig allra först yrka bifall till utskottets hemställan.

När jag nu får frågan vad vi avser med en utredning, vill jag svara att syftet är att vi skall kunna belysa det positiva eller det negativa med en regionstyrelse. Man måste se på den verksamhet som har varit. När man nu vill avbyråkratisera genom att ta bort regionstyrelserna förvånar det mig litet, speciellt som man från folkpartiets sida åtminstone tidigare har förespråkade samrådsnämnder. Då vill jag fråga: Skall en avveckling ske för att regionstyrelserna skall kunna ersättas med något annat? Om det är meningen lär det inte heller ske helt kostnadsfritt. Något kansli måste väl också finnas för den organisationen. Är regionstyrelserna för er helt överflödiga i nuvarande verksamhet?

Vi fick i förra veckan verksamhetsrapport för 1983/84 från Jörgen Ullenhags egen region, Uppsala högskoleregion. En liten titt i den rapporten ger vid handen vilken betydelse regionstyrelserna har för verksamheten. Jag uppmanar: Läs den, ta del av den! För med det betydelsefulla arbete som regionstyrelserna nu gör anser jag att man kan lugna sig och vänta på den aviserade utredningen om den regionala utbildningsplaneringen.

Herr talman! Jag vill också ta upp litet av det jag berörde i mitt huvudanförande. Det finns redan i dag former för att man skall få tillgodoräkna sig studieresultat man tillägnat sig utomlands. Jag vill än en gång framhålla det. Men om vi gör en liten tillbakablick finner vi att den här frågan också togs upp i föregående budgetproposition. Där fick vi veta att UHÄ genom en arbetsgrupp har kartlagt antalet förfrågningar och ansökningar rörande värdering av utländsk högre utbildning. Det finns med andra ord verksamhet på gång både inom UHÄ och lokala enheter för att förbättra verksamheten rörande de här frågorna. Regeringen har gjort en insats, och vi bör nu vänta på resultatet.

Anf. 87 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Hörde jag rätt? Iris Mårtensson säger som svar på frågan om vad den här utredningen skall syssla med när det gäller regionstyrelserna och framtiden att den skulle belysa det positiva som varit. Skulle det vara någon sorts äreminne över regionstyrelserna i det förgångna? Visserligen kanske det blir svårt att skriva äreminnet, men man kan möjligen tänka sig att avsikten är att regionstyrelserna skall avvecklas och att det därför skulle få komma ett äreminne, så att någonting har hänt i den vägen.

Jag skulle vilja ta upp ytterligare en fråga i sammanhanget. När det gäller internationaliseringsfrågan säger Iris Mårtensson att det görs så mycket. UHÄ jobbar med detta; regeringen har varit positiv, etc. Om vi är överens om internationaliseringens viktiga roll då det gäller den högre utbildningen finns det väl inga skäl i världen till att inte också riksdagen skulle komma med ett tillkännagivande som, som sagt var, ger eftertryck åt betydelsen av den här verksamheten och även får den att fungera över hela landet.

Anf. 88 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Ett rakt svar på Iris Mårtenssons fråga till mig är: Ja, regionstyrelserna är helt överflödiga. Jag har läst rapporter från regionstyrelsernas verksamhet i Umeå, Uppsala och på andra orter, och jag kan gärna intyga att det på kanslierna finns många duktiga tjänstemän som lägger ner ett mycket fint arbete. Det är inte det saken gäller. Min poäng är att man kan klara den regionala planeringen utan särskilda regionala kanslier och utan stora regionstyrelser som sammanträder och producerar massor av papper.

Det vi har sagt är inte att man skall ersätta regionstyrelserna med någon ny byråkrati eller någon ny formell styrelse. Vi har sagt att man kan ha ett regionalt samråd och repliera på befintliga universitet och högskolor när det gäller servicen gentemot dem som jobbar med samrådet. Det är faktiskt bara Sverige som har svenska regionstyrelser. Jag har inte träffat någon aktiv

lärare eller forskare någon annanstans som tycker att detta är något eftersträvansvärt. Det är bättre att man stärker de enskilda högskolorna och universiteten, decentraliserar planeringen och får ut pengarna snabbare till universitet och högskolor. Jag hade hoppats att det var det den översyn skulle gå ut på som regeringen nu skall ta initiativ till, men Iris Mårtenssons svar gjorde mig litet oroad, måste jag tyvärr säga.

Sedan svarade inte Iris Mårtensson på min andra fråga: Har Iris Mårtensson träffat någon aktiv socialdemokratisk forskare som tycker att det är bra med regionstyrelserna? Vad heter han eller hon i så fall? I den här kammaren finns knappast någon, såvitt jag vet.

Anf. 89 IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! På den frågan kan jag svara direkt nej – men jag anser inte att detta är en fråga enbart för forskare. När en utredning nu tillsätts kan man ställa frågan: Varför utreds en sak? Jo, för att den skall belysas ur alla synvinklar, positivt och negativt. Vad som blir resultatet därav får utredningens betänkande visa.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om utbildningsutskottets betänkande 17.)

Anf. 90 ANDRE VICE TALMÄNNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera utbildningsutskottets betänkande 17 om svensk undervisning i utlandet, m. m. I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Svensk undervisning i utlandet, m. m.

Anf. 91 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! I utbildningsutskottets betänkande 17 behandlas bl. a. en motion av Ulla Tillander. Till betänkandet är fogat ett särskilt yttrande från moderaterna, som i någon mån följer upp motionens tankegång, och jag vill gärna kommentera detta. Det särskilda yttrandet är nämligen befogat.

När utskottet säger, att enligt skolöverstyrelsen har inte något behörigt barn utestängts från undervisning vid svensk utlandsskola på grund av föräldrarnas oförmåga att erlagga elevavgift, är det kanske riktigt att skolöverstyrelsen har lämnat de uppgifterna till utskottet – men uppgifterna är inte riktiga.

Vid den svenska utlandsskolan i Nairobi har för några år sedan sex svenska behöriga barn utestängts från undervisningen på grund av att deras föräldrar inte kunde erlagga elevavgiften. Tre av barnen var barn till en svensk missionärsfamilj och tre till en svensk tandläkare. Missionärsbarnens behörighet var självklar, och när det gällde de tre tandläkarbarnen hade ett särskilt behörighetsutlåtande begärts och också erhållits av skolöverstyrelsen.

Barnen gick från början i den svenska utlandsskolan. Så småningom bytte skolan styrelse, och skolan måste dessutom ha bättre lokaler, vilket tillsammans medförde att avgifterna nära tredubblades. De tre tandläkarbarnen kunde av ekonomiska skäl inte hållas kvar i skolan, utan familjen beslöt att de skulle undervisas per korrespondens. Efter många och långa kontakter med SÖ fick man bidrag till lärarkostnaden för korrespondensundervisningen – trots att det samtidigt i samma stad, Nairobi, fanns en svensk utlandsskola. Till denna parallella korrespondensskola anslöt sig därefter tre missionärsbarn, vilkas samfund inte betalade så höga skolkostnader som begärdes från utlandsskolan.

Enligt vad jag vet finns det dessutom svenska barn i Madrid som inte kan betala elevavgifterna där heller. Men eftersom jag inte är absolut säker på deras behörighet, vill jag inte yttra mig om de enskilda fallen.

Herr talman! Jag skall inte ställa några yrkanden, men jag vill understryka vad som framförs i det moderata särskilda yttrandet, nämligen att nuvarande regler måste ändras när den faktiska situationen är sådan att behöriga svenska barn av ekonomiska skäl måste avstå från att gå i befintlig svensk utlandsskola. Det finns alltid medel för att låta utländska barn gå i svenska skolor – och så skall det också vara – men varför negligeras så ofta som fallet är skolförhållandena för svenska barn, vilkas föräldrar arbetar utomlands? En majoritet av dessa föräldrar har anställningsförhållanden som medger att arbetsgivaren betalar skolkostnaderna för deras barn i svensk utlandsskola eller här hemma. Det finns emellertid en grupp som inte har samma förmåner och där skolkostnaderna ofta blir överstigliga.

Motionen som låg till grund för utskottets behandling hade väckts av Ulla Tillander. Jag kan konstatera att hennes partikamrater inte har stött henne genom att vara med på det särskilda yttrandet – trots att det framgår att hon grundar sin motion på kännedom om verkliga förhållanden.

Herr talman! Jag finner det anmärkningsvärt att utskottet av SÖ fått uppgiften, att man inte känner till fall av detta slag. SÖ har ju denna kunskap vidimerad genom korrespondensen mellan SÖ och här berörda föräldrar. Glädjande är dock att SÖ i det aktuella fallet agerat enligt motionens anda och ställt medel till förfogande för korrespondensundervisning för de barn som drabbats. Utbildningsutskottet borde emellertid ha haft en mer tillförlitlig information, och jag hoppas att Helge Hagberg vill kommentera detta.

Anf. 92 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! I utbildningsutskottets betänkande nr 17 behandlas frågan om Tomtebodaskolan. När jag fick det här betänkandet i min hand – betänkandet är ju rubricerat "om svensk undervisning i utlandet, m. m." – tänkte jag på hur situationen skulle ha varit, om en lärare i skolan sagt till mig att jag skulle skriva en uppsats om synskadade elever med tilläggshandikapp, och så hade jag i rubriken skrivit "om svensk undervisning i utlandet". Jag undrar om jag hade fått uppsatsen godkänd eller om läraren betecknat det hela som missuppfattning av ämnet.

Vad utskottet skriver är säkert formellt riktigt, men ändå tror jag att det

lätt kan bli så, att man förbiser vad betänkandet behandlar.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1985/86 begärde Tomtebodaskolan en resursförstärkning med ytterligare tre tjänster med förskolekompetens, nämligen två förstadielärartjänster och en förskollärartjänst med synpedagogutbildning. De här tjänsterna skulle finansieras genom omvandling av 3,5 vakanta vårdartjänster som frigjorts på grund av minskat elevboende på skoldelen. Omvandlingen skulle inte ha inneburit några ökade kostnader. SÖ ställde sig också bakom förslaget och förordade omvandlingen i sin anslagsframställning till departementet. Föredragande statsrådet har dock endast förordat indragning av de vakanta vårdartjänsterna och således ingen förstärkning på detta viktiga område.

En gynnsam integrering av synskadade barn i förskola och skola förutsätter en utvecklad resurscenterverksamhet vid Tomtebodaskolan. Mot bakgrund av detta har vi alltså yrkat att medel skulle ställas till förfogande för Tomtebodaskolan, så att de här resurserna finns där. Det rör sig om 402 000 kr. Vi vet att anslaget totalt är på 180 milj. kr., och det gäller alltså en summa som gränsar till felräkningspengar.

I sitt svar på motionen säger utskottets majoritet att på den grund som angetts i motionen finns det ingen anledning att erinra mot de principer som regeringen tillämpat vid överföringen av friställda resurser. Dessa principer måste ju då vila på en fast grund, och det vore intressant att få veta vilken bas som finns för principen i detta fall. På vilket sätt talar detta emot en ökad integrering av synskadade i förskolan?

Herr talman! Jag vill yrka bifall till Nils Berndtsons reservation.

Anf. 93 HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Ingrid Sundberg fann i sitt inlägg anledning att ta upp det särskilda yttrande som är fogat till betänkandet och som avser en motion som behandlas i betänkandet. Motionen gäller sociala välfärdsanordningar, kan man säga, för elever som är behöriga att gå i den svenska skolan, om de hade varit i Sverige.

Regler och bestämmelser över huvud taget för svenska skolors verksamhet i utlandet har utvecklats under lång tid. En utredning företogs i slutet av 1970-talet, och utredningsförslaget presenterades för riksdagen i form av en proposition. Riksdagen fastställde sedan de regler som skall gälla för statsbidrag och anordning av dessa skolor i utlandet.

Motionen hade sin upprinnelse i att Ulla Tillander reagerade när hon fick veta att en elev av sociala skäl, men i övrigt behörig att gå i en skola i utlandet, inte kunde göra det. Avgiften var nämligen för hög. Jag vill bemöta dels motionen, dels det särskilda yttrandet samt dels Ingrid Sundbergs synpunkter genom att säga att vi inte generellt kan införa ett system där sådan skolgång av sociala skäl betalas med statsmedel. I enskilda fall kan det säkert uppkomma problem. Ingrid Sundberg åberopade ett sådant fall i Nairobi, ett nytt fall som vi i utskottet inte har fått del av. Nu ordnade det sig så småningom, sade Ingrid Sundberg, och det gjorde det också i det fall som Ulla Tillander omnämnde. Därför hade utskottet ingen anledning att reagera.

Jag tycker således inte att det skall införas några generella regler om sociala bidrag till verksamhet av detta slag. Men jag tycker också att man skall vara generös i det enskilda fallet. Jag vet också enligt uppgift från utbildningsdepartementet att man ibland får propäer om att det behövs särskilda medel. Vederbörande statsråd har också ställt sig positiv i enskilda ärenden, och ekonomiskt bidrag har utgått till behövande.

Det är emellertid svårt att införa generella regler för bidrag till personer som vistas i utlandet. Betingelserna och förutsättningarna är så vitt skilda att vi inte kan basera vår socialpolitik därpå. I bästa fall skall den regeln gälla att den man är anställd hos eller utför ett uppdrag åt skall betala elevavgiften. Det sker oftast, men i enskilda fall kan det således uppstå svårigheter.

De som bor i utlandet och har barn som går i skolan skall ha hjälp om de har kommit på obestånd. Ytterst får de hjälp med kostnaderna för hemresan, så att barnen kan gå i svensk skola. Det är alltså en möjlighet som ges, om problemet inte kan lösas på annat sätt.

I sitt inlägg tog Björn Samuelson upp frågan om verksamheten i Tomtebodaskolan och det resurscenter som där finns. Nu har riksdagen fattat beslut om detta resurscenter, dess framtidsmöjligheter och organisation. Elevunderlaget för skolan kommer så småningom att försvinna, och då återstår detta resurscenter. Det betyder att personal åker runt i landet och hjälper handikappade elever i specialskolorna. På den enskilda punkten vill vpk ha ett anslag för att anställa personal, som skulle vara placerad på Tomtebodaskolan. Vid sin prövning av detta enskilda fall har regeringen dock ansett att avvägningen borde ske så att någon förstärkning vid Tomtebodaskolan inte kommer till stånd. Regeringen har i stället omfördelat och använt resurserna på denna enskilda punkt för andra resurscentra i landet. Utskottet har prövat det motionsledes framförda förslaget om att inrätta tjänster. Utskottsmajoriteten har emellertid inte ansett skäl föreligga att ompröva den av SÖ och regeringen föreslagna ordningen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 94 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag är tacksam för vad Helge Hagberg har meddelat kammaren. Det ger ett något annat intryck än det kortfattade konstaterandet i utskottets betänkande nr 17, vilket dessutom enligt vad Helge Hagberg här har sagt inte är korrekt. Man har alltså känt till enskilda fall, där barn har utestängts från undervisning av ekonomiska skäl.

Helge Hagberg talade om fall, där man har kommit på obestånd. Det finns faktiskt flera frivilliga organisationer, kyrkliga eller ej, som inte kan betala de höga avgifter som många utlandsskolor begär. Särskilt aktuellt blir detta, om det finns flera barn i familjen. Det var glädjande att höra att man försöker hjälpa enskilda fall som kan komma i kläm.

Jag vill till sist säga att det från moderat sida inte heller finns någon reservation. Vi har bara pekat på förhållandena. Kvar står likafullt att utskottet i sitt betänkande borde ha beskrivit situationen på det sätt som Helge Hagberg här har gjort.

Anf. 95 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Låt mig läsa högt ur utbildningsutskottets betänkande nr 17. Sedan ber jag Helge Hagberg förklara närmare detta med principer. På s. 5 står:

”Resurserna vid Tomtebodacentret är, som framhålls i motionerna, inte tillräckliga för att möta de behov som finns. Utvecklingen av verksamheten har varit snabb, men trots det har långa väntetider uppstått. Enligt utskottets mening finns det emellertid inte anledning för riksdagen att på den grund som angetts i motionerna erinra mot de principer som regeringen tillämpat vid överföringen av friställda resurser.”

Nu vet vi vilken grund motionärerna baserar sina förslag på. På vilken grund vilar då de principer som är så svåra att gå ifrån? Vilka principer gäller för Helge Hagberg beträffande möjligheten för synskadade med eller utan flerhandikapp att få tillgång till vanlig förskola?

Anf. 96 HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Vi har inte ansett att det har funnits ytterligare resurser att bevilja för ett genomförande av vpk:s förslag om dessa tjänster. Men jag tror att verksamheten ändå kommer att fungera tillfredsställande. Elevunderlaget vid Tomtebodaskolan sjunker ju. Därför är det riktigt att omfördela resurser och personal dit där eleverna fortsättningsvis skall vistas.

Anf. 97 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Det var rejält svarat, Helge Hagberg. Det gäller inga principer, utan det är 400 000 kr. som fattas för er i ett anslag på 180 milj. kr.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utbildningsutskottets betänkande 13

Punkt 1

Mom. 1 (statsbidraget till Riksförbundet Hem och skola)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Linnea Hörlén – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (förändringar i skolöverstyrelsens organisation)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Kerstin Göthberg och Larz Johansson – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (1 milj. kr. till löntagarorganisationerna för rekrytering och utbildning av handledare)

Utskottets hemställan bifölls med 160 röster mot 135 för reservation 3 av Kerstin Göthberg m. fl.

Nr 101

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Svensk undervisning i utlandet,
m. m.*

Onsdagen den
20 mars 1985

*Svensk undervis-
ning i utlandet,
m. m.*

Mom. 5 (övriga bidrag till löntagarorganisationer, medel för information om läroplanen för grundskolan och viss överföring från anslaget Statens institut för läromedelsinformation)

Utskottets hemställan bifölls med 216 röster mot 80 för reservation 4 av Per Unckel m. fl.

Mom. 7 (parlamentarisk skoldelegation m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Nils Berndtson – bifölls med acklamation.

Punkt 2

Mom. 3 (medicinskt handikappade elever)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 17 för reservation 8 av Nils Berndtson. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (anslag till Länskolnämnderna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Per Unckel m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 3

Mom. 3 (anslag till Länskolnämndernas utvecklingsstöd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Per Unckel m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 4

Mom. 1 (avveckling av statens institut för läromedelsinformation)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Per Unckel m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 5

Mom. 2 (anslag till Stöd för produktion av läromedel)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Nils Berndtson – bifölls med acklamation.

Punkt 6 (anslag till Rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för handikappade)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 17 för reservation 14 av Nils Berndtson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 14

Punkt 2

Mom. 1 (avveckling av regionstyrelserna)

Utskottets hemställan bifölls med 210 röster mot 89 för reservation 1 av Per Unckel m. fl.

Punkt 5 (besparing på anslaget Vissa tandvårdskostnader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Kerstin Göthberg och Pär Granstedt – bifölls med acklamation.

Punkt 6

Mom. 2 (högskolans internationalisering)

Utskottets hemställan bifölls med 164 röster mot 135 för reservation 3 av Kerstin Göthberg m. fl.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 17

Punkt 3

Mom. 2 (medelsberäkningen m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 18 för reservationen av Nils Berndtson.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Omlokaliseringkostnader för SIFU, m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1984/85:15 om tilläggsbudget II i vad avser industridepartementets område (prop. 1984/85:101 delvis).

Anf. 98 ANDRE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Anf. 99 LARS AHLSTRÖM (m):

Herr talman! Utlokaliseringen av SIFU, Stiftelsen Institutet för företagsutveckling, till Borås skedde under vånda. Redan 1973 beslutade riksdagen att en del av verksamheten skulle lokaliseras till Borås omkring 1976–1977. Riksdagsbeslutet fullföljdes inte förrän 1982, närmare bestämt den 1 juli.

Detta beslut var mycket omdiskuterat. Bl. a. föreslogs i en moderat motion, 1979/80:1786, att riksdagen skulle ompröva sitt beslut om utlokalisering av delar av SIFU. Det betonades att en central utbildningsinstitution måste ha närkontakter med myndigheter och riksorganisationer i Stockholm.

Det är sorgligt att behöva konstatera att omlokaliseringen – som man befarade – medfört stora problem för SIFU. Under det första verksamhetsåret, den 1 juli 1982–den 30 juni 1983, slutade 37 medarbetare. Påföljande år skriver SIFU i sin verksamhetsberättelse: Personalomsättningen var relativt hög. Sålunda slutade 13 medarbetare i Borås och 7 i Stockholm.

Detta har naturligtvis medfört onödigt höga personalkostnader. Vad värre

Nr 101

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Omlokalisering-
kostnader för
SIFU, m. m.*

Onsdagen den
20 mars 1985

*Omlokaliserings-
kostnader för
SIFU, m. m.*

är: Som en följd härav påverkas självfallet SIFU:s möjligheter att planera och genomföra välanpassade kurser. Dessutom – och detta är ännu allvarligare – debiterar byggnadsstyrelsen såsom fastighetsägare en genomsnittlig hyra i Borås på 1 045 kr. per kvadratmeter. Motsvarande siffra för SIFU:s lokaler i Stockholm är 425 kr.

I årsberättelserna både för 1982/83 och för 1983/84 betonas att förhandlingarna med byggnadsstyrelsen om en marknadsmässig hyra ännu ej är slutförda. I balansräkningen per den 30 juni 1983 uppgår hyresskulden till 10 774 200 kr., och per den 30 juni 1984 har skulden ökat till 14 054 482 kr. Byggnadsstyrelsen bär ansvaret för hyressättningen och bör därför själv inom sin egen verksamhet kunna komma till en uppgörelse med SIFU om en hyresnivå som kan anses vara marknadsanpassad. Med hänvisning till det anförda yrkar jag avslag på regeringens hemställan om ett reservationsanslag till SIFU på 3,7 miljoner och bifall till den moderata reservationen.

Herr talman! Beträffande verksamheten i Ranstad måste man konstatera att riksdagen på förslag från näringsutskottet i juni 1984 uttalade att regeringen skulle verka för en fortsättning av verksamheten i Ranstad. Verksamheten skulle ha pågått minst tre år. När regeringen fick uppdraget fanns det fortfarande 25 anställda och försök pågick. Den personalen finns inte längre anställd i Ranstad. Ett nystartat företag, Ranstad Mineral AB, lär i dag ha fem personer sysselsatta.

I den moderata motionen 1984/85:2632 begär man att riksdagen i ett uttalande till regeringen skall understryka att uran- och mineraltillgångarna i Ranstad i framtiden åter kan bli ekonomiskt brytvärda och att återställningsplanen därför bör utformas så att handlingsfriheten bevaras. I propositionen anslås 1,5 miljoner till verksamheten i Ranstad. Detta anslag avser förstudien till framläggandet av en återställningsplan där brytning ägt rum samt för vattenrening och länshållning. Detta innebär att handlingsfrihet för framtiden bevaras.

Herr talman! Därmed tillgodoses i väsentlig del den moderata motionen.

Anf. 100 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Verksamheten i Ranstad har med rätta varit föremål för mycken debatt i riksdagen. I dag är, eller bör i varje fall, alla vara klara över att det är en misslyckad satsning som gjorts i Ranstad. Den har kostat skattebetalarna mycket stora belopp, och miljöskadorna är betydande. Det är därför glädjande att utskottet nu delar centerns uppfattning, som vi framfört ett par år i rad, nämligen att forsknings- och utvecklingsverksamheten i Ranstad skall avvecklas. Regeringens förslag, som utskottet ansluter sig till, följer i allt väsentligt det ställningstagande som centern tidigare har gjort. Vi är självfallet mycket tillfreds med detta.

I ett avseende "slirar" tyvärr utskottsmajoriteten på målet. Man vill inte se de angelägna återställningsarbetena som en definitiv åtgärd utan vill hålla en dörr på glänt för att återuppta ny miljöstörande verksamhet. Detta är mycket olyckligt. Det är viktigt att nu skapa trygghet och framtidstro i regionen. Detta går inte om risken för nya miljöstörande åtgärder liknande de tidigare åter kan bli aktuella.

Vi i centern tar bestämt avstånd från den moderata motionen som vill hålla dörren öppen för uranbrytning. Enligt vår uppfattning bör uranbrytning i Sverige förbjudas i lag. Riksdagen kommer senare under detta riksmöte att få ta ställning till konkreta yrkanden i den frågan.

Med det anförda yrkar jag bifall till reservation 2, som är gemensam för centern och vpk.

Avslutningsvis ett par ord om SIFU:s hyreskostnader. Vi i centern delar i och för sig den moderata uppfattningen att byggnadsstyrelsens hyressättningspolitik behöver ses över och bli mera marknadsanpassad, men det är helt felaktigt att som moderaterna nu gör skapa enbart skenbara besparingar genom att inte anvisa de medel som SIFU begär, då kostnadstäckningen under alla förhållanden måste ske inom den totala statliga kostnadsramen. Genom detta agerande skapar moderaterna en felaktig bild av och misstro mot seriöst sparande. Det kan bli till skada för det långtgående och konkreta sparbete som är nödvändigt för att få Sveriges ekonomi i balans.

Herr talman! Det är bra att vi nu har en total uppslutning kring avveckling av verksamheten i Ranstad. Jag hoppas att uppslutningen också blir helhjärtad, så att det angelägna återställningsarbetet blir effektivt. Det är min förhoppning att det därefter blir ett definitivt slut på den miljöstörande verksamheten i Ranstad.

Anf. 101 WIVI-ANNE RADESJÖ (s):

Herr talman! I det här betänkandet från näringsutskottet behandlas ju olika ämnesområden.

Punkt 1 gäller omlokaliseringskostnaderna för Stiftelsen Institutet för Företagsutveckling, SIFU, i samband med flyttningen år 1982 från Stockholm till Borås. Då flyttade SIFU in i lokaler som hade byggts och ställts i ordning för just SIFU:s verksamhet. Omlokaliseringen har medfört stora merkostnader för SIFU, och stiftelsen har också fått extra statsbidrag för att klara problemen. Det tidigare beslutet innebar en nedtrappning successivt t. o. m. budgetåret 1985/86. I tilläggsbudget II föreslår nu regeringen att staten som en engångsinsats skall lämna ett särskilt bidrag till SIFU, eftersom stiftelsen inte har kunnat kompensera sig för de förluster som stiftelsen har gjort under senare tid. Majoriteten i utskottet har bifallit regeringsförslaget.

Det finns emellertid en reservation från moderaterna, som vill avslå propositionen i denna del. Enligt de uppgifter som utskottet har fått finns det inga möjligheter att i stället täcka utgiften i fråga genom överföring från byggnadsstyrelsens anslag. När det gäller den hyressättning som byggnadsstyrelsen har tillämpat i Borås kan inte utskottet uttala sig om huruvida nivån är för hög eller för låg. Däremot kan jag tala om för kammarens ledamöter att riksdagens revisorer just nu håller på med en förstudie om byggnadsstyrelsens hyressättning, varför vi inom kort kan få besked om huruvida det anses nödvändigt med en mera grundlig utredning. Jag yrkar därför avslag på reservation 1 och bifall till näringsutskottets hemställan på denna punkt, liksom också till punkt 2.

Punkt 3 gäller verksamheten i Ranstad. Här menar utskottsmajoriteten,

Onsdagen den
20 mars 1985

*Omlokaliserings-
kostnader för
SIFU, m. m.*

liksom regeringen, att man måste göra en förstudie och framlägga en återställningsplan för det område där mineralbrytning har skett. För detta ändamål föreslås ett anslag på 1,5 milj. kr.

I reservation 2 skriver reservanterna att riksdagen bör uttala att återställningsarbetet i Ranstad blir av definitiv karaktär, dvs. att inga mineral över huvud taget skall kunna brytas i området i fortsättningen.

Med anledning av att det endast är pengar för en plan för återställandet som vi i dag tar ställning till vill jag bara yrka avslag på reservationen och bifall till utskottets hemställan också på den här punkten. Likaså, herr talman, vill jag yrka bifall till näringsutskottets hemställan under punkterna 4 och 5 i betänkandet nr 15.

Anf. 102 LARS AHLSTRÖM (m):

Herr talman! Jag tror inte att vi löser SIFU:s stora problem i Borås – de extremt höga, icke marknadsanpassade hyrorna – genom att staten skjuter till 3,7 milj. kr. i s. k. omlokaliseringskostnader. Nej, vad det gäller är väl att här statuera ett exempel. Byggnadsstyrelsens sätt att tillhandahålla och förvalta lokaler borde ses över. Fallet SIFU är säkert inte det enda exemplet på hur det går när den statliga byråkratin får råda utan konkurrens. SIFU har blivit offer för ett system som faktiskt är moget att reformeras. Har SIFU i över två år haft förhandlingar med byggnadsstyrelsen, så måste man väl tolka det så att SIFU uppfattar sin hyreskostnad som orimligt hög. Jag tror mig också veta att det har funnits möjligheter för SIFU att få andra lokaler i Borås, men man har tydligen inte haft möjlighet att flytta från byggnadsstyrelsens lokaler.

Jag tycker också att vi skall observera vad finansministern säger i årets budgetproposition, nämligen att det är ”viktigt att incitament skapas för såväl enskilda lokalbrukare som lokalhållaren byggnadsstyrelsen att få till stånd ett rationellare lokalutnyttjande. En förutsättning för att detta arbete skall ge resultat är att myndigheterna får ett ökat ansvar för sina lokalkostnader. Det är angeläget att byggnadsstyrelsen biträder myndigheterna i det arbete med lokalfrågor som kommer att erfordras.”

Detta uttalande av finansministern har tydligen ännu inte uppmärksamats av byggnadsstyrelsen.

Anf. 103 WIVI-ANNE RADESJÖ (s):

Herr talman! Om Lars Ahlström hade fortsatt att läsa i betänkandet, så hade han kommit fram till några andra rader, där det står att utskottet har ”erfarit att riksrevisionsverket på eget initiativ har beslutat att senare i år göra en översyn av SIFU:s verksamhet och ekonomi”. Vi kan ju vänta och se vad man därvid kommer fram till. Detsamma gäller den förstudie som riksdagens revisorer håller på med om byggnadsstyrelsens hyressättning. Om vi väntar och ser vad de kommer fram till, så kan vi kanske göra någonting på det här området senare.

I det här fallet gäller det ju att ge detta bidrag för att täcka omställningskostnaderna.

Anf. 104 LARS AHLSTRÖM (m):

Herr talman! Det finns ju en projektplan som är daterad 1985-02-22 och som innebär att man skall titta på SIFU:s verksamhet. Det gäller hela SIFU:s verksamhet, inte bara den besvärliga lokalsituationen utan över huvud taget den utveckling som SIFU har genomgått.

När Sveriges hantverksorganisation 1905 bildade Hantverksinstitutet, som numera efter diverse turer heter Stiftelsen Institutet för företagsutveckling, så kunde man väl aldrig drömma om att detta institut 80 år senare skulle hålla på att kvävas i statlig byråkrati. Jag hoppas verkligen att den projektplan och den utredning som nu skall genomföras kommer att bli till gagn för SIFU, så att SIFU kan motsvara de krav och de förväntningar som framför allt småföretagarna har ställt på detta institut ända sedan 1905.

Anf. 105 WIVI-ANNE RADESJÖ (s):

Herr talman! Jag vill instämma i det som Lars Ahlström sade sist. Vi hoppas att SIFU skall kunna verka för de mindre företagen på ett bra sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 1 (bidrag för omlokaliseringskostnader m. m. till Stiftelsen Institutet för företagsutveckling)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Staffan Burenstam Linder m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 3

Mom. 2 (återställningsarbeten i Ranstad)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Jörn Svensson m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

9 § Skyldigheten för kreditupplysningsföretag att lämna beställaruppgift

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1984/85:17 om utvidgad skyldighet för kreditupplysningsföretag att lämna beställaruppgift.

Anf. 106 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande nr 17 behandlas motioner om ändringar i kreditupplysningslagen. Jag har här väckt en motion tillsammans med Inger Josefsson.

Kreditupplysningslagen innehåller en rad bestämmelser till skydd för den enskildes integritet. Enligt en av dessa bestämmelser skall den som avses med en personupplysning automatiskt få underrättelse om vem som har begärt

Onsdagen den
20 mars 1985

*Skyldigheten för
kreditupplysnings-
företag att lämna
beställaruppgift*

upplysningen, vilka uppgifter, omdömen och råd den innehåller. Ifall en omfrågad enskild person är näringsidkare rör det sig inte om en personupplysning utan om en s. k. företagsupplysning. Han skall då få meddelande om de uppgifter som upplysningen innehåller om honom. Uppgift om vem som är beställaren är kreditupplysningsföretaget däremot inte ålagt att lämna.

Det är just detta senare förhållande som vi vänder oss mot. Den som beställer en upplysning – och också får den – bör ju rimligtvis kunna stå för sin beställning gentemot den omfrågade.

Nu avstyrker utskottet motionsyrkandena med hänvisning till att motioner med samma innebörd avslogs av riksdagen 1983 och 1984, då efter en omfattande remissbehandling.

Men detta hjälper inte. Vi anser fortfarande att den som beställer en upplysning bör kunna stå för sin beställning. Datainspektionen, som är tillsynsmyndighet enligt kreditupplysningslagen, har också pläderat för en lagändring i denna del. Inspektionen uppger att den så gott som dagligen får reaktioner från företagare som anser det orimligt att lagstiftaren skyddar upplysningsbeställarens anonymitet. Även andra, t. ex. affärsbankerna och föreningsbankerna, anser att den nuvarande ordningen är olycklig.

Det finns andra instanser som vill slå vakt om den ordning som nu gäller.

Med hänsyn till den splittrade bilden på detta område anser vi – när utskottet nu inte vill tillstyrka en lagändring – att en översyn borde kunna företas som leder fram till en för alla parter acceptabel lösning. Det är inte bra med den irritation som i dag råder bland många företagare. De upplever sig här ha ett sämre integritetsskydd än andra. Jag har själv mött detta påstående ett flertal gånger.

Nu har ett enigt utskott återigen avstyrkt förslag om såväl lagändring som utredning, och då känns det inte särskilt meningsfullt att ha ett annat yrkande. Men jag vill ändå ha framfört att jag finner det angeläget att regeringen med bistånd av datainspektionen uppmärksam följer kreditupplysningsverksamhetens fortsatta utveckling. Själv kommer jag att uppmärksamt följa den och eventuellt också återkomma i ärendet.

Anf. 107 LARS ANDERSSON (s):

Herr talman! Riksdagen behandlade sent i höstas en motion med samma innebörd som de motioner vi nu behandlar i näringsutskottets betänkande 1984/85:17. Riksdagen avslog då motionen, och ett enigt näringsutskott föreslår nu att riksdagen skall göra detsamma med de nu aktuella motionerna. Utskottet finner inte anledning att ändra sitt tidigare ställningstagande, som utskottet grundade på en omfattande remissbehandling av den då aktuella motionen. De inkomna remissyttrandena ledde utskottet fram till att den nuvarande ordningen är en rimlig avvägning mellan två i och för sig legitima intressen.

Huvudsyftet med kreditupplysningslagen är att skydda den enskildes integritet i samband med kreditupplysningsverksamhet. Det är då inte bara fråga om den omfrågades integritet utan också integriteten för den som frågar. Denna uppfattning delas av SHIO-Familjeföretagen som tillsammans

med bl. a. TCO inte anser att någon ändring i kreditupplysningslagen i det här avseendet behöver göras.

I motion 1984/85:892 föreslås att frågan om en lagändring bör utredas. Utskottet anser att den omfattande remissomgång som genomfördes förra året är att betrakta som en utredning, varför kravet i motionen inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till hemställan i näringsutskottets betänkande 1984/85:17.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls.

10 § Föredrogs

Bostadsutskottets betänkande

1984/85:10 Anslag till lantmäteriet och centralnämnden för fastighetsdata m. m. (prop. 1984/85:100 delvis)

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Föredrogs

skatteutskottets betänkanden

1984/85:35 om multinationella företags skatteförhållanden (förs. 1984/85:9),

1984/85:36 om bostadsbeskattningen och

1984/85:40 om avräkning av statliga fordringar vid återbetalning av skatt (prop. 1984/85:108).

Anf. 108 ANDRE VICE TALMANNEN:

Skatteutskottets betänkanden 35, 36 och 40 kommer att debatteras i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså skatteutskottets betänkande 35 om multinationella företags skatteförhållanden.

Multinationella företags skatteförhållanden

Anf. 109 STURE PALM (s):

Herr talman! Det ärende som riksdagen nu har att ta ställning till har fått en mycket märklig behandling. Det gäller revisorernas förslag om multinationella företags skatteförhållanden.

Bakgrunden är i korthet följande:

Vid 1970 års riksdag motionerade såväl socialdemokrater som folkpartister i denna fråga. Socialdemokraterna krävde effektivare skatteregler i syfte att förhindra skatteflykt hos utländska företag verksamma i Sverige. Folkpartimotionen föreslog att åtgärder skulle vidtas beträffande beskattningen av dessa företag.

Bevillningsutskottet – där John Ericsson i Kinna var ordförande – framlade

Nr 101

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Multinationella
företags skatteför-
hållanden*

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Multinationella
företags skatteför-
hållanden*

ett enhälligt utlåtande och riksdagen beslöt att skriva till regeringen med begäran om en "utredning angående de multinationella företagens beskattning". Beslutet togs utan debatt i någon av de två kamrarna.

Betänkandet, som har nr 53 år 1970, är mycket klart utformat. Utskottet framhåller att man är medveten om att en företagsbeskattningskommitté tillsatts samma år, men utskottet understryker med stor tydlighet: "Även om de för denna utredning utfärdade direktiven kan anses omfatta även de multinationella företagens beskattning anser utskottet, med hänsyn bl a till den betydelse utskottet tillmäter den aktuella frågan och till att utredningen bör bedrivas skyndsamt, att översynen av de multinationella företagens beskattning bör ske inom ramen för en särskild utredning."

Vid 1976 års riksdag återkom frågan. Denna gång som resultat av motioner från centern och folkpartiet. Motionerna avslogs med motivering att riksdagen ville avvakta bl. a. företagsbeskattningsutredningen innan en speciell utredning om de multinationella företagen tillsattes.

Till sammanhanget hör att utredningen inte lade fram några förslag som kunde bli föremål för beslut i frågan om multinationella företags beskattning.

Motionärerna vid 1976 års riksdag fick stöd i dels en reservation, dels ett särskilt yttrande, där otålighet över frågans långsamma behandling kom till uttryck.

Under de sex borgerliga regeringsåren som följde, 1976–1982, hände ingenting förrän i februari 1982, då företrädare för skatteutskottet vid överläggning med riksdagens revisorer ville att revisorerna skulle ta upp denna fråga till behandling. Det skedde också i anslutning till 1982/83 års granskningsplan.

Revisorernas utredningsarbete inleddes med en fördjupad förstudie, och det kom sedan att bedrivas i medverkan av en särskild sakkunnig.

I anslutning till att riksdagen inledde sin vårsession den 10 januari i år överlämnades revisorernas förslag. Det har beteckningen 1984/85:9.

I sin skrivelse till riksdagen förordar revisorerna med stöd av många remissvar:

- 1) att det görs en skyndsam översyn av rättsområdet. Detta kan lämpligen ske genom att riksskatteverket anmodas gå igenom området och med beaktande av den forskning som pågår föreslå lämpliga åtgärder.
- 2) arbete bör påbörjas med utfärdande av anvisningar och föreskrifter för tillämpning av 43 § 1 mom. kommunalskattelagen angående korrigering av felaktig internprissättning.
- 3) undersökning bör göras av vilka andra åtgärder som bör vidtagas i avvaktan på en översyn. Till dessa kan räknas översättningar av OECD-rapporten om prissättningsfrågor i samband med multinationella företags verksamhet.

Riksdagens skatteutskott – som initierade till denna undersökning – har nu avlämnat sitt betänkande och har av allt att döma uppenbarligen hamnat i en kluven position.

I den löpande texten understryker utskottet önskvärdheten av att kraftful-

---

*Multinationella
företags skatteför-
hållanden*

la åtgärder vidtas. När utskottet kommer fram till yrkandet är det tydligen slut med viljeinriktningen. Utskottet föreslår nämligen att revisorernas utredningsmaterial och förslag skall buntas ihop och läggas till handlingarna.

Denna praktfulla växtgötaklimax är ur rent sakliga synpunkter beklaglig. Det är nämligen stor risk att utskottets yrkande kan komma att tolkas så att det 15 år gamla riksdagsbeslutet nu utan vidare kan läggas åsido. Detta kan väl ändå inte vara utskottets mening?

Enskilda ledamöter av skatteutskottet har under hand hänvisat till sin mycket positiva skrivning. Det anses vara en tillräckligt tydlig markering. Det beklagliga är emellertid att denna positiva skrivning inte alls korresponderar med utskottets yrkande, som innebär att förslaget läggs till handlingarna. Trots denna slutsats gör skatteutskottet i sin skrivning många värdefulla påpekanden, som ansluter till det revisorerna anför. Utskottet framhåller bl. a. att en majoritet av domstolar och myndigheter i sina remissvar betonar att kontrollen av de multinationella företagen bör fortsätta. Utskottet slår vidare fast att detta *inte* bör ske utan ett omfattande utredningsarbete och erinrar om det forsknings- och utredningsarbete som sedan lång tid pågår på detta område. Däremot sägs inte ett ord om hur och i vilken takt detta forsknings- och utredningsarbete har bedrivits och skall bedrivas i fortsättningen.

Revisorerna har sina farhågor mot bakgrunden av att det nu är över 14 år sedan riksdagen beslöt om en utredning på detta område, som uppenbarligen förutsattes få ett parlamentariskt inslag, och att inget påtagligt har skett.

Det är därför naturligt att riksdagens ledamöter önskar få ökad klarhet om hur behandlingen av dessa frågor avancerar – speciellt om riksdagen står inför utsikten att få vänta ytterligare 14 år på forskningsresultat. Utskottsbe-
tänkandet har dess värre inget att säga i det avseendet.

Enligt min mening är det ett utslag av ett slags överdriven finkänslighet hos utskottet att inte ens föreslå riksdagen att ge regeringen till känna vad utskottet självt har skrivit.

Utskottet nöjer sig med att *förutsätta* att det nu framtagna materialet blir föremål för behandling utan att någon viljeyttring från riksdagens sida behöver ske. Vad denna förtröstansfulla inställning grundar sig på framgår inte av betänkandet.

Rent allmänt kan sägas att om en parlamentarisk utredning tillsatts vid något tillfälle efter beslutet 1970 hade troligen revisorernas propå varit överflödig.

Önskemålet om parlamentarikers medverkan framskymtar också i vissa remissyttranden. LO har ägnat mycket utrymme åt den här frågan, men tydligast kommer önskemålet till uttryck i svaret från kammarrätten i Stockholm, som skriver:

”Överhuvud rör det sig här om frågor av så invecklad juridisk natur att en reform måste föregås av ingående överväganden. Med hänsyn till det starka politiska inslaget i frågan förordar kammarrätten att utredningsarbetet bedrivs i sådana former att politiker medverkar i detsamma.”

Herr talman! Enligt min mening har riksdagens revisorer lagt fram ett

---

*Multinationella
företags skatteför-
hållanden*

tillräckligt material med förslag till åtgärder som borde ha kunnat tjäna som underlag för beslut. Det är åtgärder som bör vidtas skyndsamt. Detta borde självfallet ha skett i form av ett tillkännagivande till regeringen.

Anf. 110 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Som framgick av vad Sture Palm nyss sade är det nu 15 år sedan riksdagen i en skrivelse begärde att regeringen skulle effektivisera skattereglerna för att hindra multinationella företag från att undandra sig skälig beskattning.

Det är också hela 12 år sedan LO i en skrivelse till regeringen begärde övergång till den s. k. globalmetoden, som innebär att man vid viss grad av samhörighet mellan olika koncerndelar inte accepterar separata kalkyler för den svenskbaserade delen av en internationell koncern.

Fortfarande är denna fråga föremål för beredning inom regeringen. Detta torde vara något av ett rekord i passivitet. Inte ens det förhållandet att landet haft ett mellanspel på sex år av borgerliga regeringar kan riktigt ursäktas detta.

Före jul avgav alltså riksdagsrevisorerna sin skrivelse, där man yrkade på en skyndsam översyn av skattereglerna och i väntan därpå vissa delåtgärder, för vilka det presenteras tankar och underlag i det av RSV sammanbragta omfattningsrika och mycket grundliga materialet.

Att denna fråga går så oerhört långsamt framåt, får redan i sig ses som en besvärande belastning.

Vad som definitivt uppkallar till gensagor är den behandling utskottet ägnat revisorernas skrivelse. Det är ju ingen viljeyttring åt något håll. Man konstaterar visserligen behovet av en översyn av bl. a. den s. k. korrigeringsregeln, men det sker i en så undvikande form, att det inte på något sätt kan anses politiskt binda en regering.

I motion av C.-H. Hermansson m. fl. krävs en övergång till globalmetoden enligt de tankar LO gav uttryck åt redan 1973.

Jag har fullständigt klart för mig att beskattningsproblemen när det gäller multinationella företag är en oerhört komplicerad materia. Jag är också klar över att en summariskt tillämpad globalmetod stöter på både tekniska och politiska svårigheter. Det har ju t. o. m. visat sig svårt att hävda en rimlig tillämpning av den mer modesta s. k. arm's-length-metoden. Men svårigheterna får för den skull inte leda till den totala uppgivenhet som utskottsbetänkandet andas.

Någonting måste nu ovillkorligen ske. Regeringen måste fås att agera. Och jag vill ställa några frågor till utskottets talesman, om man gjort sig några tankar om hur det kan göras.

Den första frågan är: Vad ämnar man göra på det politiska planet från svensk sida för att söka få fram bättre lösningar?

Den andra frågan är: Har man haft tankar på att genom övergång till skatteformer, som inte är knutna till vinst- och överskottsbegrepp utan till andra kriterier för verksamheten, komma åt den undandräkt av skatt som de multinationella anknytningsarna och koncernförhållandena möjliggör?

Och min sista fråga: Kunde man inte från utskottet ha givit ett något starkare uttryck för en politisk vilja på området?

Med hänsyn till det enligt vår mening oacceptabelt vaga utlåtandet och mot bakgrund av den långa tid som förflutit sedan frågan aktualiserades av riksdagen 1970 ser jag mig föranlåten att göra en markering genom att yrka bifall till motionen från C.-H. Hermansson.

Anf. 111 RUNE CARLSTEIN (s):

Herr talman! I det nu föreliggande betänkandet från skatteutskottet behandlas revisorernas förslag 1984/85:9 om multinationella företags skatteförhållanden. I samband därmed har utskottet också haft att behandla två motioner i samma ärende.

Revisorernas förslag innehåller dels en studie om de multinationella företagens beskattning, som är upprättad vid Stockholms universitet, dels en tilläggspromemoria med vissa förslag som enligt revisorerna kan övervägas för att effektivisera beskattningen.

Den här förstudien liksom förslagen i tilläggspromemorian har varit ute på en omfattande remissomgång. Förstudien har i allmänhet godtagits av remissinstanserna, och den har betecknats som en bra redovisning av gällande lagstiftning och den praxis som finns på området. Men några särskilda förslag till åtgärder framläggs inte i förstudien.

Beträffande de förslag som revisorerna redovisar i tilläggspromemorian är däremot remissinstansernas uppfattningar betydligt mer delade. Revisorerna har betonat att förslagen i tilläggspromemorian är exempel på vissa åtgärder som kan övervägas för att förbättra läget på området. I sina överväganden säger revisorerna följande:

”Revisorernas nu genomförda granskning har syftat till och resulterat i en översiktlig kartläggning av läget på beskattningsområdet såvitt avser de multinationella företagens beskattning.

Kartläggningen visar att det finns behov av en översyn av rättsområdet. Denna bör ske skyndsamt. Översynen bör till en början göras av riksskatteverket. Därvid bör den forskning som pågår på området beaktas.”

Utskottet är helt enligt med revisorerna att det är mycket angeläget att det arbete som pågår på riksskatteverket, redovisat i revisorernas förslag vid remissbehandlingen, fortsätter och intensifieras.

Utskottet har också gjort den bedömningen att revisorernas förslag, med det omfattande material som redovisats, bör utgöra underlag för den fortsatta översynen av beskattningsområdet. Utskottet förutsätter vidare att man, utan särskild begäran från riksdagen, kommer att pröva de förslag till åtgärder som har lämnats av revisorerna.

Jag skall så säga några ord om de två motioner som har behandlats i samband med revisorernas förslag. I yrkandet i Carl-Henrik Hermanssons m. fl. motion, som vi har att ta ställning till, begärs ett skyndsamt förslag till beskattning av multinationella företag enligt den s. k. globalmetoden, dvs. med hänsynstagande till koncernernas totala vinst. Idén om att gå över till den s. k. globalmetoden behandlas i förstudien från Stockholms universitet.

*Multinationella
företags skatteför-
hållanden*

Där uttalar man oro för en övergång till globalsystemet. I ett sådant fall skulle, säger man, de mödosamt uppbyggda principerna för internationella företags beskattning, som nu gäller, raseras och man fick i stort sett börja om från början. Med detta betyg anser vi att det finns goda skäl att avstyrka den motion som är avlevererad av vänsterpartiet kommunisterna.

I den andra motionen, motion 2357 av Gunnar Björk i Gävle och Pär Granstedt, begärs en skyndsam utredning av förutsättningarna för och möjligheterna till en lagändring syftande till att Sverige bättre kan hävda sin rätt till beskattning av i landet uppkomna vinster. Såsom framgår bl. a. av riksskatteverkets redovisning pågår ett sådant arbete. Man anser också att det reformarbetet bör ske kontinuerligt.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Låt mig sedan göra några reflexioner med anledning av Sture Palms inlägg. Vi har använt oss av klämman att "lägga till handlingarna". Med detta uttryck menar utskottet naturligtvis inte att ingenting skall hända härafter. Utskottet har klart och tydligt markerat att det förutsätter att det material som revisorerna har tagit fram skall utnyttjas i det fortsatta arbetet på detta område. Tvärtom är det ytterst angeläget att det arbete som nu pågår på riksskatteverket liksom vid universiteten i Stockholm och Uppsala bedrivs med all intensitet och att förslag till förbättringar av lagstiftningen redovisas allteftersom de framkommer.

Jag tror inte att vi behöver en utredning på detta område med parlamentarikerna som försöker lösa hela problemkomplexet. Det torde förhålla sig så som riksskatteverket har sagt – och där arbetar man dagligen och stundligen med dessa frågor – nämligen att det skulle vara en praktiskt oframkomlig och ineffektiv väg att i ett sammanhang söka lösa alla frågor. Reformarbetet bör i stället ske kontinuerligt. Jag tror att det är en riktig slutsats. Det är fråga om ett mödosamt arbete, där man steg för steg får försöka förbättra lagstiftningen och komma fram till en bättre beskattning av de multinationella företagen.

Anf. 112 STURE PALM (s):

Herr talman! Jag skall inte fördjupa mig alltför mycket i vad vi revisorer har föreslagit. Jag gick igenom det i mitt första anförande. Vi har pekat på önskvärdheten av en skyndsam översyn av rättsområdet och att man borde påbörja arbetet med utfärdande av anvisningar och föreskrifter för tillämpningen av kommunalskattelagen. Vi har också sagt att man borde översätta OECD-rapporten om prissättningsfrågor i detta sammanhang, för att nämna några exempel.

Jag skall inte ge mig in på detta såsom det väsentliga. Det väsentliga är att när man en gång läser i protokollet vad 1985 års riksdag beslöt om beskattning av multinationella företag, finner man att det i utskottets kläm står att riksdagen lägger förslaget "till handlingarna". Detta är bedrövelsen i det hela. Vi tycker att skatteutskottet har presterat en briljant skrivning. Den korresponderar inte alls med att man efter denna skarpa skrivning slår ett silkesnöre om alltsammans, buntar ihop det och lägger det under bordet.

Det är intressant att se vad som menas med att lägga saker och ting "till handlingarna". I Ordbok för svenska språket sägs att uttrycket skall tolkas så att man lägger något åt sido, icke tar vidare befattning med det eller lämnar ärendet utan avseende. I Ord för ord sägs att man arkiverar, lämnar utan avseende eller skrinlägger frågan. För att vara riktigt säker gick jag till riksdagens upplysningstjänst och frågade vilken av dessa ordböcker som man skall förlita sig på i detta sammanhang. Där tog man fram ett citat ur Nuvensk ordbok, där det sägs att med uttrycket "lägga till handlingarna" menas att man lägger saker och ting på hyllan för att inte vidare ta någon befattning med ärendet. Det är klart att med en sådan kläm kan det bli denna fullständiga missuppfattning att det 15-åriga beslutet skyfflas under mattan och inte skall resultera i någonting. Olyckan är att ni med denna starka skrivning inte har givit uttryck för någon viljeyttring. Inte hade någon tagit alltför illa vid sig, om man när man har meningar i utskottet låtit riksdagen ge detta till känna för regeringen. Det är den enda invändning vi har i sammanhanget. För oss gäller det inte någon prestige. Ni har själva beställt undersökningen. Nu är den gjord, och det har visat sig att det inte har hänt någonting. Vi trodde att man stod fast vid den inställning som riksdagen hade under Kinna-Ericssons tid i gamla bevillningsutskottet.

För den socialdemokratiska revisorsgruppens del vill jag bara säga, att blir det fråga om votering om detta utlåtande kommer vi att avstå från att rösta.

Anf. 113 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Den hållning som skatteutskottets talesman här intar är, menar jag, ett typiskt exempel på de obotfärdigas förhinder. Det är ju *en* sak att komma med kritik och bygga upp förhinder mot att ta upp något i saker och ting som andra föreslår, men när en sakfråga på det här sättet har legat i 15 år utan att något avgörande hänt, borde man kunna kompensera detta sitt negativa ställningstagande mot andra genom att i stället visa att man kunde göra någonting själv.

Det trista är att utskottet inte självt begär någonting, inte självt tar någon ställning som ger frågan den politiska dignitet som den i verkligheten har. Budskapet från utskottet är i själva verket: Fortsätt att på expertplanet studera de här frågorna, men vi skall icke ge detta arbete någon politisk riktning eller någon politisk dignitet.

Man avvisar tvärtom uttryckligen försök från ytterligare en motionär i ärendet – motion 2357 – att upphöja det fortsatta arbetet till någon form av parlamentarisk utredningsdignitet. Om man vill välja den formella vägen att inte ta upp frågan så, kan man ju inte sedan säga: Vi vill inte heller ta ställning, vi skall inte ge frågan någon politisk dignitet från utskottets sida. Det kommer att fortsätta att arbetas med den här skatterättsliga och juridiska problematiken, men arbetet skall fortskrida utan klart syfte. Det skall inte ges någon slutpunkt. Det skall inte finnas något program för hur det hela skall utmynna i effektiva åtgärder.

Man kan bara dra den slutsatsen av detta skatteutskottets ställningstagande att utskottet icke är berett att komma med några politiskt motiverade

*Multinationella
företags skatteför-
hållanden*

krav. Där ger de icke frågan den dignitet den borde ha. Den har för dem ingen speciell dignitet.

Anf. 114 RUNE CARLSTEIN (s):

Herr talman! Den här frågan har faktiskt en stor dignitet för skatteutskottet. Det är bara det att vi inte tror att vi löser den genom att tillsätta utredningar. Som jag har sagt tidigare är detta ett mödosamt jobb, och man får undan för undan försöka justera lagstiftningen för att få den att fungera på ett bättre sätt. Där har jag stöd även från Landsorganisationen, som säger att frågan är av den arten att omfattande utredningar inte behövs; det står på s. 193 i de handlingar som vi har fått från revisorerna.

Det pågår ju dels forskningsarbete på de här områdena vid Stockholms universitet och Uppsala universitet, dels ett intensivt arbete på riksskatteverket, som har fått särskilda medel för att jobba med frågorna. Då har vi konstaterat att det material som riksdagens revisorer nu har tagit fram är ett bra material, som man kan använda i det arbete som bedrivs på riksskatteverket och i den fortsatta forskningen för att man skall kunna vidta de åtgärder som är möjliga för att få en korrektare beskattning av de multinationella företagen.

Det tror vi är en mer framkomlig väg än att föreslå att man skulle tillsätta en parlamentarisk utredning, som hade suttit några år och sedan avlämnat stora deklARATIONER, vilket Jörn Svensson tydligen tycker att vi borde göra.

Här är det fråga om ett praktiskt och mödosamt jobb att hitta vägar till en bättre beskattning.

Anf. 115 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Nu måste väl ändå Rune Carlstein själv höra hur han motsäger sig. Först åberopar han, tydligen som någon sorts försvar för sin ståndpunkt, att expertarbetet fortsätter. Sedan åberopar han, i ett helt annat sammanhang mot mig, att LO lär ha sagt att det är redan gjort vad som behövs för att ta politiska initiativ på området. Dessa yttranden strider ju fullständigt mot varandra.

Vad det egentligen handlar om här är ju vad Sture Palm redan har klart visat, nämligen vilken politisk dignitet man ger den här frågan. Det är mycket möjligt – och det är jag fullt beredd att erkänna – att det inte är lämpligt att gå vägen över en parlamentarisk utredning. Om det är en längre och politiskt krångligare väg, behöver vi inte ta den. Men då får man å andra sidan inte samtidigt inta den attityden att skatteutskottet inte på något sätt skall försöka trycka på för att påskynda denna fråga, som har legat och mer eller mindre vilat i 15 år.

Det är väl ändå tydligt och klart också för Rune Carlstein och för alla ledamöter i skatteutskottet att med ett så vagt uttalande som betänkandet till syvende og sidst utmynnar i behöver ingen regering känna sig förpliktad att ge den här frågan den prioritet som den bör ha.

I regeringsarbetet trängs väldigt många frågor, som på grund av olika inflytelser, påtryckningar och politiska intressen skall bli föremål för arbete

och initiativ. Somliga frågor får ligga därför att de inte bedöms vara trängande, därför att riksdagen inte har beställt några åtgärder, därför att inga stora opinioner ställer krav eller vad det nu kan vara.

I regeringsarbetet är det alltid fråga om att prioritera. Om det kommer en kraftfull beställning från riksdagen, blir naturligtvis en fråga prioriterad på ett annat sätt än eljest. Men här har skatteutskottets hemställan givits en utformning där det tydliga budskapet är: Denna fråga skall inte prioriteras!

Anf. 116 STURE PALM (s):

Herr talman! För att fria LO från misstanken att slå följe med skatteutskottets konklusioner vill jag hänvisa till att LO:s remissvar upptar fyra trycksidor i den promemoria revisorerna har lämnat och att svaret pekar direkt i den riktningen att man vill ha åtgärder på området – snabba åtgärder, som man säger. Jag tror att LO betackar sig för att dras in som en faktor till stöd för det negativa yrkande skatteutskottet presenterar.

Det här är inte en så märkvärdig fråga. Det är själva yrkandet som leder så galet och som kan misstolkas så att följden blir att det inte kommer att ske någonting. Det oroar oss verkligen på fullt allvar.

Hade det varit så förfärligt svårt för skatteutskottet att instämma med sin egen text, som ju är positiv hela vägen? Om man bara hänvisat till vad man skrivit, så hade regeringen kunnat läsa det. Nej, utskottet säger: Lägg förslaget till handlingarna! Det är, som jag sade förut, en formidabel västgötaklimax.

Anf. 117 RUNE CARLSTEIN (s):

Herr talman! Det råder vad jag förstår inga delade meningar om önskvärdheten av snabba åtgärder på det här området. Det är bara frågan om vilken väg vi skall gå för att få till stånd snabba åtgärder.

Jörn Svensson säger att man inte har velat prioritera det här området. Men faktum är, vilket framgår av handlingarna, att detta område har prioriterats. Riksskatteverket har fått speciella medel för att arbeta med frågan. Det framgår av handlingarna att riksskatteverket har speciella kurser för att utbilda revisorer som kan gå in i de utomordentligt snåriga förhållanden som råder när man skall taxera de multinationella företagen.

Jag tror att den vägen är snabbare framkomlig när man vill få ett bättre resultat i taxeringen än om man tillsätter en parlamentarisk utredning, som sitter och funderar på hela detta stora problemkomplex.

Jag har sökt stöd hos Landsorganisationen, som säger att man snarast möjligt bör förelägga riksdagen förslag till ändrade regler. Frågan är av den arten att omfattande utredningar inte behövs. Det är ett praktiskt jobb för riksskatteverket, och man skall försöka hjälpa till att få fram bättre skatteregler på detta område.

Anf. 118 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Varje inlägg Rune Carlstein gör stärker mig i misstanken att bakom allt detta i verkligheten ligger en önskan att begrava hela frågan eller skjuta den över vägganten.

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Meddelande om
frågor*

Här talas om att det är ett rent praktiskt arbete för riksskatteverket. Javisst – på den skattetekniska sidan. Men det är också väl bekant att väldigt mycket är gjort som skulle kunna påkalla politiska initiativ och åtgärder.

Det vi från vpk opponerar oss mot är att man inte synes vilja föra denna fråga upp på ett politiskt plan, där den inom rimlig tid kan föranleda förslag från regeringen. Redan nu finns ju underlag för ett sådant förslag. De föreslagna typerna av åtgärder och reformer är inte på något sätt underbyggda genom en politisk beställning och en verklig politisk vilja. När det kommer till den skiljevägen hänvisar skatteutskottet uteslutande till en rent administrativ process och säger att denna skall fortsätta.

Detta måste anses innebära att man inte tillmäter frågan någon politisk betydelse. Av någon anledning är man rädd för den och tycker den är obehaglig. Låt oss då diskutera varför frågan är obehaglig. Jag kan mycket väl tänka mig att det finns svårigheter förknippade med denna fråga som inte är tekniska utan just politiska, men låt oss då diskutera dem! Låt oss inte med en diskussion om administrativa och tekniska procedurer försöka komma undan frågans politiska vikt och dignitet!

Anf. 119 RUNE CARLSTEIN (s):

Herr talman! Nej, Jörn Svensson, jag upplever inte att den här frågan är otrevlig på något sätt ur politiska synpunkter.

Skatteutskottet har klart sagt ifrån att det förutsätter att man skall benytta sig av de förslag som riksdagens revisorer har presenterat i det fortsatta arbetet för att få en bättre beskattning på detta område. Det utsägs klart i texten. Vi förutsätter att man kommer att göra det i fortsättningen.

Anf. 120 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Det viktiga är dock sist och slutligen inte vad herr Carlstein upplever, utan vad han gör.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om skatteutskottets betänkande 40.)

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

12 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 20 mars

1984/85:485 av *Karin Ahrland* (fp) till utrikesministern om principerna för beviljande av inresevisum:

Enligt flera uppgifter i pressen skall Anahita Ratebzad från den kommunistiska regimen i Kabul komma till Sverige på inbjudan av apk.

Vilka principer gäller för att bevilja inresevisum för personer som representerar dylika regimer?

Är regeringen beredd verka för att besöket inställs?

1984/85:486 av *Lars Ernestam* (fp) till jordbruksministern om kvävegödslingen av viss jordbruksmark:

Jordbruksnämnden har beslutat införa en ändrad kvalitetsreglering för vårvete. Enligt tillgängliga uppgifter diskuteras motsvarande förändringar för korn. Höjning av proteinhalten medför ökad kvävegödsling.

Hoten mot vattendrag och grundvatten genom övergödning är betydande.

Jag vill fråga jordbruksministern vilka åtgärder han tänker vidta för att motverka den ökade kvävegödsling som blir följderna av beslutet.

1984/85:487 av *Lars Ernestam* (fp) till jordbruksministern om förbud mot jakt på lodjur:

Enligt tillgängliga uppgifter har antalet lodjur i landet minskat i oroväckande grad. Vissa beräkningar klargör att det kanske endast finns ca 200 djur kvar i landet.

Viss jakt förekommer också i mellersta och södra Sverige, där lodjuret inte torde innebära något större hot mot tamboskapen.

Jag vill fråga jordbruksministern om han med hänvisning till de hot som föreligger mot lodjursstammen vill medverka till ett jaktförbud i mellersta och södra Sverige.

1984/85:488 av *Lars Ahlmark* (m) till statsrådet Gertrud Sigurdsen om debiteringen av sjukvårdskostnader för vissa utländska patienter:

Anser statsrådet Sigurdsen att tillfredsställande regler gäller för debitering av sjukvårdskostnader för personer – från icke konventionsbundna länder – som insjuknar i Sverige?

Om ej, avser statsrådet att taga några initiativ i frågan?

1984/85:489 av *Tore Nilsson* (m) till kommunikationsministern om indragningen av poststationer i glesbygden:

Postverket avser att lägga ned poststationen 910 06 Norrfors, vilket hårt drabbar en bygd som kämpat med många svårigheter men som nu den senaste tiden kunnat skönja en ljusning. Den serviceförsämring som poststationens indragning medför kommer dock att utgöra en negativ faktor för de företag som finns och ett hinder för nyetableringar. Den vinst som indragningen kan tänkas medföra för orten måste anses vara en samhällsförlust om den vägs mot de totala kostnaderna för det allmänna.

Vill statsrådet redogöra för regeringens syn på betydelsen av service av detta slag och bakgrunden till den ekonomiska planering som yttrar sig i glesbygdens utarmning i detta och andra avseenden?

---

*Meddelande om
frågor*

Onsdagen den
20 mars 1985

---

*Meddelande om
frågor*

1984/85:490 av *Pär Granstedt* (c) till kommunikationsministern om befrielse från landningsavgift för viss flygtrafik på Arlanda:

SAS flygplansverkstad på Arlanda har överkapacitet. För att förbättra kapacitetsutnyttjande och därmed lönsamheten strävar man efter att få uppdrag från utländska flygbolag. En betydande marknad finns, men det faktum att luftfartsverket tar ut full landningsavgift även för flygplan som kommer enbart för underhåll och landar och startar tomma är ett betydande hinder. Misslyckas man med planerna att sälja ca 100 000 arbetstimmar till andra bolag finns risk att verkstaden flyttar till Kastrup med en förlust av ett hundratal arbetstillfällen som följd.

Är regeringen beredd att ta initiativ så att plan som landar på Arlanda enbart för reparation och översyn kan befrias från landningsavgift?

1984/85:491 av *Pär Granstedt* (c) till kommunikationsministern om en planskild korsning mellan Arlandavägen och järnvägen i Märsta:

Korsningen mellan Arlandavägen och norra stambanan i Märsta är i ett plan, endast skyddad av bommar. Bommarna fälls ca 150 gånger per dygn med anledning av olika tågrörelser. I vissa fall är bommarna fällda upp till 12 minuter. Korsningen passeras av mer än 5 000 bilar per årsmedeldygn. Brandkåren i Märsta, som har ansvaret för brandskydd – också på Arlanda – måste vid utryckningar dit passera korsningen, vilket sker mer än 100 gånger om året. Situationen innebär stora olägenheter och säkerhetsrisker. En långvarig bomfällning kan i ett visst läge innebära en katastrof på Arlanda. Allvarliga trafikolyckor har också förekommit.

Är regeringen beredd att ta initiativ för att snarast få till stånd en planskild korsning mellan Arlandavägen och järnvägen i Märsta?

1984/85:492 av *Pär Granstedt* (c) till utrikesministern om oljeembargo mot Sydafrika:

Ledarna för ANC, Oliwer Tambo och SWAPO, Nujoma har gått ut med en appell för oljeembargot mot Sydafrika. I appellen konstateras att Pretoriaregimen fortfarande kan klara sina oljebehov med hjälp av regeringar och företag i andra länder som tillåter en försörjning med råolja, kapitalutrustning och teknologi för Sydafrikas egen Pretoriaindustri. Man framhåller också den oerhörda strategiska roll petroleumprodukter har för den sydafrikanska regimens militära kapacitet, både för att förtrycka sin egen befolkning och för att upprätthålla ockupationen av Namibia.

Avser den svenska regeringen att vidta några åtgärder med anledning av Tambos och Nujomas appell?

13 § Kammaren åtskildes kl. 17.55.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

Nr 101

Onsdagen den
20 mars 1985

/Solveig Gemert